

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HUKUK FAKÜLTESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRK BORÇLAR KANUNU'NA GÖRE
ZAMANAŞIMININ HÜKÜMLERİ

BERKİN EROL DİNÇER

EYLÜL 2019

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HUKUK FAKÜLTESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRK BORÇLAR KANUNU'NA GÖRE
ZAMANAŞIMININ HÜKÜMLERİ

BERKİN EROL DİNÇER

EYLÜL 2019

Tez Başlığı: Türk Borçlar Kanunu'na Göre Zamanaşımının Hükümleri

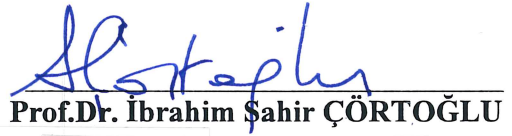
Tezi Hazırlayan: Berkin Erol Dinçer

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. Mehmet YAZICI

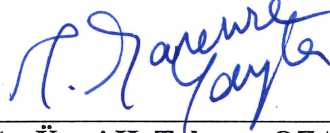
Enstitüsü Müdürü

Bu tezin yüksek lisans derecesi elde etmek için gerekli koşulları sağladığını onaylıyorum.

Prof. Dr. İbrahim Şahir ÇÖRTOĞLU

Özel Hukuk ABD Başkanı

Bu tez, tarafımdan incelenmiş olup yüksek lisans tezi olarak uygun bulunmuştur.

Dr. Öğr. Üyesi H. Tolunay OZANEMRE YAYLA

Tez Danışmanı

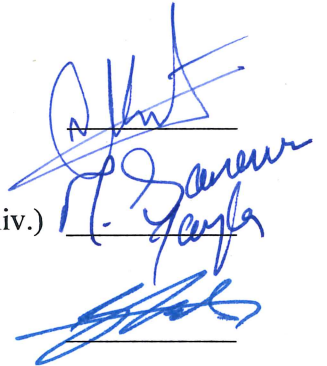
Tez Jüri Tarihi: 12.09.2019

Tez Jüri Üyeleri:

Doç. Dr. Nesibe KURT KONCA(Çankaya Üniv.)

Dr. Öğr. Üyesi H. Tolunay OZANEMRE YAYLA(Çankaya Üniv.)

Dr. Öğr. Üyesi Şafak PARLAK BÖRÜ(Ankara Üniv.)

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE,

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, tez çalışmamda bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları bilimsel etik kurallar gözeterek ifade ettiğimi ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.

Berkin Erol DİNÇER

ÖZET

TÜRK BORÇLAR KANUNU'NA GÖRE ZAMANAŞIMININ HÜKÜMLERİ

Dinçer, Berkin Erol

Yüksek Lisans Tezi

Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi H. Tolunay Ozanemre Yayla

Eylül 2019

Kökeni Hammurabi Kanunları'na kadar dayanan ve ilk ayrıntılı düzenlemeleri Roma Hukukunda görülen zamanaşımı, zamanın geçmesinin hukuk alanındaki etkilerinin sonuçlarından biridir. Hukuk sistemimizde de 818 sayılı Borçlar Kanunu ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu dönemleri arasında gerek kanunî düzenlemeler gerekse Yargıtay kararları bakımından farklılıklar oluşmuş, her iki dönemde de zamanaşımına ilişkin birçok konuda doktrinde farklı görüşler ortaya konulmuştur. Büyük önem arz eden zamanaşımının güncel olarak incelenmesinin ve zamanaşımına ilişkin bazı hususların aydınlığa kavuşturulmasının faydalı olacağı kanısıyla Türk Borçlar Kanunu'na göre zamanaşımının hükümleri konusunu çalışma konusu olarak belirlemiş bulunmaktayız. Çalışmamızın temelini oluşturan konularda belirlemelerde bulunulmasından önce zamanaşımı kurumu ele alınırken dışlanması mümkün olmayan zamanaşımına ilişkin temel hususlar konusunun açıklanması amacıyla zamanaşımı kavramı, hukuki niteliği ve dayandığı esaslar ile birlikte zamanaşımının hak düşürücü süreyle karşılaştırılması hususları incelenmiştir. Aynı doğrultuda zamanaşımının uygulama alanı, başlangıcı ve zamanaşımı süreleri ile bu

sürelerin özelliklerine yer verilmiş, zamanaşımının hükümlerinin incelenmesi çerçevesinde ise zamanaşımının borcu sona erdirmediği bununla birlikte borcu eksik borç haline getirdiği ve borçlu lehine zamanaşımı def'i hakkı doğurduğu, bu etkilerin ise alacağın zamanaşımına uğramasıyla doğrudan ve birbirinden bağımsız olarak gerçekleştiği hususları ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Borçlar Kanunu, Zamanaşımı, Zamanaşımının Hükümleri, Eksik Borç, Zamanaşımı Def'i

ABSTRACT

PROVISIONS OF PRESCRIPTION ACCORDING TO TURKISH CODE OF OBLIGATIONS

Dinçer, Berkin Erol

Master Thesis

Graduate School of Social Sciences
Private Law

Thesis Advisor: Dr. Instructor H. Tolunay Ozanemre Yayla

September 2019

As a term which can be observed in a detailed manner in Roman Law, prescription goes back as far as the time period of Hammurabi's Code and it shows us the conclusions of the progress of time on the law. It has also created some differences between the decisions of the Supreme Court and legal regulations during the time period between N.818 former Obligations Code and N.6098 Turkish Code of Obligations, during both times, prescription has been a debated topic on doctrine. We believe that a contemporary approach would be more useful while we are evincing some aspects of the prescription which has high importance therefore we identified our study's subject as provisions of prescription according to Turkish Code of Obligations. Before we define the main subjects of our study, to explain the subjects that cannot be overseen while approaching the prescription we included prescription's notion, legal characteristics, principals and also comparison of the prescription and foreclosure term. Accordingly, prescription's execution area, starting date, prescription periods and the specifications of these periods are included. As a part of researching the prescription provisions, we specified that

prescription will not discharge the debt itself but the debt will be imperfect and the debtor will have the defense right in favor. Therewith, these effects occur directly and independent from each other.

Keywords: Code of Obligation, Prescription, Provisions of Prescription, Imperfect Obligation, Statute of Limitations Defence

İÇİNDEKİLER LİSTESİ

İNTİHAL BULUNMADIĞINA İLİŞKİN SAYFA.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLERLİSTESİ.....	viii
KISALTMALARLİSTESİ.....	xi

GİRİŞ.....	1
------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM ZAMANAŞIMINA İLİŞKİN TEMEL HUSUSLAR

§.1. Zamanaşımı Kavramı, Zamanaşımının Hukuki Niteliği ve Zamanaşımının Tarihsel Gelişim.....	3
I. Zamanaşımı Kavramı.....	3
II. Zamanaşımının Hukuki Niteliği.....	6
A. Genel Olarak.....	6
B. Düşürücü Zamanaşımı.....	8
III. Zamanaşımının Tarihsel Gelişimi.....	19
§.2. Zamanaşımını Dayandığı Esaslar.....	22
I. Borçluyu Koruma.....	23
II. Mahkemelerin İş Yükünün Azaltılması.....	24
III. Kamu Menfaatini Koruma.....	26
§.3. Zamanaşımının Hak Düşürücü Süre ile Karşılaştırılması.....	28
I. Hak Düşürücü Süre Kavramı.....	28
II. Zamanaşımının Hak Düşürücü Süreden Farkı.....	29

İKİNCİ BÖLÜM
ZAMANAŞIMININ UYGULAMA ALANI, BAŞLANGICI VE ZAMANAŞIMI
SÜRELERİ VE BU SÜRELERİN ÖZELLİKLERİ

§.4. Zamanaşımının Uygulama Alanı.....	35
§.5. Zamanaşımın Başlangıcı.....	39
I. Genel Kural.....	39
II. İstisna Hükmü.....	43
§.6. Zamanaşımı Süreleri ve Bu Sürelerin Özellikleri.....	44
I. Zamanaşımı Süreleri.....	44
A. Genel Zamanaşımı Süresi.....	45
B. Beş Yıllık Zamanaşımı Süresi.....	46
C. Özel Zamanaşımı Süreleri.....	47
II. Zamanaşımı Sürelerinin Özellikleri.....	52
A. Durma ve Kesilmenin Mümkün Olması.....	52
1. Zamanaşımının Durması.....	53
2. Zamanaşımının Kesilmesi.....	57
a. Genel Olarak.....	57
b. Zamanaşımının Borçludan veya Alacaklıdan Kaynaklanan Kesilme Sebepleri.....	59
aa. Borçludan Kaynaklanan Kesilme Sebepleri.....	59
bb. Alacaklıdan Kaynaklanan Kesilme Sebepleri	60
aaa. Alacaklının Adli Yollardan Birine Başvurmasına İlişkin Sebepler.....	60
bbb. Alacaklının Başvurusu Sonrası Adli Makamın Karar veya İşlemine İlişkin Sebepler.....	63
c. Zamanaşımının Kime Karşı Kesileceği.....	63

B. Sürelerin Kesin Olup Olmadığı.....	64
III. Davanın Usul Yönünden Reddi Halinde Ek Süre.....	69
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM ZAMANAŞIMI SÜRESİNİN DOLMASININ ETKİLERİ	
§.7. Borcun Eksik Borç Haline Gelmesi.....	74
§.8. Borçlu Lehine Zamanaşımı Def'inin Doğması.....	79
I. Zamanaşımı Def'i Kavramı ve Def'inin Hukuki Niteliği.....	79
II. Zamanaşımı Def'inin Özellikleri.....	82
A. Sürekli, Tam ve Bağımsız Def'i Olma.....	82
B. Önceden Feragat Edilememesi.....	83
III. Zamanaşımı Def'inin İleri Sürülmesi.....	90
A. Zamanaşımı Def'inin Yargılamada İleri Sürülmesi Gerekliliği.....	91
B. Zamanaşımı Def'inin Yargılamada İleri Sürülebileceği Evre.....	95
1. Genel Durum.....	96
2. Islah Yoluyla İleri Sürülmesi.....	99
a. Genel Olarak Islah Kurumu.....	99
b. Cevap Dilekçesinde İleri Sürülmediği Durumlarda.....	101
c. Cevap Dilekçesinin Verilmediği Durumlarda.....	106
C. Zamanaşımı Def'inin İleri Sürülmesinde Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı.....	109
SONUÇ.....	113
KAYNAKÇA.....	118
ÖZGEÇMİŞ.....	123

KISALTMALAR LİSTESİ

AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
BK	: 818 Sayılı Borçlar Kanunu
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
d.	: Dipnot
E.	: Esas
f.	: Fıkra
HD	: Hukuk Dairesi
HMK	: 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	: 1086 Sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
K.	: Karar
m.	: Madde
RG.	: Resmi Gazete
S.	: Sayılı
s.	: Sayfa
SET	: Son Erişim Tarihi
TBK	: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TMK	: 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
Y	: Yargıtay
YİBHKG	: Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

GİRİŞ

Zamanın çeşitli etkileri bulunmasının ve bu etkilerin hukuk alanında da görülmesinin bir yansıması olarak zamanaşımı kurumu kabul edilmiştir. Çalışmamız özel hukukta ikiye ayrılan zamanaşımının Borçlar Hukukuna konu olan kuramını konu almaktadır. Zamanaşımına ilişkin genel hükümlere Borçlar Hukuku'nda yer verilmiş, 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 125 ila 140'ıncı ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 146 ila 161'inci maddeleri arasında zamanaşımı kurumu düzenlenmiştir.

Zamanaşımı kurumunun kabulünün temelinde yatan nedenlerden bazıları olan mahkemelerin iş yükünün azaltılması ve kamu menfaati, özellikle ülkemizde yargılamaların yavaş işleyişi dikkate alındığında ve zamanaşımının alacaklıları ilgilendiren niteliği de göz önünde bulundurulduğunda bu kurumun önemini açıkça ortaya koymaktadır. Bu son derece önemli kuruma ilişkin düzenlemeler 818 sayılı Borçlar Kanunu ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu dönemlerinde bazı farklılıklar gösterdiğinden ve Yargıtay'ın zamanaşımına ilişkin çeşitli konulardaki yenilik taşıyan son dönem kararları çerçevesinde zamanaşımına ilişkin güncel bir çalışma yapma arzusu tarafımızda uyanmıştır. Ayrıca belirtmek gerekir ki birçok bakımdan zamanaşımı ile ilgili öğretilerde de fikir birliğine varılamadığı ve hatta önemli olduğu kanaatini taşıdığımız bazı hususlara değinilmediği gözlemlendiğinden çalışmanın kapsamının el verdiği ölçüde bu konularda aydınlatıcı olmak bu çalışmanın tarafımızca hangi amaçla ele alındığının cevabını oluşturmaktadır.

Çalışmamızda önemle üzerinde durmak istediğimiz husus ise öteden beri borcu sona erdirmediği kabul edilen zamanaşımının etkisinin belirlenmesine bu çalışmanın sonuçlarına uygun şekilde katkıda bulunmaktadır. Bu doğrultuda nasıl zamanaşımının dolması borcu sona erdirmiyorsa, zamanaşımının alacağın dava ve tahsil edilebilirliğine etkisi bağlamında, esasen alacağın ifası için ve tahsiline yönelik dava açılabilirliği, bu davada borçlu zamanaşımı def'ini ileri sürmezse davaya devam edilerek alacağın tahsiline hükmedileceği ve bu şekilde zamanaşımının

aslında dava ve tahsil olanağını da kaldırmadığı, zamanaşımının sadece alacağın ilişkin olduğu borcu eksik borca dönüştürerek, borçluya bir def'i hakkı sağladığı hususları üzerinde durulacaktır. Bu hususlar bütün yönleri ile ele alınmaya çalışılacağından çalışmanın konusunu da Türk Borçlar Kanunu'na göre zamanaşımının hükümleri olarak belirlemenin uygun olacağı görüşünden hareket edilmiş, belirttiğimiz bu hususları temel aldığımızda ise çalışmanın nasıl yapısal bir düzende olacağına karar verilmiştir. Çalışmanın ana gövdesini bu hususlar ve bunlardan hareketle yapılacak belirlemeler oluşturmakla birlikte zamanaşımına ilişkin yapılan bir çalışmanın dışında tutulması mümkün olmayan bağlantılı hususlara da çalışmada yeri geldikçe yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ZAMANAŞIMINA İLİŞKİN TEMEL HUSUSLAR

§.1. Zamanaşımı Kavramı, Zamanaşımının Hukukî Niteliği ve Zamanaşımının Tarihsel Gelişimi

I. Zamanaşımı Kavramı

Zamanaşımı kavramını incelemeden önce zaman kavramına ve etkilerine kısaca değinmek faydalı olacaktır.

Türk Dil Kurumu'nun tanımına göre zaman; bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süre, vakit olarak ifade edilmiştir.¹ Süre ise; bir olayın başı ile sonu arasında geçen zaman parçası, zaman aralığı, zaman bölümü, müddet olarak tanımlanmıştır.²

Her ne kadar zaman ve süre kavramları iç içe olsa da zaman hayatın kendisini ifade ederken; süre, yukarıda verilen tanımlardan da anlaşılacağı üzere, belli bir zaman dilimini ifade etmek üzere kullanılmaktadır. Hayat zaman içinde doğar, gelişir ve sona ererken³ hayatın her alanı da zamanın etkisinden nasibini alır.

Zamanın çeşitli etkileri bulunmaktadır. Bu etkiler *Özkaya* tarafından yapıcı, değiştirici ve yok edici etki olarak nitelendirilmiştir.⁴ Zamanın bu etkileri içerisinde konumuz bakımından en önemlisi, zamanın yıkıcı, sona erdirici ve bu çerçevede

¹Bkz. sanal ağ üzerinden Türk Dil Kurumu sözlüğü, <http://sozluk.gov.tr/> SET: 16.09.2019.

²Bkz. sanal ağ üzerinden Türk Dil Kurumu sözlüğü, <http://sozluk.gov.tr/> SET: 16.09.2019.

³**Özkaya, Eraslan:** “*Özel Hukukta Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süreler*”, Ankara 2016, s. 23.

⁴**Özkaya,** s. 23.

aşındırıcı⁵ etkisidir. Bu etkinin önemi de “Zaman insanı da yaşlandırır ve nihayet yok eder.”⁶ ifadesi ile en iyi şekilde ortaya konulmuştur.

Zaman nasıl hayatın her alanında etkili olmuşsa hukuk alanında da büyük bir öneme sahiptir⁷ ve çeşitli etkiler göstermektedir.⁸ Bu doğrultuda kaçınılmaz olarak zamanın geçmesine hukuk alanında farklı sonuçlar bağlanmış ve farklı süre türleri kabul edilmiştir.⁹ Zamanaşımı kurumu da bu kabulün bir ürünüdür.

Süreler, hukuk alanında çeşitli kriterler göz önünde bulundurularak farklı sınıflandırmalara tabi tutulmuştur.¹⁰ Bu sınıflandırmalara konu süreler; genellikle zamanaşımı süreleri, hak düşürücü süreler ve bunlar dışında kalan diğer süreler olmak üzere ifade edilmiştir.¹¹

Zamanın geçmesinin hukuk alanındaki sonuçlarından biri olan zamanaşımı kurumunun özel hukuktaki görünümü, Eşya Hukuku’nda kazandırıcı zamanaşımı ve Borçlar Hukuku’nda düşürücü zamanaşımı olmak üzere ikiye ayrılmakta, bu iki ayrı zamanaşımı kurumunun etkileri de farklılık göstermektedir.¹² Bu ayırım neticesinde kazandırıcı ve düşürücü zamanaşımını kapsayan genel bir tanım yapmak oldukça

⁵Zamanaşımının aşındırıcı etkisi hakkında bkz. **Yılmaz, Zekeriya:** “Yeni Türk Ceza Kanununda Zamanaşımı”, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/106.doc SET: 16.09.2019, s. 1.

⁶*Bilgen* tarafından yer verilen ilgili söz için bkz. **Bilgen, Mahmut:** “Özel Hukukta Zamanaşımı”, Ankara 2010, s. 3.

⁷**Özkaya**, syf.23; **Sarı, Mehmet:** “Takip Hukukunda Zamanaşımı”, Ankara 2016, syf.23; **Tutumlu, Mehmet Akif:** “Türk Borçlar Hukukunda Zamanaşımı ve Uygulaması-Kavram, Durma ve Kesilme Nedenleri”, İstanbul 1991, syf.5; **Yılmaz, Z.**, s. 1.

⁸**Akçay, Ergin:** “Türk Borçlar Kanununa Göre Zamanaşımı”, İstanbul, 2010, s. 5;

Oğuzman, M.Kemal/Öz, M.Turgut: “Borçlar Hukuku Genel Hükümler”, Cilt 1, İstanbul 2018, s. 586.

⁹**Sarı**, s. 23; **Tutumlu**, s. 5.

¹⁰**Berki, Şakir:** “Hukukta Müddet Çeşitleri”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 25, Sayı 1, 1968, s. 99; **Büyüktanır, Tahir/Büyüktanır, Burcu G. Özcan/Büyüktanır, Oğuz:** “Kanunlarımızda Süreler”, Ankara 2017, s. 2; **Özkaya**, s. 25-26.

¹¹Çalışmamızın konusu gereği bu sınıflandırmalara ve bu sınıflandırmalara konu diğer sürelerle ayrıntılı olarak yer verilmeyecektir.

¹²Zamanaşımının özel hukukta kazandırıcı ve düşürücü olmak üzere ikiye ayrıldığına ilişkin olarak bkz. **Berki**, s. 106; **Bilgen**, s. 4; **Büyüktanır**, s. 2; **Dalamanlı, Lütfü:** “Kanunlarda Süreler ve Mahkemelerin Görevleri”, Ankara 1984, s. 66; **Erdem, Mehmet:** “Özel Hukukta Zamanaşımı”, İstanbul 2010, s. 5; **İnan, Ali Naim/Yücel, Özge:** “İnan Borçlar Hukuku Genel Hükümler”, Ankara 2014, s. 646; **Kılıçoğlu, Ahmet M. :**“Borçlar Hukuku Genel Hükümler”, Ankara 2018, s. 1100-1101; **Reisoğlu, Safa:** “Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler”, İstanbul 2014, s. 424; **Sarı**, s. 23.

zordur.¹³ Kanunlarımızda genel bir zamanaşımı tanımına yer verilmemesi de bunu kanıtlar niteliktedir.

Doktrinde ise zamanaşımına ilişkin bazı genel tanımlar¹⁴ yapılmış olmasına karşın ağırlıklı olarak ayrı tanımlara yer verilmiştir. Buna neden olarak genellikle kazandırıcı ve kaybettirici zamanaşımının niteliklerindeki farklılık, dayandıkları esas ve doğrudukları sonuç yönünden ayrılmaları gösterilmektedir.¹⁵ Yine de genel bir çerçeve sunarak aydınlatıcı olmak için yapılan bazı genel zamanaşımı tanımlarına yer verilmesi uygun olacaktır. *Retornaz*,¹⁶ bir tanımda bulunmamakla beraber zamanaşımı kavramı denilince akla, çoğunlukla davaya karşı ileri sürülmesinden bahisle, dava konusu edilmemiş hakların geldiğini belirtmektedir. Ağırlıklı olarak tercih edilen ortak tanımda ise zamanaşımı, bir hakkın kazanılması ve kaybedilmesinde kanunun öngördüğü sürenin tükenmesi olarak ifade edilmiştir.¹⁷ *Dalamanlı* ise, zamanaşımını kanunlarda belirtilen sürelerin geçmesi ve şartların gerçekleşmesiyle bir hak kazandıran veya bir borçtan kurtaran yol olarak tanımlanmıştır.¹⁸ Yine diğer bir zamanaşımı tanımını *Uygur*, kanunun belirttiği koşullar altında bir zaman geçmesiyle bir hak kazanmak, bir yükümlülüğün kurtulmak veya bir hakkı talep etme imkânını kaybetmek durumu olarak ortaya koymuştur.¹⁹ Bu verilen benzer tanımlardan yola çıkılarak zamanaşımının; zamanın geçmesinin hukuk alanına tesiri olarak kanunlarda bir hakkın kazanılması veya kaybedilmesi hususunda öngörülen sürelerin yine kanundaki şartlar çerçevesinde dolması olarak tanımlanması mümkündür.

---

¹³**Berki**, s. 106.

¹⁴**Dalamanlı**, s. 65; **Sarı**, s. 23; **Uygur, Tanju**: “Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süreler”, Ankara Barosu Dergisi, Sayı 5, 1975, s. 675.

¹⁵**Berki**, s. 106; **Özkaya**, s. 35.

¹⁶**Retornaz, Valentin**: “İlam Zamanaşımına Türk Borçlar Kanunu md. 153/6'nın Uygulanması”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 2, Sayı 2, 2014, s. 1132.

¹⁷**Havutçu, Ayşe**: “Haksız Fiil Sorumluluğunda Zamanaşımı Sürelerinin Başlangıcı”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 12, Özel Sayı, 2010, s. 581; **Sarı**, s. 23.

¹⁸**Dalamanlı**, s. 65.

¹⁹**Uygur**, s. 675.

II. Zamanaşımının Hukukî Niteliği

A. Genel Olarak

Yukarıda açıklanmış olduğu üzere özel hukukta iki farklı zamanaşımı söz konusudur. Bu zamanaşımı düzenlemeleri, bir Eşya Hukuku kurumu olan ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda²⁰ düzenlenen kazandırıcı zamanaşımı²¹ (iktisabî müruruzaman) ile 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda²² düzenlenmiş olan düşürücü zamanaşımıdır (iskatî müruruzaman).

Her ne kadar bu çalışmanın konusunu düşürücü zamanaşımı oluştursa da bahse konu olan iki zamanaşımının farkının ortaya konulması için kazandırıcı zamanaşımı ile ilgili kısa bir açıklama yapılması gerekmektedir.

Aynî haklara ilişkin olan kazandırıcı zamanaşımı,²³ kanunda öngörülen sürelerin geçmesi²⁴ ve belirli şartların gerçekleşmesiyle²⁵ bir malın taşınır/taşınmaz fark etmeksizin mülkiyetinin kazanılmasını²⁶ mümkün kılan süreyi ifade eder. Burada belirlenen sürelerin geçmesi ile kastedilen başkasının malı üzerindeki

²⁰4721 S. Türk Medeni Kanunu, RG. 08.12.2001, 24607.

²¹*Hatemi/Gökyayla*, Roma hukukunda kullanılan “prescription” teriminin Fransız hukukuna geçtiğini ve bu haliyle kazandırıcı zamanaşımını da kapsadığını belirtmekte, Alman Hukukunda ve eski Hukukumuzda bir hakkın kazanılmasını ifade eden zamanaşımını karşılayacak ayrı bir terim -kazandırıcı zamanaşımı- olduğunu ifade etmektedir (**Hatemi, Hüseyin/Gökyayla, Emre:** “*Borçlar Hukuku Genel Bölüm*”, İstanbul 2017, s. 346). *Kılıçoğlu* ise kazandırıcı zamanaşımı adlandırmasının aynî hak sahibi açısından zamanaşımının kazandırıcı bir etki yapmasından kaynaklandığı bununla birlikte diğer kişi bakımından hakkın kaybedildiğini ortaya koymaktadır (**Kılıçoğlu**, s. 1100).

²²6098 S. Türk Borçlar Kanunu, RG. 04.02.2011, 27836.

²³**Erdem**, syf.5; **Eren, Fikret:**“*Borçlar Hukuku Genel Hükümler*”, Ankara, 2018, s. 1313; **Hatemi/Gökyayla**, s. 346; **İnan/Yücel**, s. 646; **Kılıçoğlu**, s. 1100; **Nomer, Haluk N. :** “*Borçlar Hukuku Genel Hükümler*” , İstanbul 2017, s. 424-425; **Oğuzman/Öz**, s. 586; **Özkaya**, s. 37; **Reisoğlu**, s. 424;**Tunçomağ, Kenan:** “*Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*”, Cilt 1, İstanbul 1976, s. 1234.

²⁴**Büyüktanır**, s. 3; **Dalamanlı**, s. 66; **Erdem**, s. 5; **Eren**, s. 1313; **İnan/Yücel**, s. 646; **Kılıçoğlu**, s. 1100; **Özkaya**, s. 37; **Paksoy, Meliha S. :**“*Zamanaşımından Feragat*”, İstanbul 2012, s. 33; **Reisoğlu**, s. 424; **Tunçomağ**, s. 1234.

²⁵**Büyüktanır**, s. 3; **Dalamanlı**, s. 66; **Erdem**, s. 5; **Eren**, s. 1313; **İnan/Yücel**, s. 646; **Kılıçoğlu**, s. 1100; **Özkaya**, s. 37; **Paksoy**, s. 33; **Reisoğlu**, s. 424 .

²⁶**Berki**, s. 108; **Büyüktanır**, s. 3; **Dalamanlı**, s. 66; **Eren**, s. 1313; **İnan/Yücel**, s. 646; **Nomer**, s. 424-425; **Özkaya**, s. 37.

zilyetliğin belirlenen süre boyunca devam etmesidir.²⁷ Başka bir tanıma göre ise kazandırıcı zamanaşımında zamanın geçmesi değil belli bir kazanıma ulaşabilmek için süre birikimi söz konusu olmaktadır.²⁸ Gerçekten de yukarıda da belirtilmiş olduğu üzere zamanın geçmesi hayatta olduğu gibi hukuk alanında da aşındırıcı bir etki gösterdiğinden genellikle bu yönde olumsuz bir çağrışım oluşturmaktadır ve kazandırıcı bir etkiden söz edilebilmesi için belki de zamanın geçmesinden bahsetmek yerine, sürenin birikmesinden bahsetmek daha uygun olacaktır.

Esasında kazandırıcı zamanaşımı ile fiilî durumun hukuka uygun hale gelmesi sağlanmaktadır.²⁹ Bu ise zilyet lehine bir hak oluşması ile gerçekleşmekte ve söz konusu hak mülkiyet hakkı veya başkaca bir aynî hak olabilmektedir.³⁰

Kazandırıcı zamanaşımına kanun koyucu tarafından 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda yer verilmiş olup taşınmaz mallarda, Kanun'un 712'nci maddesinde olağan kazandırıcı zamanaşımı ve 713'üncü maddesinin 1'inci fıkrası hükmünde olağanüstü kazandırıcı zamanaşımı düzenlenmiştir. Taşınır mallarda ise kazandırıcı zamanaşımı Kanun'un 777'nci maddesinin 1'inci ve 2'nci fıkralarında hüküm altına alınmıştır. Bu şekilde taşınmaz mallar söz konusu olduğunda kazandırıcı zamanaşımı da kendi içerisinde olağan zamanaşımı ve olağanüstü zamanaşımı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.³¹ Aynı zamanda söz konusu olağan zamanaşımı ve olağanüstü zamanaşımı sırasıyla "sicile dayanan zamanaşımı" ve "sicil dışı zamanaşımı" olarak da adlandırılmaktadır.³²

Her ne kadar özel hukukta iki ayrı zamanaşımı öngörülmüşse de zamanaşımına ilişkin genel hükümlere Borçlar Hukuku'nda yer verilmiş³³ ve yine zamanaşımına ilişkin esaslar en ayrıntılı şekilde Borçlar Hukuku'nda

---

²⁷Reisoğlu, s. 424.

²⁸Çelik, Çelik Ahmet: "Tazminat ve Alacaklarda Sorumluluk ve Zamanaşımı", Ankara 2012, s. 13.

²⁹Tunçomağ, s. 1234.

³⁰Özkaya, s. 36-37.

³¹Oğuzman, M. Kemal/Seliçi, Özer/Okay Özdemir, Saibe: "Eşya Hukuku Kısaltılmış Ders Kitabı", İstanbul 2018, s. 239; Sirmen, A. Lale: "Eşya Hukuku", Ankara 2018, s. 360.

³²Oğuzman/Seliçi/Okay Özdemir, s. s. 239; Sirmen, s. 360.

³³Kılıçoğlu, s. 1101.

düzenlenmiştir.³⁴ Zamanaşımına dair bazı esaslara Eşya Hukuku'nda yer verilmediğinden³⁵ 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenen düşürücü zamanaşımına ilişkin birçok düzenleme kazandırıcı zamanaşımı bakımından da uygulanmaktadır.³⁶ Bu çerçevede 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 714'üncü maddesi ve 777'nci maddesi 3'üncü fıkrası hükümlerinde zamanaşımı sürelerinin hesaplanmasında, kesilmesinde ve durmasında 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu hükümlerinin kıyas yoluyla uygulanacağı açıkça belirtilmiştir. Ancak öğretilerde *Berki* Borçlar Kanunu'ndaki zamanaşımının durma ve kesilme sebeplerinin hepsinin kazandırıcı zamanaşımına uygulanamayacağını savunmuş ve istisnai durumlar üzerinde durmuştur.³⁷

B. Düşürücü Zamanaşımı

Düşürücü (iskatî) zamanaşımına ilişkin genel düzenlemelere kanun koyucu tarafından 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun³⁸ 125 ila 140'ıncı ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 146 ila 161'inci maddeleri arasında yer verilmiştir. Düşürücü zamanaşımı teriminin doktrinde³⁹ en çok kabul gören ifade olması nedeniyle biz de şimdiye kadar bu terimi kullanmayı uygun bulduk. Bununla birlikte düşürücü zamanaşımı yerine öğretilerde kaybettirici,⁴⁰ söndürücü,⁴¹ yitirici,⁴² zayıflatıcı⁴³ gibi çeşitli terimlerin kullanıldığı da görülmektedir. Hatta *Hatemi/Gökyayla* tarafından, çoğunlukla tercih edilen ve anlamsal olarak birbirine yakın olan terimlerden farklı olarak "talep ve dava zamanaşımı" ifadesi kullanılmaktadır.⁴⁴ Bu açıklamalar doğrultusunda Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlemeye konu olan zamanaşımına

³⁴**Büyüktanır**, s. 2.

³⁵Zamanaşımı hakkında özel hükümler bulunmadığı takdirde Borçlar Kanunu'ndaki genel hükümlerin uygulama alanı bulacağı belirtilmiştir (**Kılıçoğlu**, s. 1101).

³⁶**Bilgen**, s. 4; **Hatemi/Gökyayla**, s. 346; **İnan/Yücel**, s. 646; **Kılıçoğlu**, s. 1101; **Nomer**, s. 425-211.2; **Özkaya**, s. 64; **Tunçomağ**, s. 1234.

³⁷**Berki**, s. 108.

³⁸818 S. Borçlar Kanunu, RG. 29.04.1926, 359.

³⁹**Bilgen**, s. 4; **Dalamanlı**, s. 66; **Erdem**, s. 5; **İnan/Yücel**, s. 646; **Özkaya**, s. 35; **Reisoğlu**, s. 424; **Sarı**, s. 23; **Tunçomağ**, s. 1233-1234.

⁴⁰**Çelik**, s. 12, d. 11; **Kılıçoğlu**, s. 1101; **Özkaya**, s. 35.

⁴¹**Tekinay, Selahattin Sulhi/Akman, Sermet/Burcuoğlu, Haluk/Altıp, Atilla**: "*Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler*", İstanbul 1993, s. 1030.

⁴²**Çelik**, s. 12, d. 11.

⁴³*Eren* doğrudan zayıflatıcı zamanaşımı ifadesini kullanmamakla birlikte zamanaşımının alacak hakkını zayıflattığını ifade etmektedir (**Eren**, s. 1312).

⁴⁴**Hatemi/Gökyayla**, s. 345.

ilişkin olarak doktrinde terim birliğine ulaşamadığının belirtilmesi yanlış olmayacaktır. Bununla birlikte bu terim tartışmasının çok önem arz ettiği de söylenemeyecektir. Hâlihazırda zamanaşımı ifadesinin tek başına kullanılması halinde de Borçlar Kanunu'na konu zamanaşımının anlaşılacağı belirtilmekte⁴⁵ olup bu belirleme yerindedir.⁴⁶ Bu çalışmanın devamı itibarıyla de düşürücü zamanaşımı yalnızca “zamanaşımı” şeklinde ifade edilecektir. Fakat yine de söz konusu terim tartışmalarına ilişkin bazı belirlemelerde bulunmak da faydalı olacaktır.

Düşürücü zamanaşımı teriminden sonra diğer bir genel kabul görmüş terim kaybettirici zamanaşımıdır. Bu terimi kullanmayı tercih eden yazarlardan biri olan *Çelik*, düşürücü zamanaşımı teriminin yerinde olmadığı görüşü çerçevesinde kaybettirici ya da yitirici ifadelerinin kullanılmasının daha uygun olabileceğini ifade etmektedir. Yazar, bu görüşünü düşürücü teriminin hak düşürücü süreler ile karışıklık oluşturabileceği hususuna dayandırmaktadır.⁴⁷

Çelik'in düşürücü zamanaşımı teriminin uygun olmadığına ilişkin yaklaşımının yerinde olduğu söylenebilir. Zira zamanaşımı için düşürücü terimi benimsendiğinde hak düşürücü süreler ile sözcük anlamı bakımından benzerlik oluşmaktadır. Ayrıca düşürücü zamanaşımı ile hak düşürücü süre kurumları arasında hukukî açıdan da ciddi bir benzerlik bulunmaktadır. Hatta bu benzerliğin düşürücü zamanaşımının kazandırıcı zamanaşımı ile olan benzerliğinden daha fazla olduğunun belirtilmesi yanlış olmayacaktır.⁴⁸ Bu yerinde yaklaşıma karşın yazar tarafından, kaybettirici ve yitirici ifadeleri tercih edilmiştir. Farklı bir terim arayışında bu ifadelerin benimsenmesi, düşürücü teriminin hak düşürücü süreler ile karışması hususunun temel neden olarak ele alınmasından kaynaklanıyor olabilir. Ancak düşürücü terimi Borçlar Kanunu'na konu olan zamanaşımının nitelikleri ve etkileri göz önüne alındığında kastedilen anlamı karşılayamamaktadır. Bu da doktrinde kabul

---

⁴⁵Akçay, s. 8; Havutçu, s. 581; Paksoy, s. 33; Reisoğlu, s. 424.

⁴⁶Havutçu, yalnızca zamanaşımı ifadesi tercihinin “düşürücü” ifadesinin hakkın düştüğü yönündeki yanlış anlaşılmalara sebebiyet olmasından kaynaklandığını ifade etmektedir (Havutçu, s. 581).

⁴⁷Çelik, s. 12, d. 11.

⁴⁸Bu karşılaştırmalar aşağıda ayrıntılı şekilde ele alınacağından (Birinci Bölüm, §. 3, Zamanaşımının Hak Düşürücü Süre ile Karşılaştırılması) burada bu farklar üzerinde durulmamıştır.

edilen ve bu bölümün devamında ayrıntılı olarak ele alınacak olan, zamanaşımı ile borcun sona ermediği hususuna dayanmaktadır. Bu noktada *Oğuzman/Öz* tarafından yapılan ilgili sürenin geçmesi ile hakkın düşmeyeceği⁴⁹ ve bu nedenle düşürücü zamanaşımı teriminin yanıltıcı olacağına ilişkin belirlemeyi benimsemekte olduğumuzu belirtmekte fayda görmekteyiz.⁵⁰

Bu çerçevede düşürücü zamanaşımı teriminin yerinde olmadığına ilişkin görüşlerin dayanak noktası hak düşürücü sürelerle karıştırılması hususu veya başkaca bir neden olmamalı, doğru terim arayışında daha önceden ifade edildiği üzere zamanaşımının borcu ortadan kaldırmadığı hususu odak noktası olmalıdır. Bu doğrultuda düşürücü zamanaşımı terimi yerine çeşitli gerekçelerle tercih edilen kaybettirici, yitirici ifadeleri de esasen kurumu tam anlamıyla karşılayan terimler değildirler. Zira nasıl düşen bir haktan bahsedilemiyorsa kaybolan veya yitirilen bir haktan da bahsedilemeyecektir. Söndürücü ifadesi ise esasen zamanaşımının gerçek anlamını yansıtmaktan uzak bir çağrışıma sahiptir.

Yukarıda belirttiğimiz çeşitli ifadelerin genel zamanaşımını, kazandırıcı zamanaşımından ayırmak için kullanıldığını belirtilmiş⁵¹ olduğundan mutlaka buna dair bir ayrıma gidilmek isteniyorsa burada borcun ortadan kalkmayıp elde edilebilmesinin güçleştiğinin, diğer bir anlatımla devlet otoritesiyle tahsil edilebilmesi ihtimalinin dikkate alınmalıdır. Bu hususa ilişkin olarak *Eren* de zamanaşımının bu zayıflatıcı etkisinden bahsetmektedir.⁵² Bu tespitten hareketle borcun ifa ihtimalinin güçleşmesi, zayıflaması sonucunu doğuran zamanaşımı için zayıflatıcı teriminin kullanılmasının daha doğru olacağı söylenebilir.

Zamanaşımının borcu sona erdirmediği, alacağı ortadan kaldırmadığı doktrinde öteden beri genel olarak ifade edilmektedir.⁵³ Önemle belirtilmelidir ki 818

---

⁴⁹Zamanın geçmesinin etkisi olarak hakkın gerçekten düştüğü kurum, hak düşürücü süredir (*Oğuzman/Öz*, s. 587).

⁵⁰*Oğuzman/Öz*, s. 587.

⁵¹*Oğuzman/Öz*, s. 587; *Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop*, s. 1030.

⁵²*Eren*, s. 1312.

⁵³*Berki*, s. 106; *Çelik*, s. 3; *Eren*, s. 1311; *Hatemi/Gökyayla*, s. 344-345; *Havutçu*, s. 581; *İnan/Yücel*, s. 646; *Nomer*, s. 426; *Oğuzman/Öz*, s. 587; *Özkaya*, s. 36; *Sarı*, s. 24; *Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop*, s. 1030; *Tunçomağ*, s. 1234; *Tutumlu*, s. 6.

sayılı Borçlar Kanunu'nda zamanaşımı borcu sona erdiren hallerden biriymiş gibi bu hallerden hemen sonra “Borçların Sükûtu” başlığını taşıyan üçüncü bap altında düzenlenmiş bulunmaktaydı⁵⁴ ve bu düzenleme kanunda bulunduğu yer itibariyle doktrinde benimsenen görüş çerçevesinde eleştirilmiştir.⁵⁵ 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Üçüncü Bölümünde “Borçların ve Borç İlişkilerin Sona Ermesi, Zamanaşımı” başlığı altında borçların sona erme hallerinin birinci ayrımda, zamanaşımının ikinci ayrımda doğru bir düzenleme ile ayrılmasında bu eleştirilerin etkili olduğu açıktır.⁵⁶ Böylece zamanaşımının borcu sona erdiren bir sebep olmadığı kanunun sistematüğinden de anlaşılabilen bir husus haline gelmiştir.⁵⁷ 818 sayılı Borçlar Kanunu'nda söz konusu şekilde düzenleme yapılması ise zamanaşımı ile alacağın büyük oranda etkisizleşmesi,⁵⁸ borçlunun ifadan kaçınma imkânına sahip olması⁵⁹ gibi hususlara dayandırılmıştır.

Zamanın aşındırıcı etkisi borcu sona erdirmemekle birlikte kendini burada iki yönden göstermektedir. Bunlardan ilki borcu eksik borç haline getirmesi,⁶⁰ diğeri ise kanımızca neredeyse borcu sona erdirmek kadar önemli olan borçlu lehine def'i hakkının doğmasına neden olmasıdır.⁶¹ Ancak burada bir nokta önem arz etmektedir. Bu iki hükmün zamanaşımının gerçekleşmesi ile doğrudan meydana geleceği görüşünü benimseyen yazarlar⁶² olduğu gibi borcun eksik borç haline gelmesi için borçlu lehine doğan zamanaşımı def'inin mutlaka kullanılması gerektiği görüşünü

---

⁵⁴Ancak buna rağmen bu kanunun yürürlükte olduğu dönemde gerek genel öğretilerde gerek yargı uygulamasında zamanaşımının borcu sona erdirmediği kabul edilmekteydi.

⁵⁵**Tutumlu**, s. 6.

⁵⁶**Sarı**, s. 24.

⁵⁷Aksi yönde: *Kılıçoğlu ve İnan/Yücel* 6098 s. Türk Borçlar Kanunu'nda zamanaşımına borcu sona erdiren sebepler arasında yer verildiğini belirtmişlerdir (**İnan/Yücel**, s. 646; **Kılıçoğlu**, s. 1100).

⁵⁸**Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 1030.

⁵⁹**Reisoğlu**, s. 425, d. 2.

⁶⁰**Büyüktanır**, s. 3; **Çelik**, s. 3; **Eren**, s. 94; **Hatemi/Gökyayla**, s. 22, s. 345; **İnan/Yücel**, s. 98, s. 647; **Kılıçoğlu**, s. 50, s. 1136; **Nomer**, s. 26; **Oğuzman/Öz**, s. 20; **Özkaya**, s. 36, s. 1327-1328; **Sarı**, s. 24; **Reisoğlu**, s. 424-425; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 1030.

⁶¹**Berki**, s. 106; **Bilgen**, s. 12 **Çelik**, s. 3-4; **Eren**, s. 1327; **Hatemi/Gökyayla**, s. 345; **Havutçu**, s. 581; **İnan/Yücel**, s. 652; **Kılıçoğlu**, s. 1134; **Nomer**, s. 426; **Oğuzman/Öz**, s. 605; **Özkaya**, s. 36; **Reisoğlu**, s. 425; **Tutumlu**, s. 6.

⁶²**İnan/Yücel**, s. 646-647; **Kılıçoğlu**, s. 50, s. 1136; **Reisoğlu**, s. 424-425; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 1032.

ortaya koyan yazarlar⁶³ da mevcuttur. Bu konu aşağıda “Borcun Eksik Borç Haline Gelmesi” başlığı altında ayrıntılı Şekilde ele alınmıştır.⁶⁴

Zamanaşımına uğramış borcun sona ermediği ve mevcudiyetini devam ettirdiğini ortaya koyan bazı hususlar da söz konusudur.⁶⁵ Kanundaki çeşitli hükümler de zamanaşımının borcu sona erdirmediğine kanıt teşkil etmektedir. Bunlardan biri 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun 139’uncu maddesinin 3’üncü fıkrası hükmü doğrultusunda gündeme gelmektedir. Buna göre, alacak hakkının zamanaşımına uğramasından önce başka bir alacakla takasının mümkün olması durumunda bu alacak hakkı zamanaşımına uğradıktan sonra da takasa konu edilebilir.⁶⁶ Yine, karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde alacaklının alacağı zamanaşımına uğrasa dahi, alacaklının demezlik def’ini ileri sürerek kendi borcunu ifadan kaçınması mümkün olacaktır.⁶⁷ Ayrıca borç zamanaşımına uğrasa dahi borçlunun verdiği taşımır rehni ile sınırlı olarak alacaklı, alacağını ilgili rehinden temin etme hakkına sahiptir.⁶⁸ Kanaatimizce daimi def’i de bu durumun bir diğer kanıtıdır. Haksız fiiller ile sebepsiz zenginleşmede söz konusu olan daimi def’i kurumu; haksız fiillerde zarar görenin tazminat istemi zamanaşımına uğramış olsa bile her zaman kendisi bakımından doğan borcu ifadan kaınabileceğinin düzenlendiği 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun 72’nci maddesinin 2’nci fıkrası hkm⁶⁹ ile sebepsiz zenginleşmede, fakirleşenin zenginleşme nedeniyle bir borcunun doğması durumunda zamanaşımına uğramış olsa bile kendi alacağına dayanarak bu borcu ifadan kaınabileceğinin düzenlendiği 6098 sayılı Türk Borçlar

---

⁶³**Arat, Ayşe:** “*Türk Borçlar Hukukunda Alacak Zamanaşımı*”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 12, Sayı 3-4, 2004, Tez zeti, s. 224; **Büyüktanır**, s. 3; **Erdem**, s. 352; **Eren**, s. 94, s. 1311; **Hatemi/Gökyayla**, s. 22-23, s. 345; **Paksoy**, s. 41; **Sarı**, s. 203; **Tutumlu**, s. 92.

⁶⁴nc Bölüm, Ő. 7, Borcun Eksik Borç Haline Gelmesi.

⁶⁵**Tunçomağ**, s. 1265; **vonTuhr, Andreas:** “*Borçlar Hukuku Umumi Kısımı*”, Cilt 1-2, Yargıtay Yayınları, No. 15, Ankara 1983, eviri: Cevat Edege, s. 709.

⁶⁶Bu hususun zamanaşımının borcu sona erdirmediğine kanıt teşkil ettiği hakkında bkz. **Eren**, s. 1328; **İnan/Yücel**, s. 647; **Oğuzman/z**, s. 605; **zkaya**, s. 308; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 25; **Tunçomağ**, s. 1265; **vonTuhr**, s. 710.

⁶⁷**elik**, s. 145; **Eren**, s. 1328; **Oğuzman/z**, s. 605; **vonTuhr**, s. 711.

⁶⁸**Hatemi/Gökyayla**, s. 353; **Oğuzman/z**, s. 605; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 25; **Tunçomağ**, s. 1265; **vonTuhr**, s. 710.

⁶⁹6098 S. TBK m. 72/f. 2 hükmü şu ifadeyi taşımaktadır: “*Haksız fiil dolayısıyla zarar gören bakımından bir borç doğmuşsa zarar gören, haksız fiilden doğan tazminat istemi zamanaşımına uğramış olsa bile, her zaman bu borcu ifadan kaçınabilir.*”

Kanunu'nun 82'nci maddesinin 2'nci fıkrası hükmünde⁷⁰ düzenlenmiş olup borcun zamanaşımına uğramasının borcu sona erdirmediğini göstermektedir.

İşte belirtilen tüm bu hususlar alacağın zamanaşımı ile sona ermediğini, doktrindeki görüşü kanıtlar nitelikte ve herhangi bir belirsizliğe mahal bırakmayacak şekilde açıkça ortaya koymaktadır. Zira ortadan kalkmış bir alacak ne takasa ve ödemezlik def'ine konu olabilecek ne de varlığı sona ermiş bir alacağın rehinden karşılanması söz konusu olabilecektir.

Borcun zamanaşımının gerçekleşmesi ile doğrudan sona ermediğini belirten *Kılıçoğlu*,⁷¹ bununla birlikte zamanaşımı koşullarının gerçekleşmesi ve zamanaşımı def'inin ileri sürülmesi neticesinde borcun son bulacağını ifade etmekte,⁷² zamanaşımı neticesinde borcun başka bir hususa gerek kalmaksızın ve tek başına sona ermemesi ile de hak düşürücü süreden ayrıldığını ortaya koymaktadır.⁷³ Görüldüğü üzere yukarıda açıkladığımız nedenler ve doktrindeki ağırlıklı görüş çerçevesinde zamanaşımı ile borcun sona ermediğinin kabulü gerektiği gibi zamanaşımı def'inin ileri sürülmesi de borcun sona ermesi sonucunu doğurmamaktadır. Zira ileride ayrıntılı olarak belirtileceği üzere borçlu zamanaşımı def'ini kullandıktan sonra da borcunu ifa etmek veya zamanaşımı def'inden feragat etmek (veya örtülü feragat anlamına gelen başka bir eylem gerçekleştirerek) imkânına sahiptir. Zamanaşımı def'inin kullanılmasının doğuracağı etkileri ise çalışmamızın devamında inceleyeceğiz ancak def'i hakkının kullanılmasından önceki aşama olan, zamanaşımının borcun tahsilinde devlet otoritesine başvurma konusundaki etkisine ilişkin yaklaşımları öncelikle ele almak gerekmektedir.

---

⁷⁰6098 S. TBK m. 82/f. 2 hükmü şu ifadeyi taşımaktadır: “Zenginleşme, zenginleşenin bir alacak hakkı kazanması suretiyle gerçekleşmişse diğer taraf, istem hakkı zamanaşımına uğramış olsa bile, her zaman bu borcunu ifadan kaçınabilir.”

⁷¹*Kılıçoğlu* tarafından zamanaşımı ile borcun borçlu açısından sona erdiği, alacaklı açısından ise dava ve takip hakkının ortadan kalktığı ifade edilmektedir (*Kılıçoğlu*, s. 1100). Ancak devamında zamanaşımın alacak hakkını değil dava ve takip hakkını kaldıracağına ilişkin ifadeler yer verilmesi (*Kılıçoğlu*, s. 1100) ile esasen zamanaşımının borcu sona erdirmediğinin benimsendiği, borçlu ve alacak bakımından yapılan tespitin ise durumun açıklığa kavuşturulmasına yönelik olduğu kanaatine ulaşılabilir. Borçlu açısından borcun sona ermesi tespiti ise ileride belirteceğimiz üzere borcun borçlu iradesine tabi kalmasından kaynaklanıyor olabilir.

⁷²*Kılıçoğlu*, s. 1134, s. 1136.

⁷³*Kılıçoğlu*, s. 1134.

Zamanaşımı ile borcun dava veya icra yoluyla elde edilebilme imkânının ortadan kalktığını,⁷⁴ borcu isteme hakkının düştüğünü⁷⁵ ileri süren yazarlar olduğu gibi bunun aksini savunan yazarlar da mevcuttur.⁷⁶ Bu diğer görüşü savunan *Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop*⁷⁷ ve *Oğuzman/Öz*⁷⁸ zamanaşımına uğrayan alacağın dava edilebileceğini belirtmekte bununla birlikte borçlunun def'i hakkını kullanması durumunda davanın reddedileceğini ifade etmektedirler. Ayrıca yine *Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop* tarafından zamanaşımının bu etkisi, alacağın dava edilebilmesinin büyük oranda zayıflaması olarak nitelendirilmektedir.⁷⁹ *Akçay*⁸⁰ ise alacaklının dava ve icra yoluna başvurabileceğini ifade etmekte, bu çerçevede zamanaşımına uğramış borcun dava edilemeyeceğine, dava hakkını düşüreceğine, alacağın devlet eliyle tahsilinin mümkün olmadığına ilişkin görüşlere katılmadığını ortaya koymaktadır. Yazara göre, dava ve icra yoluyla zamanaşımına uğramış borcun tahsil imkânı devam ettiğinden borcun ifasını talep hakkının düştüğünden de bahsedilemeyecektir.

Ancak borcun dava veya icra yoluyla elde edilmesi hususunda zamanaşımının etkisinin ne olduğuna ilişkin bazı yazarların açıklamalarına arz ettikleri önem dolayısıyla daha geniş bir şekilde değinmekte fayda vardır.

Öğretide *Kılıçoğlu ve Eren*, zamanaşımı ile alacak hakkının dava ve takip edilebilirliğin ortadan kalktığını ifade etmektedirler.⁸¹ Konuya ilişkin olarak *Eren*, zamanaşımına uğrayan alacağın, borçlu tarafından zamanaşımı def'inin kullanılmaması halinde dava edilebilir bir alacak olduğunu belirtmekte,⁸² aynı şekilde *Kılıçoğlu* da borçlunun zamanaşımı def'ini ileri sürmemesi durumunda

---

⁷⁴**Dalamanlı**, s. 98; **Erdem**, s. 5, s. 7; **İnan/Yücel**, s. 646, s. 652; **Reisoğlu**, s. 424-425; **Tutumlu**, s. 6.

⁷⁵**İnan/Yücel**, s. 646, s. 652; **Sarı**, s. 24; **Tunçomağ**, s. 1234.

⁷⁶**Akçay**, s. 10; **Oğuzman/Öz**, s. 20; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 1031.

⁷⁷**Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 1031.

⁷⁸**Oğuzman/Öz**, s. 20.

⁷⁹**Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 1031.

⁸⁰**Akçay**, s. 10.

⁸¹**Eren**, s. 1312; **Kılıçoğlu**, s. 1100.

⁸²**Eren**, s. 1327.

alacağın dava ve takip edilebileceğini ifade etmektedir.⁸³ Buradan iki yazarın da aslında alacağın dava ve takip yoluyla tahsilinin mümkün olduğunu kabul ettikleri fakat bu durumun borçlunun rızasına ve bu çerçevede zamanaşımı def'ini ileri sürmesine bağlı olmasından ötürü, rızaya bağlı bu durumu dava ve takip imkânının ortadan kalkması ile eşdeğerde gördüklerinden zamanaşımına uğramış borç bakımından dava hakkının ortadan kalktığı ifadesini tercih ettikleri söylenebilir.

Yine *Reisoğlu*, zamanaşımı ile alacağın dava edilebilme niteliğinin ortadan kalktığını ifade etmekle beraber borçlunun ifadan kaçınmak istiyorsa dava edilebilme niteliğinin kaybedildiğini beyan etmesi gerektiğini ifade etmektedir.⁸⁴ Ancak buradaki ifadeler esasen birbirleriyle çelişir gözükmemektedir.

Başka bazı yazarlar⁸⁵ ise borcun talep ve dava hakkının düştüğünü ifade etseler de borçlunun def'i hakkını kullanarak borcu ifadan kaçınabileceğini belirtmişlerdir. Bundan anlaşılmaktadır ki borçlunun kesin olarak ifadan kaçınma gibi bir durumu olmayıp çeşitli nedenlerle kaçınma imkânı kullanılmadığı takdirde davaya devam edilerek hüküm tesis edilecektir.

Bu açıklamalar ışığında yukarıda belirtildiği üzere zamanaşımı ile borcun dava veya icra yoluyla elde edilebilme imkânının ortadan kalktığı doktrinde ağırlıklı olarak ifade edilse de bu ifade de bulunan birçok yazarın aynı zamanda borcun dava ve tahsil imkânı olduğunu gösteren ifadelerle yer verdiği anlaşılmakta ve bu dava ve tahsil edilebilirlik durumunun borçluya bağlı olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda dava ve tahsil edilebilirliğin borçluya bağlı olması ile sona ermesi, bu şekilde tahsil imkânının ortadan kalkması hususlarının her ne kadar aynı sonuçlar olmasa da hayatın olağan akışı içerisinde birbirine yakın neticeler doğurduklarından bahisle böyle bir anlatım yolu seçilmiş olabilir.

Burada önemle belirtmek gerekir ki alacağın elde edilebilmesi konusunda dava ve icra yollarına başvurma imkânı ile borcun bu yollarla tahsil edilme imkânını

---

⁸³Kılıçoğlu, s. 1134.

⁸⁴Reisoğlu, s. 424-425.

⁸⁵Erdem, s. 349-350; Reisoğlu, s. 425; Sarı, s. 26; Tunçomağ, s. 1264.

ayrı olarak el almamak veya bu anlama gelecek ifadelerden kaçınmak gerekir.⁸⁶ Zira bu yollara başvurma imkânı olduğundan bahsetmek aslında bu yollarla tahsil imkânı olduğundan bahsetmektedir. Yoksa bu yollara, talebin kesinlikle reddedilecek olmasına karşın başvuruda bulunulması da söz konusu olabilir. Ancak bu şekilde başvuruda bulunulması, başvuran açısından bir yarar ortaya çıkarmayacaktır. Bu sebeple dava ve icra yoluna başvurma imkânının varlığından ayrıca bahsetmek anlamsız olup bu yollarla tahsil imkânı mümkün ise bu yollara başvurulabilecek olmanın tek bir şekilde ifade edilmesi ve bu iki ifadenin aynı çalışmada birlikte kullanılmaması gerekmektedir. Belirlemelerin ise dava edilebilme niteliğinin ortadan kalkması yerine dava yoluyla tahsil imkânının ortadan kalkması şeklinde yapılması karışıklık yaratmamak açısından daha uygun olacaktır.

Netice itibariyle zamanaşımına uğrayan alacağın ödenmesi için her zaman dava açılabilir ve icra yoluna gidilebilir; zamanaşımı buna dair herhangi bir engel teşkil etmemektedir.⁸⁷ Burada zamanaşımı süresinin geçmesiyle borçluya bir def'i hakkı tanınmış, borçluya tanınan bu def'i hakkının kullanılması ile dava yoluyla borcun tahsilini bertaraf etme imkânı yani borcu ifadan kaçınma hakkı verilmiştir.⁸⁸ Borçlu bu hakka sahip olsa da hakkını kullanmadığı takdirde borç devlet otoritesiyle tahsil edilebilecektir. Bu durum 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 161'inci madde (eBK m.140) hükmünde yer alan davalının zamanaşımı def'ini kullanmaması halinde hâkimin bunu kendiliğinden dikkate alamayacağı düzenlenmesinden de anlaşılmaktadır. Buradan çıkardığımız sonuç zamanaşımı halinde borcun ifasının vicdani,⁸⁹ ahlaki⁹⁰ veya ihmali olarak borçlunun iradesine bırakılmış olmasıdır.⁹¹

Zamanaşımının gerçekleşmesi ve borçlunun def'i hakkını kullanması durumunda artık alacağın talep edilememesinden,⁹² dava yoluyla elde edilebilme

---

⁸⁶Doktrinde tercih edilen ifadelerden bu husus bakımından bir terim sorunu olduğu anlaşılmaktadır.

⁸⁷Akçay, s. 10; Nomer, s. 426.

⁸⁸Bilgen, s. 7; Çelik, s. 3-4; Erdem, s. 349-350; Eren, s. 1312, s. 1327; Hatemi/Gökyayla, s. 345-346; Nomer, s. 424; Oğuzman/Öz, s. 586-587; Reisoğlu, s. 425; Sarı, s. 26; Tunçomağ, s. 1264.

⁸⁹Tutumlu, s. 92.

⁹⁰Bilgen, s. 7; Hatemi/Gökyayla, s. 23; von Tuhr, s. 708.

⁹¹Akçay, s. 10; Tutumlu, s. 6; von Tuhr, s. 687.

⁹²Oğuzman/Öz, s. 587.

niteliğinin kaybedilmesinden⁹³ bahsedilmiş olsa da bu ifadelerin esasen durumu ortaya koymakta yetersiz kaldığı, bazı yanlış anlaşılmalara sebebiyet verebileceği söylenebilir. İfade etmek gerekir ki borçluya tanınan def'i hakkı dava dışı veya dava aşamasında (dava içi) ileri sürülebilir olsa da dava dışında ileri sürülmüş olan def'inin dava aşamasında yeniden ileri sürülmesi gerektiği genel olarak kabul gördüğü gibi Yargıtay tarafından da bu şekilde benimsenmiştir.⁹⁴ Bu kabule ilişkin yapılan doktrinsel tartışmalara ayrıntılı olarak ileride “Zamanaşımı Def'inin Yargılamada İleri Sürülmesi Gerekliliği” başlığı altında değinilecektir. Ancak bu belirleme çerçevesinde borçlunun her halükarda dava dışı ve dava içi def'i imkânlarına sahip olduğu açıktır.⁹⁵ Yukarıda değinilen yaklaşımlarda hangi def'inin kastedildiği belirtilmemiş olmakla birlikte dava dışı def'iden bahsedilmiş olması (esasen dava içi ve dava dışı ayrımı yapılmaması) halinde ilgili def'inin dava aşamasında yeniden ileri sürülmesinin gerektiğinin kabulü çerçevesinde, bu dava dışı def'inin dava ve takip aşamalarına geçilerek bu şekilde tahsil imkânına engel teşkil etmediği ortadadır ki yeniden söz konusu bu aşamalarda def'i ileri sürülebilsin. İlgili ifadeler bu bakımdan bir belirsizlik taşımaktadır. Diğer taraftan dava içi def'iden bahsedilmiş olduğunun kabulü halinde burada kullanılan ifadenin talep edilemez veya dava edilemez şeklinde olmaması gerekir; zira dava içi def'inin kullanılabilmesi için zaten alacağı tahsil amacıyla başvurulmuş bir davanın varlığı gerektiğinden bu durum yukarıda belirttiğimiz üzere doktrinindeki terim sorunu ve kullanılan ifadeler bakımından karışıklık yaratabilecektir.

Ayrıca, bu aşamada kullanılan def'inin devlet eliyle zorla tahsil imkânını ortadan kaldırmış olacağına yönelik ifadeler de doğru gözükmeyle birlikte tam olarak gerçek durumu yansıtmamaktadır. Aslında kimi yazarlarca⁹⁶ belirtildiği üzere zamanaşımı def'inin kullanılması ile davanın reddi sağlanmış olmaktadır. Bu aşamadan sonra söz konusu alacağına ilişkin dava yoluna gidilememesi zamanaşımı

---

⁹³Nomer, s. 429; Paksoy, s. 34.

⁹⁴Y 3. HD, 2007/2528 E. 2007/2471 K. 15.02.2007 T. (Bilgen, s. 348-349).

⁹⁵Ayrıca zamanaşımı def'inin kullanılma zamanı ile ilgili kanunda herhangi bir sınırlamaya da yer verilmediğine ilişkin bkz. Paksoy, s. 40.

⁹⁶Akçay, s. 10; Çelik, s. 145; Dalamanlı, s. 98; Eren, s. 1311; Oğuzman/Öz, s. 20; Sarı, s. 26; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1031; Tutumlu, s. 7.

def'inin kullanılmasının bir neticesi olmamakta, mükerrer⁹⁷ dava açılmamasının bir sonucu olarak gerçekleşmektedir. Zamanaşımı def'i dava içi kullanılarak hukuksal etkisini göstermiş ve yalnızca davanın reddini sağlamıştır.

Bu çerçevede zamanaşımı def'inin davaya etkisi bakımından mutlaka bir belirlemede bulunulmak isteniyor ise bu; talep edilemez olma, dava niteliğinin kaybedilmesi, zorla tahsil imkânının ortadan kalkması veya benzeri bir şekilde değil, yukarıda ifade edildiği üzere def'inin kullanılması ile davanın reddinin sağlanması şeklinde olmalıdır. Ayrıca bu sonuca dava içi kullanılan def'i ile ulaşılabileceğini de belirtmek yerinde olacaktır.

Öte yandan borçlu vicdani olarak borcunu ödemek isteyebilir veya kendisine tanınan def'i hakkını kullanmayarak veya geç kullanarak borcun devlet eliyle/zorla tahsiline boyun eğmek zorunda kalabilir. Her ne şekilde olursa olsun kanımızca söz konusu durumların gerçekleşmesi hayatın olağan akışı içerisinde oldukça güçtür.⁹⁸ Ne borçlu gündelik hayatın akışı içerisinde ödemekten kaçınabileceği bir borcu devlet otoritesiyle yerine getirme yükümlülüğü olmadan yalnızca vicdani nedenlerle ödeme yolunu kolaylıkla seçebilir ne de borcu ödemekten imtina etmesini sağlayacak bir hakkı kullanmayı kolaylıkla ihmal edebilir. Bunlar ancak istisnai olarak gerçekleşir. İşte bu nedenlerle alacağın zamanaşımına uğradıktan sonra elde edilebilme olanağı oldukça güçleşmektedir.

Bu açıklamalar ışığında zamanaşımının niteliğini, kanunun öngördüğü sürelerin geçirilmesi diğer bir ifade ile ilgili süreler içinde alacaklının hareketsiz kalması sonucunda borcun eksik borç haline gelmesi ve borçluya bir def'i hakkı tanınması olarak tanımlayabiliriz. Böylece hareketsizliği cezalandırılan (veya "Borçluyu Koruma" başlığı altında ifade edeceğimiz gibi cezalandırılmayan ama duruma katlanmak zorunda bırakılan) alacaklının, borçluyu ifaya zorlayabilecek

---

⁹⁷Tekrarlanmış, yinelenmiş. Bkz. sanal ağ üzerinden TDK sözlüğü, <http://sozluk.gov.tr/SET:16.09.2019>; Aynı davanın aynı tarafların arasında ve aynı sebebe dayanılarak açılması olarak ifade edilebilir.

⁹⁸**Berki**, s. 106.

borçlunun iradesinden bağımsız bir yolu bulunmamakta, borçlu nezdinde borç devam etmekle birlikte bu borcun ifası ahlaki ve vicdani bir tercihe dönüşmektedir.⁹⁹

Ayrıca, zamanaşımı ile borcun istenebilmesinin zaman itibariyle sınırlandığı belirtilse de¹⁰⁰ zaman ile sınırlanan borçlunun iradesinden bağımsız olarak tahsil edilebilirliğidir. Alacak hakkının yaşamaya devam etmesinin önemi ise borçlunun her zaman söz konusu borcu ifa edebilecek olması (ifa ettiği takdirde geri de isteyemeyecektir) ve zamanaşımı def'ini ileri sürmediği takdirde borcun devlet gücüyle tahsiline boyun eğmek zorunda kalacak olması şeklinde vücut bulmaktadır.

*Eren*¹⁰¹ zamanaşımı halinde borcun nispî olarak son bulacağını ifade etmektedir. Bu çerçevede zamanaşımının niteliği ve borç üzerindeki etkileri dikkate alındığında zamanaşımının borcu sona erdirmeye yakın sonuçlar doğurduğu söylenebilir. Bu sebeplerle zamanaşımı kurumu 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda borcu sona erdiren sebepler ele alındıktan hemen sonra düzenlenmiştir.

III. Zamanaşımının Tarihsel Gelişimi

Her ne kadar zamanaşımının kökeninin genellikle Roma Hukukuna dayandığı belirtilmiş olsa da esasen bunun için Hammurabi Kanunlarına bakmak gerekmektedir.¹⁰² Hammurabi Kanunu'nun 30'uncu maddesinde¹⁰³ mal sahibinin evini, bahçesini ya da arazisini terk etmesi ve başkasının buralara üç yıl süreyle zilyet olması ile artık ilk sahibin geri gelmesi durumunda buraların ona geri verilmeyeceği ve buraları kullanmış olan kimsenin kullanmaya devam edeceği düzenlenmiştir.¹⁰⁴ Söz konusu Kanun'un devam eden 31'inci maddesi¹⁰⁵ ise aynı

---

⁹⁹**Bilgen**, s. 7; **Tutumlu**, s. 92; **von Tuhr**, s. 708.

¹⁰⁰**von Tuhr**, s. 687.

¹⁰¹**Eren**, s. 1311, s. 1327.

¹⁰²**Decugis, Henri**: “*Zamanaşımı*”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 3, Sayı 2, 1946, Çeviri: Ferzan Arif Aras, s. 669.

¹⁰³**Saygılı, Tahsin**: “*Babil Hukuku ve Hamurabi Kanunları*”, Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi, Cilt 2, Sayı 2, 2015, s. 6.

¹⁰⁴**Decugis**, s. 669.

¹⁰⁵**Saygılı**, s. 6.

durumun bir yıl sürmesi halinde geri gelen ilk sahibin evi, bahçesi ya da arazisine yeniden sahip olacağı düzenlemesini içermektedir.¹⁰⁶

Bununla birlikte zamanaşımına ilişkin daha ayrıntılı belirlemeler ve özellikle Borçlar Hukukuna konu zamanaşımına rastlanabilmesi açısından Roma Hukuku'ndaki düzenlemeleri ele almak faydalı olacaktır.

Roma Hukuku'nda zamanaşımının görünümü çeşitli şekillerde olmuştur.¹⁰⁷ İlk olarak Usucapio adı verilen kazandırıcı zamanaşımı benimsenmiş ve On İki Levha Kanununda kendisine yer bulmuştur.¹⁰⁸ Buna göre bir kimse taşınırlarda bir yıl, taşınmazlarda ise iki yıl zilyetliğe sahip olmakla ilgili malları üzerinde mülkiyeti kazanabilecektir.¹⁰⁹ Bu düzenlemelerde mülkiyetin kazanılabilmesi için zilyetliğe çalınarak sahip olunmaması¹¹⁰ veya daha genel bir şekilde ifade edildiği üzere başkasına zarar vermeyecek şekilde temin edilmiş olması yeterli olup¹¹¹ zilyetliğe ilişkin bir hukukî sebep ayrıca aranmamış, bir hukukî sebebin varlığı ancak ilerleyen dönemlerde aranır hale gelmiştir.¹¹² Usucapio'ya ilişkin en önemli husus ise yalnızca Roma vatandaşları için¹¹³ ve İtalya arazisinde¹¹⁴ uygulanabilecek olmasıdır.

Gerek sürelerinin kısalığı gerekse sınırlı kapsamı nedeniyle Usucapio, gelişen ihtiyaçlara cevap veremediği için Praescriptio Longi Temporis kurumu ortaya çıkmıştır.¹¹⁵ Praescriptio Longi Temporis yani uzun zamanaşımı def'i, taşınmazlarda, aynı eyalette bulunanlar için on ve farklı eyalette bulunanlar için yirmi yıllık

¹⁰⁶Decugis, s. 669.

¹⁰⁷Akıncı, Şahin: “Roma Borçlar Hukuku-818 Sayılı BK ve 6098 Sayılı TBK ile Mukayeseli”, Konya 2017, s. 84.

¹⁰⁸Akıncı, Şahin: “Roma Hukukunda ve Çağdaş Hukukta Kazandırıcı Zamanaşımı”, Selçuk Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 1988 (YT), <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> SET: 16.09.2019, syf.3; Günal, Nadi: “Roma Hukuku'nda Kazandırıcı Zamanaşımı ile Mülkiyetin İktisabının Yeri ve Önemi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 47, Sayı 1, 1998, s. 119-120.

¹⁰⁹Dalamanlı, Lütfü: “Kanunlarda Süreler ve Mahkemelerin Görevleri”, Ankara 1984, s. 4; Dayınlı, Kemal: “İktisabi Müruru Zaman (Kazandırıcı Zamanaşımı) Usucapio”, Yargıtay Dergisi, Cilt 17, Sayı 3, 1991, s. 296; Akıncı, YT, s. 4; Günal, s. 120.

¹¹⁰Günal, s. 120; Akıncı, YT, s. 5.

¹¹¹Dayınlı, s. 296.

¹¹²Dayınlı, s. 296; Günal, s. 123.

¹¹³Günal, s. 121.

¹¹⁴Akıncı, YT, s. 6; Günal, s. 121.

¹¹⁵Akıncı, YT, s. 6-7; Günal, s. 124.

sürelerin geçmesi ile malikin mülkiyet iddiasını zilyedin bertaraf etmesine olanak vermiştir.¹¹⁶ Fakat bu durum yalnızca fiilî duruma ilişkin olup zilyede herhangi bir mülkiyet hakkı sağlamamaktadır.¹¹⁷ Bu sonuç itibarıyla Usucapio ile aynı neticeyi oluşturuyor gibi görünse de def'iye kullanan zilyedin zilyetliğinin herhangi bir şekilde kesintiye uğraması (zilyedin zilyetliğini kaybetmesi) durumunda geri isteme hakkı olmaması ile açıkça farklılık göstermektedir.¹¹⁸

Belirtmek gerekir ki Praescriptio Longi Temporis kendisini doğuran ihtiyaçlar doğrultusunda eyalet arazileri yani İtalya arazisi dışında kalan yerler için de uygulanabilmiştir.¹¹⁹ Iustinianus dönemine kadar Usucapio ile Praescriptio Longi Temporis kurumları ayrı ayrı uygulanmışlardır.¹²⁰ Iustinianus döneminde ise kişiye Praescriptio Longi Temporis ile def'iden başka mülkiyeti kazanma hakkı da tanınırken¹²¹ Praescriptio Longi Temporis ile Usucapio süreleri de birleştirilerek tek bir kazandırıcı zamanaşımı meydana getirilmiştir.¹²² Emirnamelerde yer alan ifadeler neticesinde Usucapio menkuller ve Praescriptio Longi Temporis gayrimenkuller için kullanılmaya başlanmış, süreler ise menkullerde üç yıl, gayrimenkullerde on ve yirmiyıl olarak belirlenmiştir.¹²³ Yukarıda açıklandığı üzere zamanaşımı öncelikle aynî davalar için kabul edilmiş¹²⁴ ancak II. Theodosius döneminde uzun zamanaşımı def'i süresi otuz yıla çıkarılarak borç ilişkilerinden doğan davalara da uygulanmaya başlanmıştır. Böylece vadesi gelmesine karşın takip edilmeyen alacaklarda otuz yıllık sürenin geçmesi ve ilgili def'inin ileri sürülmesi ile davanın düştüğü, alacakların tahsil imkânının ortadan kalktığı kabul edilmiştir.¹²⁵ Anlaşılacağı gibi Roma Hukuku'nda ağırlıklı olarak kazandırıcı zamanaşımı kabul görmüş, düşürücü zamanaşımı ancak dönemin gereksinimleri neticesinde ortaya çıkan ve bir def'i olarak öngörülen Praescriptio Longi Temporis'in borç ilişkilerinden doğan davalara da uygulanmasıyla vücut bulabilmiştir.

---

¹¹⁶ Akıncı, YT, s. 7; Dayımlarlı, s. 297; Günal, s. 120.

¹¹⁷ Akıncı, YT, s. 7.

¹¹⁸ Akıncı, YT, s. 8.

¹¹⁹ Dayımlarlı, s. 297.

¹²⁰ Günal, s. 125.

¹²¹ Akıncı, YT, s. 8; Dayımlarlı, s. 297; Günal, s. 125-126.

¹²² Akıncı, YT, s. 9.

¹²³ Akıncı, YT, s. 9; Dayımlarlı, s. 297; Günal, s. 126.

¹²⁴ Akıncı, s. 84; Rado, Türkan: "Roma Hukuku Dersleri-Borçlar Hukuku", İstanbul 2016, s. 190.

¹²⁵ Akıncı, s. 84; Bilgen, s. 3; Rado, s. 190.

Konuya ilişkin olarak Roma Hukuku'nda ve diğer başka hukuklarda zamanaşımı sürelerinin ilk başlarda çok kısa olarak düzenlendiği ve gittikçe daha uzun sürelerin kabul edildiği belirtilmekte,¹²⁶ 19. yüzyıl itibariyle ise çeşitli hukuklarda ve birçok modern mevzuatta zamanaşımının tekrar kısaltılması yoluna gidildiği ifade edilmektedir.¹²⁷

§.2. Zamanaşımının Dayandığı Esaslar

Zamanaşımı kurumu Roma Hukuku'ndan bu yana¹²⁸ hukuk sistemlerinde kendisine yer bulmuştur, günümüzde de hukuk düzeni içerisinde bu varlığını devam ettirmiştir ve ettirmektedir.¹²⁹ Zamanaşımının kanun koyucular tarafından bu denli benimsenmesine neden olan tüm sebepleri belirlemek ve zamanaşımı kurumunun hangi amaçla benimsendiğini kesin şekilde tespit etmek son derece güçtür. Bu ise zamanaşımı türlerinin toplumlar ve hukuk sistemlerine göre farklılık göstermesinin doğal bir sonucu olarak dayandıkları esasların da farklı olmasından kaynaklanmaktadır.¹³⁰ Bu sebeple zamanaşımı kurumuna dair genel bir belirleme yerine yalnızca ilgili çalışmanın konusunu oluşturan ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlemeye konu olan zamanaşımının dayandığı esaslar belirtilecektir. Bununla birlikte değineceğimiz esasların mutlaka başka zamanaşımı türlerinin kabul edilme nedenleri ile de benzerlik veya yer yer aynılık gösterilebileceği de bir gerçekliktir.

Önemle belirtmek gerekir ki zamanaşımının kabulünde dayanıldığı belirtilen birçok esas ortaya koyulmuş olmakla birlikte bu esaslar birbirine yakın çerçevede ele alınmış olup birbirleri ile bağlantılı oldukları açıktır. İşte bu doğrultuda esaslardan birine ulaşılması amacı diğerlerine de hizmet edebilmektedir. Buna ilişkin olarak zamanaşımının uyumsuzluğun uzun süre devam ettirilmemesi amacı taşıdığına ilişkin ortaya koyulan yaklaşımı¹³¹ ele alabiliriz. Bu hususun aslında doktrinde

---

¹²⁶Decugis, s. 672.

¹²⁷Decugis, s. 674.

¹²⁸Birinci Bölüm, §. 1, III. Zamanaşımının Tarihsel Gelişimi.

¹²⁹Özkaya, s. 64.

¹³⁰Özkaya, s. 64.

¹³¹Çelik, s. 4; Kılıçoğlu, s. 1101; Özkaya, s. 64.

zamanaşımının dayandığı esaslara dair yapılan belirlemelerin temelini oluşturduğu söylenebilir. Ancak uyumsuzlukların uzun süre devam etmesini bir başlık olarak incelemek yerine etkilerini doktrinde yapılan genel belirlemelere de uygun olarak birkaç ana başlık altında ele almak yerinde olacaktır. Bu doğrultuda genel olarak kabul gören “Borçluyu Koruma”, “Mahkemelerin İş Yükünü Azaltma” ve “Kamu Menfaatini Koruma” hususları ayrı başlıklar altında incelenecektir.

I. Borçluyu Koruma

Zamanaşımının kabul edilmesinde borçlunun korunması amacının büyük bir yer kapladığı ifade edilebilir.

Bu bağlamda öncelikle borçlunun, borcunu ifa ettiğine dair delilleri uzun süre saklama mecburiyetinde bırakılması adil olmayacağı gibi gerçekçi de olmaz.¹³² Zira tanıkların ölmesi veya olayları hatırlayamamaları mümkün olabileceği gibi bunun dışında delillerin tahrip olması, ortadan kalkması da söz konusu olabilir.¹³³ Ancak netice itibariyle her geçen gün borçlunun borcunu ifa ettiği yönünde ispat sağlamasını güçleştirecektir.¹³⁴ Ayrıca söz konusu beklenmedik takip ile ispat araçlarının ortadan kalkması neticesinde borçlu açısından rücu imkânlarının da azaltacağından bahsedilmiştir.¹³⁵ İspata dair söz konusu problemler dışında alacaklının talebiyle yüzleşme ihtimalinin uzun yıllar boyunca borçluyu kendi kusuru olmaksızın takip etmesi ve bunun yıpratıcı etkisi ile borçlunun yüz yüze bırakılması da doğru olmayacaktır.¹³⁶ Borçlunun borcuyla süresiz olarak bağlı kalmasına sebep olacak bu durumun pratik ve sosyal düşüncelere ters düşeceği de belirtilmiştir.¹³⁷ Alacaklının hakkını uzun süre aramaması kötü niyete dayanabileceği gibi¹³⁸ ihmalden de kaynaklanabilir. Her hâlükârda alacaklının alacağını tahsile ilişkin eylemsizliğinden kaynaklanan durumun ağırlığını borçlunun omuzlarına yüklemek

¹³² Erdem, s. 9; Havutçu, s. 582; Kılıçoğlu, s. 1101; Oğuzman/Öz, s. 588; Paksoy, s. 43; Sarı, s. 25; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s.1030; Tunçomağ, s. 1233; Tutumlu, s. 7.

¹³³ Çelik, s. 4; Dalamanlı, s. 65; Hatemi/Gökyayla, s. 345; Karahacıoğlu, Ali Haydar/Altın, Mehmet: “Kanunlarımızda Müddetler”, Ankara 2001, s. 1; Kılıçoğlu, s. 1101; Paksoy, s. 42; Sarı, s. 25; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1030.

¹³⁴ Eren, s. 1312.

¹³⁵ Paksoy, s. 43.

¹³⁶ Çelik, s. 4; İnan/Yücel, s. 646; Paksoy, s. 43.

¹³⁷ İnan/Yücel, s. 646.

¹³⁸ Çelik, s. 4.

yerine alacaklının durumla yüzleşmesi ve bu doğrultuda borçluyu korumak uygun olacaktır.¹³⁹ Alacaklının ve borçlunun menfaatleri arasında denge kurulması gerektiği ve alacaklının da korunması gerektiğini belirten görüşlerin¹⁴⁰ yanı sıra alacaklının söz konusu halde korunmasının pek de gerekli olmadığına ilişkin belirlemeler de mevcuttur.¹⁴¹ Bu görüşlerin ayrı ayrı dikkate alınması, haklı yaklaşımların göz ardı edilmemesi ile birlikte ağırlık kazanan görüşün borçlunun öncelikle korunması gerekliliği olduğunu belirtmek gerekir.¹⁴² Hâlihazırda uzun süre istenmeyen borcun ya var olmadığı ya da ortadan kalktığı karinesi de kabul edilmiştir.¹⁴³ Alacağın uzun süre istenmemesi durumunda varlığının şüpheli olması hususunun bu karinenin benimsenmesine yol açtığı, böyle bir karinenin de borçlunun korunmasına öncelik verilmesinde etkili olduğu söylenebilir.

Burada bir noktaya dikkat çekmek gerekmektedir. Zamanaşımının dayandığı esaslar arasında alacaklının cezalandırılması amacı olduğunu savunan görüşler¹⁴⁴ olmakla birlikte bu görüşe karşı bu hususun doğru olmadığı ileri sürülmektedir.¹⁴⁵ Bu çerçevede alacaklı, borçlunun ağır basan menfaatleri neticesinde durumun ağırlığıyla yüzleşmek zorunda kalmakla birlikte bu bir cezalandırılma değil, daha çok bir katlanış olarak adlandırılabilir.¹⁴⁶

II. Mahkemelerin İş Yükünün Azaltılması

Doktrinde belirtildiği üzere mahkemelerin eski olaylarla meşgul edilmesinin önüne geçilmesi düşüncesi de zamanaşımının kabulünde dayanan bir diğer

¹³⁹Akçay, s. 12; Dalamanlı, s. 65; Erdem, s. 9; Havutçu, s. 582; Sarı, s. 25; Tok, Ozan: “Zamanaşımı Def’inin İleri Sürülmesinin Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı Çerçevesinde Sınırlandırılması”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 21, Sayı 1, 2015, s. 247; Tunçomağ, s. 1233 Tutumlu, s. 7; vonTuhr, s. 687.

¹⁴⁰Sarı, s. 26.

¹⁴¹Eren, s. 1312; Dalamanlı, s. 65.

¹⁴²Akçay, s. 12; Dalamanlı, s. 65; Erdem, s. 9; Sarı, s. 25; Tunçomağ, s. 1233; Tutumlu, s. 7; vonTuhr, s. 687.

¹⁴³Dalamanlı, s. 65; Eren, s. 1311; Erdem, s. 9; Hatemi/Gökyayla, s. 345; Havutçu, s. 582; Karahacıoğlu/Altın, s. 1; Paksoy, s. 42; Sarı, s. 25; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altın, s. 1030; Tunçomağ, s. 1233; Tutumlu, s. 7; vonTuhr, s. 687.

¹⁴⁴Erdem, s. 10.

¹⁴⁵Paksoy, s. 45.

¹⁴⁶Hatemi/Gökyayla, s. 345; Oğuzman/Öz, s. 589.

esastır.¹⁴⁷ Ülkemizde mahkemelerin yaşadığı iş yoğunluğu sorunları ve buna bağlı olarak yargılamaların yavaş ilerlemesi, geç sonuçlanması göz önüne alındığında gerçekten de zamanaşımı kurumu olmaksızın mahkemelerin aradan geçen uzun zaman ardından bu sorunlarla uğraşması mevcut sorunun çözümünü daha da zorlaştıracaktır.

Ayrıca mahkemelerin eski sorunlarla uğraşması yetmediği gibi “Borçluyu Koruma” başlığı altında belirtildiği üzere uzun süre geçtikten sonra delillerin muhafazasının ve bu doğrultuda ispat zorluklarının doğması nedeniyle zaten eski sorunları ilgilendiren yargılamalarda hızlı ve doğru şekilde davaya konu sorunun çözümlenmesi de mümkün olamayacaktır.¹⁴⁸

Diğer bir ifadeyle mahkemelerin iş yükleri eski uyuşmazlıklar nedeniyle arttığı gibi bu uyuşmazlıkların da gerek delil gerek diğer bazı hususlar bakımından açıklığa kavuşturulması zor olacağından çözümü de uzun sürecek ve mahkemeler açısından doğurduğu yük iyice artacaktır.¹⁴⁹ Mahkemelerin bu şekilde eski olaylara maruz bırakılmasının aynı zamanda hukuk güvenliği ve kamu düzenini de aykırılık oluşturacağı belirtilmiştir.¹⁵⁰ Bu da zamanaşımının diğer bir kabul edilmiş nedeni olan ve sonraki başlıkta ele alınan kamu menfaatinin korunması gerekçesiyle zamanaşımının kabul edilmesi gereğini gündeme getirmektedir.

Ancak kamu menfaatinin korunması hususuna geçmeden önce belirtmek gerekir ki esasen mahkemelerin iş yükünün azaltılması doğrudan zamanaşımının dayandığı esaslardan biri olmayıp daha çok zamanaşımı kurumunun kabulü çerçevesinde doğan sonuçlardan biridir. Bu çerçevede kendisine zamanaşımının sonuçları arasında yer verilmesi daha yerinde olabilirdi. Bununla birlikte doktrindeki genel kabul ve çalışmamızın yapısı itibarıyla mahkemelerin iş yükünün azaltılmasına zamanaşımının dayandığı esaslar arasında yer verilmiştir.

---

¹⁴⁷Akçay, s. 12; Dalamanlı, s. 65; Erdem, s. 10; Eren, s. 1311-1312; Hatemi/Gökyayla, s. 345; Karahacıoğlu/Altın, s. 1; Oğuzman/Öz, s. 588; Sarı, s. 25; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1031; Tunçomağ, s. 1233; Tutumlu, s. 7.

¹⁴⁸Kılıçoğlu, s. 1101.

¹⁴⁹Erdem, s. 10; Oğuzman/Öz, s. 588; Sarı, s. 25; Tunçomağ, s. 1233; Tutumlu, s. 7.

¹⁵⁰Paksoy, s. 44; Sarı, s. 25; Tutumlu, s. 7.

III. Kamu Menfaatini Koruma

Zamanaşımının kamusal nitelikte olduğu genel olarak kabul edilmiş olup bu durum kamu menfaati ifadesiyle belirtilmektedir.¹⁵¹ Aslında zamanaşımının benimsenmesinde dayanan esasların, bu ister borçlunun korunması, ister mahkemelerin iş yükünün azaltılması, ister başka bir sebep olsun ortak şekilde hizmet ettikleri genel hususlar vardır. Bunlar birlikte veya ayrı şekilde hukuk güvenliği,¹⁵² toplumsal barış¹⁵³ ve huzur¹⁵⁴ ile kamu menfaati¹⁵⁵ olarak belirtilmiştir. Bu nedenleri hukukumuzdaki kabul edilme nedenlerinden ayrı olarak evrensel çerçevede kabul edilen ve hukuk alanı dışını da kapsayan nedenler¹⁵⁶ olarak değerlendiriyoruz. Bununla birlikte zamanaşımının, hukuk güvenliğinin sağlanması, toplumun barış ve huzurunun temin edilmesi gibi amaçlarının temel dayanağının da kamu menfaatinin tesis edilmesi olduğu görüşü ortaya konulabilir.

Burada *Erdem*'in, zamanaşımı kurumunun hukuk güvenliği ve toplumsal barışa hizmet etmesinin bireysel menfaatleri aştığı ve kamu yararına hizmet ettiği görüşünün¹⁵⁷ yerinde olduğu söylenebilir. Buna karşın zamanaşımının kamu menfaati yönünden değerlendirilmesinde zaten herhangi bir soru işareti olmayıp hukuk güvenliği ile toplumsal barış ve huzur; tanımı, içeriği, niteliği ne kadar değişiklik gösterirse gösterebilir kamu menfaati ile ilgilidir.

Ayrıca kanun koyucunun zamanaşımı ile kamu menfaatinin sağlanması amacına verdiği önem; zamanaşımına dayanmaktan önceden feragat edilememesi (eBK m.139; TBK m.160/f.1) ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Üçüncü Bölümünün İkinci Ayrımındaki zamanaşımı sürelerinin değiştirilemezliği (eBK m. 127; TBK m.148) hükümleriyle kendisi göstermektedir. Şöyle ki, söz konusu bu

¹⁵¹ **Erdem**, s.11; **Eren**, s. 1311; **Hatemi/Gökyayla**, s. 345; **Havutçu**, s. 582; **Oğuzman/Öz**, s. 588; **Özkaya**, s. 64; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 1031; **von Tuhr**, s. 687.

¹⁵² **Çelik**, s. 4; **Erdem**, s. 11; **Eren**, s. 1311; **Hatemi/Gökyayla**, s. 345; **Havutçu**, s. 582; **Kılıçoğlu**, s. 1101; **Paksoy**, s. 44; **Sarı**, s. 25; **Tutumlu**, s. 7; **Tunçomağ**, s. 1233.

¹⁵³ **Çelik**, s. 4-5; **Erdem**, s. 11; **Eren**, s. 1311; **Kılıçoğlu**, s. 1101; **Paksoy**, s. 44.

¹⁵⁴ **Dalamanlı**, s. 66; **Çelik**, s. 4; **Karahacıoğlu/Altın**, s. 1; **Kılıçoğlu**, s. 1101; **Özkaya**, s. 64.

¹⁵⁵ **Erdem**, s.11; **Eren**, s. 1311; **Hatemi/Gökyayla**, s. 345; **Havutçu**, s. 582; **Oğuzman/Öz**, s. 588; **Özkaya**, s. 64; **von Tuhr**, s. 687.

¹⁵⁶ **Erdem**, s. 11.

¹⁵⁷ **Erdem**, s. 12-13.

hükümlerin kamu menfaatini ilgilendirdiği ortaya koyulmuş olduğu gibi¹⁵⁸ zaten bu ilgili kanun hükümlerinden de açıkça görülmektedir. Kamu menfaatine hizmet eden 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 148'inci maddesi ve 160'ıncı maddesi 1'inci fıkrası düzenlemelerine ileride ayrıca değinilecektir.¹⁵⁹

Ancak kimi yazarların, zamanaşımı kurumunun kamu yararını korumak amacıyla düzenlenmediği görüşünü taşıdığını da ifade etmek gerekir.¹⁶⁰ Bu ise zamanaşımı def'inin ileri sürülmemesi durumunda dikkate alınmayacağına ve bu çerçevede alacaklının alacağına ulaşabileceğine dayandırılmakta, zamanaşımı def'inin belirtilen amaçlar için kabul edilmesi durumunda benzer bir kurum olan hak düşürücü süreye ihtiyaç duyulmayacağı belirtilmektedir.¹⁶¹

Sonuç itibariyle aksi görüşlerin varlığına karşın zamanaşımının hukuk güvenliği, toplumsal barış ve huzura hizmet ettiği görüşlerine katılmakla beraber bu hususları ayrı değerlendirmek yerine hepsinin, genel dayanakları olan kamu menfaatinin korunması ana başlığı altında toplanmasının bizce yerinde olduğu düşüncesiyle ilgili ayrımı yapma gereği gördük.

Bütün bu açıklamalar ışığında zamanaşımı kurumunun benimsenmesinde birçok esasın etkili olduğu görülmektedir. Bununla birlikte zamanaşımı sürelerinin gereğinden uzun veya kısa olarak düzenlenmesi aslında zamanaşımının kabulünün temelinde yatan kamu menfaatine ve dolayısıyla belirttiğimiz diğer hususlara ters düşecektir. Bu sebeple ilgili zamanaşımı sürelerinin belirlenmesinde beklenen özenin gösterilmesi gerekmektedir. Bu belirlemeye ilişkin olarak zamanaşımı kurumunun kabulünde dayanan esasları reddetmemekle birlikte salt bunlarla sınırlı kalmamak gerektiğinden bahisle alacaklının da korunması gerektiğini belirten ve toplumsal adalet açısından bazı çekinceler ortaya koyan *Sarı*'nın¹⁶² görüşlerinin dikkate alınması faydalı olacaktır.

---

¹⁵⁸**Oğuzman-Öz**, s. 588.

¹⁵⁹İkinci Bölüm, §. 6, II, B. Sürelerin Kural Olarak Kesinliği; Üçüncü Bölüm, §. 8, II, B. Önceden Feragat Edilememesi.

¹⁶⁰**Tok**, s. 247.

¹⁶¹**Tok**, s. 247-248.

¹⁶²**Sarı**, s. 26.

§.3. Zamanaşımının Hak Düşürücü Süre ile Karşılaştırılması

I. Hak Düşürücü Süre Kavramı

Hukukumuzda kabul edilen ve bazı nitelikleri ile zamanaşımından ayrılan, bazı nitelikleri ile örtüşen ancak netice itibariyle zamanın geçmesinin etkilerinden bir diğeri olan ve bu çerçevede çok daha ağır sonuçlar doğuran hak düşürücü süredir.

Hak düşürücü süre kanunlarımızda genel bir düzenlemeye konu olmamakla ve kendisine dair bir tanıma yer verilmemekle birlikte çeşitli haklar için öngörülmüştür.¹⁶³ Bu çerçevede hak düşürücü sürelerin kabul esaslarının da her bir hak düşürücü sürenin düzenlenmesine dayanak olan hakkın niteliği bakımından ele alınması gerekmektedir.¹⁶⁴ Bu da hak düşürücü sürenin kabulüne dayanak olan esaslar bakımından genel bir değerlendirme yapmayı zorlaştırmaktadır. Fakat hak düşürücü sürelerin düzenlenmesinde kamusal niteliğin zamanaşımına göre daha ağır bastığı açıktır.¹⁶⁵ Bu durum, zamanın geçmesinin en ağır sonuçlarının hak düşürücü süreye bağlanmasından da anlaşılabilir. Zira kanun koyucu, hukukî ilişkilerde kamusal nitelik ön plana çıktıkça daha müdahaleci olmuş, geri planda kaldığında ise taraf iradelerine verdiği özgürlük alanını artırmıştır.

Hak düşürücü süre ifadesinden anlaşılacağı üzere bu kurum; ilgili hakkın düşmesi, sona ermesi, ortadan kalkması sonucunu doğurmaktadır.¹⁶⁶ Ancak bu ağır yaptırım yalnızca hak düşürücü sürelerin geçmesi ile değil, bu süre içerisinde hak sahibinin hakkını kullanmaması, öngörülen işlemleri yerine getirmemesi veya başka bir ifadeyle hareketsiz kalınması sonucunda meydana gelmektedir.¹⁶⁷ Yani hak düşürücü sürelerin geçmesi ile belirli bir hakkın kullanımına ilişkin hüküm altına

¹⁶³Arat, s. 196; Erdem, s. 27; Özkaya, s. 905.

¹⁶⁴Erdem, s. 25.

¹⁶⁵Arat, s. 196; Tunçomağ, s. 1239.

¹⁶⁶Arat, s. 195; Berki, s. 101; Büyüktanır, s. 10 Erdem, s. 26; Eren, s. 1312; Karahacıoğlu/Altın, s. 4; Kılıçoğlu, s. 1102; Nomer, s. 424; Oğuzman/Öz, s. 587; Özkaya, s. 905; Reisoğlu, s. 424, d. 1; Sarı, s. 33; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1032; Tunçomağ, s. 1236; Tutumlu, s. 10.

¹⁶⁷Berki, s. 101; Büyüktanır, s. 10; Oğuzman/Öz, s. 586; Özkaya, s. 906; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1032; Tunçomağ, s. 1236.

alınan süre içerisinde söz konusu hak kullanılmadığı, o hakkın kullanılması için öngörülen adımlar atılmadığı takdirde ilgili hak ortadan kalkacaktır.

Zamanaşımı ile hak düşürücü süre arasında bazı farklar vardır ve bu farklar aşağıda incelenecektir.

II. Zamaşıımının Hak Düşürücü Süreden Farkı

Zamanın geçmesinin haklar üzerinde iki farklı etkisi olarak gösterilen¹⁶⁸ zamaşıımı ve hak düşürücü süre kurumlarının, kanun koyucunun belirli bir sürenin geçmesi neticesinde hakların talep ve takip edilememe konusundaki tercihleri olduğu ifade edilmiştir.¹⁶⁹ Zamaşıımı ile hak düşürücü sürenin hukuksal yapıları bakımından önemli farkları olduğu ifade edilmektedir.¹⁷⁰ Buna ilişkin olarak zamaşıımı ile hak düşürücü sürenin öncelikle neticeleri itibariyle birbirlerinden ayrıldıklarını belirtmek gerekir. Yukarıda açıklandığı üzere zamaşıımı; borcu sona erdirmemekte, borcun tahsil imkânını güçleştirmektedir ki bu nedenle borç eksik borç haline gelir. Hak düşürücü sürede ise hak tamamen ortadan kalkmakta¹⁷¹ ve bunun doğal bir sonucu olarak hakkın eksik hak haline gelmesinden söz edilememektedir.¹⁷²

Bunun dışında hak düşürücü süre niteliği itibariyle zamaşıımından ayrılmakta olup zamaşıımı borçlu lehine bir def'i hakkı doğururken¹⁷³ hak düşürücü süre ise bir itirazdır.¹⁷⁴ Bu farklılık iki kurumun hâkim tarafından re'sen dikkate alınması hususunda ayrılmalarına yol açmakta ve diğer birçok farklılığın da kaynağını oluşturmaktadır. Zamaşıımında borçlu lehine ortaya çıkan def'i hakkının

---

¹⁶⁸Eren, s. 1312; Kılıçoğlu, s. 1102; Oğuzman/Öz, s. 586; Önceden zamaşıımının, zamanın geçmesinin hukuk alanındaki etkilerinin bir sonucu olduğuna değinilmişti (Birinci Bölüm, §. 1, I. Zamaşıımı Kavramı).

¹⁶⁹Kılıçoğlu, s. 1102.

¹⁷⁰Kılıçoğlu, s. 1102.

¹⁷¹Arat, s. 195; Berki, s. 101; Büyüktanır, s. 10; Erdem, s. 26; Eren, s. 1312; Kılıçoğlu, s. 1102; Nomer, s. 424; Oğuzman/Öz, s. 587; Özkaya, s. 905; Sarı, s. 33; Reisoğlu, s. 424, d. 1; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1032; Tunçomağ, s. 1236; Tutumlu, s. 10.

¹⁷²Özkaya, s. 923; Sarı, s. 33; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1032.

¹⁷³Çelik, s. 15; Eren, s. 1312; Hatemi/Gökyayla, s. 345; Kılıçoğlu, s. 1102-1103; Nomer, s. 426; Özkaya, s. 923; Sarı, s. 34; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1032.

¹⁷⁴Arat, s. 195; Çelik, s. 15; Eren, s. 1312-1313; Kılıçoğlu, s. 1102; Nomer, s. 424; Sarı, s. 34; Özkaya, s. 923; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1032; Tutumlu, s. 10.

yine borçlu tarafından ileri sürülmesi gerekmekte olup kullanılıp kullanılmaması borçluya bırakılan bu hak, hâkim tarafından kendiliğinden dikkate alınamayacaktır.¹⁷⁵ Bu durum hem 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 140'inci maddesi hem de 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 161'inci maddesi hükmünde açıkça düzenlenmiştir. Buna karşın hak düşürücü sürenin taraflarca ileri sürülmesinden bağımsız olarak hâkim tarafından kendiliğinden dikkate alınması gerekir.¹⁷⁶

Diğer bir önemli ayırım ise zamanaşımı ve hak düşürücü sürenin ilgili olduğu haklar bakımından söz konusu olmaktadır. Zamanaşımı alacak haklarına ilişkin olarak ortaya çıkarken¹⁷⁷ hak düşürücü süre yenilik doğurucu haklar ile diğer birçok hak bakımından gündeme gelebilmektedir.¹⁷⁸ Hatta hak düşürücü sürelerin varlığının daha çok bir hukukî durum ve/veya ilişkinin varlığı hususunda gündeme geleceğine ilişkin belirlemeler de yapılmıştır.¹⁷⁹ Fakat belirtmek gerekir ki zamanaşımı ve hak düşürücü süreye konu alacakların tespiti bakımından düzenlemenin amacına bakılması ve bu doğrultuda düzenlemenin amacının genel kuraldan ayrılması durumunda buna göre hareket edilmesi gerektiği hususu da ortaya konulmuştur.¹⁸⁰ Zaten bu konuda bazı yenilik doğuran davaların da istisnai olarak zamanaşımına tabi olduğu ifade edilmekte, ancak burada yenilik doğuran hakkın değil bunun kullanılması ile doğan alacak hakkının zamanaşımına tabi olduğu belirtilmektedir.¹⁸¹ Zira yukarıda belirtildiği üzere alacak hakları zamanaşımına tabi olduğundan bu tespit yerindedir.

Kanun koyucu, zamanaşımını kesen ve durduran sebepleri 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 153'üncü ve 154'üncü maddelerinde hüküm altına almasına

---

¹⁷⁵Arat, s. 195; Berki, s. 106; Bilgen, s. 12; Büyüktanır, s. 11; Çelik, s. 15; Dalamanlı, s. 67; Eren, s. 1312; Kılıçoğlu, s. 1103; Nomer, s. 426; Oğuzman/Öz, s. 587; Sarı, s. 34; Tutumlu, s. 10; Uygur, s. 675.

¹⁷⁶Arat, s. 195; Berki, s. 102; Büyüktanır, s. 11; Çelik, s. 15; Dalamanlı, s. 68; Eren, s. 1313; Kılıçoğlu, s. 1102; Nomer, s. 424; Oğuzman/Öz, s. 587; Özkaya, s. 914; Reisoğlu, s. 424, d. 1; Sarı, s. 34; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1032; Tunçomağ, s. 1236; Tutumlu, s. 10; Uygur, s. 675.

¹⁷⁷Arat, s. 195; Büyüktanır, s. 11; Eren, s. 1313; Hatemi/Gökyayla, s. 345; Nomer, s. 424; Oğuzman-Öz, s. 587; Özkaya, s. 924; Tunçomağ, s. 1236.

¹⁷⁸Arat, s. 195; Büyüktanır, s. 11; Dalamanlı, s. 68; Eren, s. 1313; Hatemi/Gökyayla, s. 345; Nomer, s. 424; Oğuzman/Öz, s. 587; Özkaya, s. 924; Tunçomağ, s. 1236.

¹⁷⁹Kılıçoğlu, s. 1102; Özkaya, s. 916, 924; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1033.

¹⁸⁰Oğuzman/Öz, s. 587.

¹⁸¹Eren, s. 1313.

karşın hak düşürücü süreye ilişkin bu şekilde bir düzenleme getirmemiştir. Zamanaşımının durması ve kesilmesine ilişkin bu düzenlemelerin kıyas yoluyla hak düşürücü sürelerle uygulanması da mümkün değildir.¹⁸² Bu doğrultuda zamanaşımından farklı olarak hak düşürücü sürelerin durması ve kesilmesi söz konusu olmamaktadır.¹⁸³ Ancak bu genel kurala ilişkin hak düşürücü sürelerin durmaması, kesilmemesi hususunda istisnai durumların da söz konusu olabileceği ifade edilmektedir.¹⁸⁴

Hak düşürücü sürelerin önceden ifade edildiği üzere kamusal niteliğinin ağır basması neticesinde taraf iradeleri kısıtlanarak kanun koyucunun iradesi hâkim kılınmaktadır. Hak düşürücü sürenin re'sen dikkate alınması bu hâkim kılınan iradenin bir ürünü olduğu gibi sürelerin uzatılıp kısaltılamayacağı da bunun bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Zamanaşımı sürelerinin uzatılabilmesi veya kısaltılabilmesi ve bu çerçevede değiştirilebilmesi 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 146'ncı, 147'nci ve 156'ncı maddelerindeki süreler dışında kalan diğer zamanaşımı süreleri bakımından tartışmalı olmakla birlikte genel olarak mümkün addedilmekte ve bu şekilde taraf iradeleri hariç tutulan bazı süreler dışında taraf iradeleri doğrultusunda değiştirilebilmektedir.¹⁸⁵ Buna karşın hak düşürücü sürelerin kısaltılması ve uzatılması hususunda taraf iradeleri etkili olmamaktadır.¹⁸⁶ İstisnai olarak hak düşürücü sürenin hâkim tarafından mücbir sebebin karşılığına istinaden uzatılmasının mümkün olduğu kabul edilmektedir.¹⁸⁷ Taraf iradelerinin bu iki kuruma ilişkin sürelerin değiştirilmesi hususunda farklılık arz ettiği açık olmakla birlikte her iki kurum için de öngörülen sürelerin değiştirilmesinin istisnai bir nitelik taşıdığına ilişkin yapılan genel belirlemenin¹⁸⁸ yerinde olduğu söylenebilir.

---

¹⁸²**Berki**, s. 106; **Büyüktanır**, s. 11; **Nomer**, s. 425-211.1; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 1033-1034; **Tutumlu**, s. 10; Bununla birlikte zamanaşımına dair bazı hükümlerin durma ve kesilme sebeplerinden farklı olarak hak düşürücü sürelerle kıyasen uygulanabileceği ifade edilmiştir (**Nomer**, s. 425-211.1).

¹⁸³**Arat**, s. 195; **Bilgen**, s. 12; **Çelik**, s. 15; **Dalamanlı**, s. 68; **Eren**, s. 1313; **Hatemi/Gökyayla**, s. 347; **Kılıçoğlu**, s. 1103; **Oğuzman/Öz**, s. 587; **Özkaya**, s. 915, s. 924; **Reisoğlu**, s. 424; **Sarı**, s. 34; **Tunçomağ**, s. 1236, d. 1; **Uygur**, s. 675.

¹⁸⁴**Özkaya**, s. 915, s. 924; **Uygur**, s. 675.

¹⁸⁵**Berki**, s. 106; **Tutumlu**, s. 10.

¹⁸⁶**Berki**, s. 106; **Bilgen**, s. 12; **Tutumlu**, s. 10.

¹⁸⁷**Berki**, s. 103; **Bilgen**, s. 12.

¹⁸⁸**Özkaya**, s. 922.

Ayrıca hak düşürücü süre ile zamanaşımı arasındaki diğer bir fark, sürelerin uzunlukları dikkate alındığında ortaya çıkmaktadır. Hak düşürücü sürelerin kısa süreler için öngörüldüğü, zamanaşımı sürelerinin ise genellikle bu sürelerden daha uzun olarak düzenlendiği ifade edilmektedir.¹⁸⁹ Hak düşürücü sürelerin belirtilen bu ağır sonuçlarına karşın zamanaşımı sürelerinden daha kısa düzenlenmesi, düzenlenmelerine konu olan hallerde hukukî durumun mümkün olabilecek en kısa sürelerde çözümlenmesi gerekmesine dayanmaktadır. Bu husus hak düşürücü sürelerin kabulüne ilişkin yapılan “*Hak düşümü süreleri, hukukî bir durumun aydınlatılmasında daha büyük bir süratle ihtiyaç duyulan haller için kabul edilmiştir*”¹⁹⁰ tespitiyle de ifade edilmiştir.

Bunlara ek olarak kanun koyucu tarafından gerek 818 sayılı Borçlar Kanunu’nun 125 ila 140’inci maddeleri arasında gerekse 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun 146 ila 161’inci maddeleri arasında zamanaşımına ilişkin genel belirlemelere ve esaslara yer verilmesine karşın hak düşürücü süreye ilişkin söz konusu iki Kanun’da da genel bir düzenlemeye yer verilmemiş olması iki kurum arasındaki önemli bir fark olarak gösterilebilir.

Ele alınabilecek diğer bir farklılık ise zamanaşımından önceden feragat edilmesi yasak olmasına karşın, ki bu husus ileride “Önceden Feragat Edilememesi” başlığı altında ayrıca belirtilecektir,¹⁹¹ hak düşürücü sürede herhangi bir ayrıma gidilmeksizin hangi koşulda olursa olsun feragatten bahsedilememesidir.¹⁹²

Görüldüğü üzere her ne kadar zamanaşımı ve hak düşürücü süre arasında önemli farklılıklar olsa da¹⁹³ söz konusu kurumların birbirine yakın ve benzer¹⁹⁴ kurumlar oldukları da şüphesizdir. Bu yakınlık ve benzerliğin özel hukukta yer alan ve yukarıda ayırımını belirtmiş olduğumuz zamanaşımları arasındakinden fazla

¹⁸⁹Özkaya, s. 916, s. 924; Reisoğlu, s. 424-425, d. 1; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1033; Tutumlu, s. 10; Uygur, s. 675.

¹⁹⁰Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1032.

¹⁹¹Üçüncü Bölüm, §. 8, II, B. Önceden Feragat Edilememesi.

¹⁹²Berki, s. 105.

¹⁹³Tunçomağ, s. 1235-1236. Bu bölümde açıklanan farklılıklar birbirlerinden ayrılmalarda belirleyici olmaktadır.

¹⁹⁴Arat, s. 195; Dalamanlı, s. 67; Karahacıoğlu/Altın, s. 4.

olması da zamanaşımı ve hak düşürücü süre kurumlarının ne derece birbirlerine yakın ilişkilerinin olduğunu ortaya koymaktadır. Bu benzerlik dışında bir de kanunlarda yer verilen sürelerin hangi kuruma ait olduğunun her zaman düzenlemelerden anlaşılamadığı¹⁹⁵ hatta bazen yanıltıcı, karıştırılmalarına sebebiyet verecek ifadelere yer verildiği belirtilmektedir.¹⁹⁶

Bu doğrultuda iki kurumun birbirinden ayrılması ve buna ilişkin olarak sürenin zamanaşımı mı yoksa hak düşürücü süre mi niteliğinde olduğunun tespiti oldukça önem arz etmektedir.¹⁹⁷ Açıklanan bu sebepler çerçevesinde zamanın geçmesinin iki farklı görünümü olan bu kurumları birbirinden ayırırken dikkat edilmesi ifade edilmekte¹⁹⁸ ve ayrıca bu ayrımın hangi hususlar çerçevesinde yapılması gerektiği de ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu hususlar; kanunun metnine, ilgili düzenlemede yer verilen kelimelere bakılması¹⁹⁹ ve kanun koyucunun ilgili düzenlemeyi getirirken güttüğü niyetin ne olduğunun yani hükmün düzenleme amacının araştırılması²⁰⁰ şeklinde toparlanabilir. Bununla birlikte tespitite içtihatlardan yararlanılması²⁰¹ ve her iki kuruma ilişkin süreleri düzenleyen maddelerde farklı bazı kelimeler ile kayıtlara sıklıkla yer verilmesi hususlarının göz önüne alınması gerektiği de ifade edilmiştir.²⁰²

Şunu belirtmek gerekir ki, iki kurum arasındaki en büyük ayrım, önceden belirtildiği üzere hak düşürücü sürenin kamusal niteliğinin zamanaşımına nazaran ağır basmasıdır ve birçok farklılığın temeli de bu hususa dayanmaktadır. Bu halde kamusal niteliği ağır basan, aydınlatılması daha ivedilik gerektiren hukukî durumlarda söz konusu olan hak düşürücü süreye ilişkin ne 818 sayılı Borçlar Kanunu'nda ne de 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda genel belirlemelere, esaslara

---

¹⁹⁵Dalamanlı, s. 67; Karahacıoğlu/Altın, s. 4; Tutumlu, s. 9-10.

¹⁹⁶Dalamanlı, s. 67; Karahacıoğlu/Altın, s. 4; Sarı, s. 33-34; Tunçomağ, s. 1239; Tutumlu, s. 9-10.

¹⁹⁷Arat, s. 196; Oğuzman/Öz, s. 587.

¹⁹⁸Tunçomağ, s. 1235; Uygur, s. 675.

¹⁹⁹Arat, s. 196; Berki, s. 101; Büyüktanır, s. 10; Tunçomağ, s. 1239; Tutumlu, s. 10.

²⁰⁰Arat, s. 196; Büyüktanır, s. 10; Çelik, s. 14, d. 13; Reisoğlu, s. 424-425, d. 1; Tunçomağ, s. 1239; Tutumlu, s. 10.

²⁰¹Dalamanlı, s. 67.

²⁰²Berki, s. 101-102; Dalamanlı, s. 67-68.

yer verilmemesinin ilgili kurumun arz ettiği önem bakımından tezatlık oluşturduğunun söylenmesi yanlış olmayacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

ZAMANAŞIMININ UYGULAMA ALANI, BAŞLANGICI VE ZAMANAŞIMI SÜRELERİ VE BU SÜRELERİN ÖZELLİKLERİ

Ş.4. Zamanaşımının Uygulama Alanı

Çalışmamızın ilk bölümünde temel hususlarını ele aldığımız zamanaşımının söz konusu olabilmesi için öncelikle zamanaşımına tabi bir hakkın (birazdan açıklanacağı üzere alacak hakkının) varlığından bahsedilmesi gerekmektedir.²⁰³ Bu doğrultuda zamanaşımının hangi haklar bakımından uygulanacağı ve bu çerçevede zamanaşımının uygulama alanı tespit edilmelidir.

Kanun koyucu hangi hakların zamanaşımına tabi olduğuna ilişkin Borçlar Kanunu'nda açık bir düzenleme getirmemiştir.²⁰⁴ Bununla birlikte 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 125'inci maddesinde “*Bu kanunda başka suretle hüküm mevcut olmadığı takdirde, her dava on senelik mürruruzamana tabidir.*” düzenlemesine yer vermiştir. Ancak ilgili düzenlemeden farklı olarak kaynak İsviçre Borçlar Kanunu'nda, Medeni Hukukta başka suretle hüküm konulmadığı takdirde, bütün alacakların on yılın geçmesi ile zamanaşımına uğrayacağı ifade edilmiştir.²⁰⁵ Kaynak Kanun'da yer alan “*bütün alacaklar*” ifadesi ile zamanaşımının hangi haklara uygulanacağı konusu bakımından bir sınırlama yapıldığı anlaşılmaktadır.²⁰⁶ Bu doğrultuda 818 sayılı Borçlar Kanunu 125'inci maddesi hükmünde kanun koyucu tarafından tercih edilen ifadeler doktrinde eleştirilmiş, söz konusu hükümde yer alan “her dava” ve “bu kanundaki” ifadelerinin kaynak İsviçre Borçlar Kanunu'na uygun

²⁰³Eren, s. 1314; Akçay, s. 15; İnan/Yücel, s. 648; Kılıçoğlu, s. 1105; Oğuzman/Öz, s. 590; Özkaya, s. 203; Tunçomağ, s. 1240.

²⁰⁴Arat, s. 199; Tutumlu, s. 11.

²⁰⁵Arat, s. 199; Kılıçoğlu, s. 1110; Tutumlu, s. 11.

²⁰⁶Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, s. 1034.

olarak sırasıyla “bütün alacaklar”²⁰⁷ ile “kanunlarımızdaki”²⁰⁸ veya “kanunda”²⁰⁹ olarak anlaşılması gerektiği görüşü ortaya konulmuştur.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun 146’ncı maddesinde ise “*Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, her alacak on yıllık zamanaşımına tabidir.*” hükmüne yer verilmiş olması kanun koyucunun bu düzenlemede bulunurken doktrindeki eleştirileri dikkate aldığını göstermektedir.²¹⁰ Buna karşın ilgili düzenlemenin de eksik ve yanlış olduğu kanısındaki Çelik,²¹¹ doğru düzenlenmenin “*Yasalarda özel hüküm bulunmadıkça her alacağı ve sözleşmelere on yıllık zamanaşımı uygulanır*” şeklinde olması gerektiğini ileri sürmüştür.

Doktrindeki görüş ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununda yer alan düzenlemeler çerçevesinde zamanaşımının yalnızca alacak hakları bakımından uygulama alanı bulacağı sonucu çıkmaktadır.²¹² Bu bakımdan her alacak kural olarak zamanaşımına tabidir.²¹³ Bu kurala göre alacağın hangi sebeple ortaya çıktığı önemli olmadığından,²¹⁴ haksız fiil veya sebepsiz zenginleşme veya hukukî muameleden kaynaklanıyor olması da fark yaratmayacaktır.²¹⁵ Ayrıca alacağın Borçlar Hukuku’ndan doğmuş olması da gerekmez; Aile Hukuku, Miras Hukuku veya Eşya Hukuku ilişkilerinden özetle özel hukuktan doğması halinde de zamanaşımı uygulanacaktır.²¹⁶ Zaten yukarıda belirttiğimiz üzere kaynak İsviçre Borçlar Kanunu’nun ilgili maddesinde de “*medeni hukukta*” ifadesine yer verilmesi ile alacağın medeni hukuk dallarından birinden doğması halinde zamanaşımının söz konusu olacağı ortaya konulmuş, bu husus 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu 146’ncı madde hükmünde de doğru bir şekilde “*Kanunda*” ifadesinin kullanılmasıyla

²⁰⁷Akçay, s. 15; Arat, s. 199; Kılıçoğlu, s. 1110; Tutumlu, s. 11; Reisoğlu, s. 429, d. 15.

²⁰⁸Arat, s. 199.

²⁰⁹Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1035.

²¹⁰Sarı, s. 37.

²¹¹Çelik, s. 21.

²¹²Erdem, s. 16; Havutçu, s. 582; Özkaya, s. 190, s. 20; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1034; Tutumlu, s. 11.

²¹³Akçay, s. 15; Arat, s. 199; Eren, s. 1314; Kılıçoğlu, s. 1106; Oğuzman/Öz, s. 590; Özkaya, s. 203; Reisoğlu, s. 428-429; Sarı, s. 38; Tunçomağ, s. 1240; vonTuhr, s. 688.

²¹⁴Akçay, s. 15; Oğuzman/Öz, s. 590.

²¹⁵Arat, s. 199; Eren, s. 1314; Sarı, s. 38.

²¹⁶Arat, s. 199; Eren, s. 1314; İnan/Yücel, s. 648; Kılıçoğlu, s. 1105-1106; Oğuzman/Öz, s. 590; Özkaya, s. 206; Reisoğlu, s. 428-429; Sarı, s. 38; Tunçomağ, s. 1240; Tutumlu, s. 11; von Tuhr, s. 688.

benimsenmiştir. 818 sayılı Borçlar Kanunu'nda kanun koyucunun tercih ettiği “bu kanunda” ifadesi yerine 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda bu yanlıştan dönerek “Kanunda” ifadesini tercih etmesi de bu amaca hizmet etmektedir.

Bu noktada zamanaşımının alacak hakları için söz konusu olduğunu göz önünde bulundurarak, İsviçre ve Türk Borçlar Kanunlarında tanımlanmış olmayan²¹⁷ alacak hakkının tanımını vermenin faydalı olacağı görüşündeyiz. Alacak hakkı, çoğunlukla borçludan borç ilişkisine konu edimin yerine getirilmesini isteme yetkisini alacaklıya veren hak olarak ifade edilmektedir.²¹⁸ Bir diğer tanımda alacak hakkı, alacaklının borçludan bir şeyi vermesini, yapmasını veya yapmamasını istemeye ilişkin hak olarak belirtilmektedir.²¹⁹ Bu tanımlama diğer genel tercih edilen tanımdan farklı olarak “alacak hakkı” ve “talep hakkı” kavramlarının özdeş olmadığı hususunun²²⁰ ele alınması çerçevesinde ortaya konulmuştur.²²¹

Burada dikkat edilmesi gereken husus zamanaşımına uğrayacak olanın, borç ilişkisi değil bu ilişkiden doğan alacak hakkı olmasıdır.²²² Bunun doğal bir sonucu olarak, alacaklar aynı borç ilişkisinden doğmuş olsalar dahi farklı zamanaşımına tabi olabileceklerdir.²²³ Örneğin 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 389'uncu maddesi çerçevesinde tüketim ödünç sözleşmesinde ödünç verenin ödünç konusu şeyi teslimine ilişkin borcunun (ve elbette karşı tarafın bu borca ilişkin alacağıının) altı ayda zamanaşımına uğrayacağı düzenlenmiştir.²²⁴ Ödünç konusu şeyin iadesi borcu bu hükümde düzenlenmediğinden ödünç alanın iade borcu hakkında 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu 146'ncı maddesi hükmü uygulanacaktır.²²⁵ Bu şekilde aynı borç ilişkisinde farklı alacaklar bakımından farklı zamanaşımı süreleri bulunmaktadır.

---

²¹⁷**Ozanemre Yayla, H. Tolunay:** “Alacağın Devri İşleminin Geçerliliği ve Sebep Olan İlişkisi (İlliliği)”, Ankara 2019, s. 9.

²¹⁸**Akçay,** s. 15; **Erdem,** s. 14; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop,** s. 1035; **Tutumlu,** s. 11.

²¹⁹**Ozanemre Yayla,** s. 21.

²²⁰Alacak hakkı kavramı ile talep hakkı kavramlarının farklı olduğu yönünde ayrıntılı bir inceleme için bkz. **Ozanemre Yayla,** s.7-21.

²²¹**Ozanemre Yayla,** s. 21.

²²²**Akçay,** s. 16; **Erdem,** s. 17; **Özkaya,** s. 206.

²²³**Oğuzman-Öz,** s. 625.

²²⁴**Aral, Fahrettin/Ayrancı, Hasan:** “Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri”, Ankara 2014, s. 386; **Erzurumluoğlu, Erzan:** “Sözleşmeler Hukuku (Özel Borç İlişkileri)”, Ankara 2018, s. 146; **Yavuz, Cevdet:** “Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler”, İstanbul 2014, s. 753.

²²⁵**Erzurumluoğlu,** s. 146.

Hâlihazırda, eğer borç ilişkisinin zamanaşımına uğradığından bahsediliyor olsaydı bu durumda alacaklar ayrı olarak ele alınsa dahi borç ilişkisine konu tek bir zamanaşımı gündeme gelecek ve bu sürenin borç ilişkisinden doğan tüm alacaklara uygulanması söz konusu olacaktır.

Bazı alacaklar ise istisnai olarak zamanaşımına tabi değildir.²²⁶ Bu istisnalardan en çok değinileni 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 864'üncü ve daha evvel yürürlükte bulunan 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin²²⁷ 779'uncu maddesinde düzenlenmiş olan hükmüne konu taşınmaz rehni bakımından söz konusu olup buna göre bir taşınmaz rehni, tapu kütüğüne işlendikten sonra bu kayıt tapu kütüğünde kaldığı müddetçe o alacak için zamanaşımı işlemeyecek ve dolayısıyla alacak zamanaşımına uğramayacaktır.²²⁸ Taşınmaz rehni söz konusu olduğunda zamanaşımının işlemeyeceği görüşüne katılan ancak bunun bütün alacakların zamanaşımına tabi olacağı kuralının bir istisnası olmadığını belirten yazarlar da mevcuttur.²²⁹ Bu yazarlara göre taşınmaz rehni gündeme geldiğinde alacak zamanaşımından ayrı tutulmamakta, zamanaşımı yalnızca durmaktadır.²³⁰

Ancak önemle belirtmek gerekir ki aynı durum taşınır rehni bakımından söz konusu değildir.²³¹ Zira 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 159'uncu maddesinde kanun koyucu tarafından belirtildiği üzere bir alacak hakkının temini için taşınır rehni tesis edilmesi zamanaşımının işlemesine engel olmayacak, bununla birlikte alacaklıya sağlanan başka bir imkân ile alacaklı, ilgili alacak hakkını taşınır rehniinden temin edebilecektir.²³²

---

²²⁶Arat, s. 199; Akçay, s. 18; Eren, s. 1314; İnan/Yücel, s. 648; Kılıçoğlu, s. 1106; Özkaya, s. 203; Tunçomağ, s. 1240; Tutumlu, s. 11; Oğuzman/Öz, zamanaşımının işlemesine engel durumlar ifadesini tercih etmiştir (Oğuzman/Öz, s. 590).

²²⁷743 S. Türk Kanun Medenisi, RG. 17.02.1926, 00339.

²²⁸Erdem, s. 19; Eren, s. 1314; İnan/Yücel, s. 648; Kılıçoğlu, s. 1106; Oğuzman/Öz, s. 590; Özkaya, s. 204; Reisoğlu, s. 429; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1036; Tunçomağ, s. 1240; von Tuhr, s. 688.

²²⁹Akçay, s. 18; Tutumlu, s. 11.

²³⁰Akçay, s. 18; Tutumlu, s. 11.

²³¹Eren, s. 1314; İnan/Yücel, s. 648; Kılıçoğlu, s. 1106; Özkaya, s. 204; Reisoğlu, s. 429; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1036; Tutumlu, s. 12; von Tuhr, s. 688.

²³²Eren, s. 1314; Kılıçoğlu, s. 1106; Reisoğlu, s. 429; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1036; Tutumlu, s. 12.

Diğer bir istisna ise 2004 sayılı İcra İflas Kanunu'nun²³³ “Borç Ödemeden Aciz Vesikası” başlıklı 143'üncü maddesi hükmünde düzenlenmişti. Bu düzenlemeye göre hakkında icra takibi yapılan borçluya borç ödemekten aciz belgesi verilmesi durumunda artık alacak hakkı zamanaşımına uğramayacaktı.²³⁴ Ancak ilgili madde hükmünde yapılan değişiklikle borcun aciz vesikasının düzenlenmesinden itibaren 20 yıl geçmekle zamanaşımına uğrayacağı hüküm altına alınmış, böylece söz konusu istisna ortadan kalkmıştır. Bununla birlikte aynı durum aciz vesikası verilen borçlunun mirasçıları için geçerli olmayıp, mirasçılar mirasın açılmasından itibaren bir yılın geçmesiyle zamanaşımı def'inde bulunabileceklerdi.²³⁵

§.5. Zamanaşımın Başlangıcı

I. Genel Kural

Zamanaşımı süresi alacağın muaccel olduğu andan itibaren işlemeye başlar.²³⁶ Bu husus 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 128'inci maddesinin 1'inci fıkrası ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 149'uncu maddesinin 1'inci fıkrası hükümlerinde açıkça düzenlenmiştir. Alacağın muaccel olması ise alacaklının alacağını talep edebilme anının gelmesini ifade eder.²³⁷ Aynı zamanda borçlunun borcunu ifa etmesi “gereken” anın gelmesi şeklinde de ifade edilmektedir.²³⁸ Ancak önemle belirtmek gerekir ki muaccel alacak ile ifa edilebilir alacak özdeş kavramlar teşkil etmezler. Bu bağlamda muacceliyet alacaklının borçluyu ifaya zorlayabileceği²³⁹ ve bu şekilde talep yetkisinin söz konusu olduğu anı ifade

²³³2004 S. İcra ve İflas Kanunu, RG. 19.06.1932, 2128.

²³⁴Eren, s. 1314; İnan/Yücel, s. 648; Kılıçoğlu, s. 1107; Oğuzman/Öz, s. 591.

²³⁵İnan/Yücel, s. 648; Kılıçoğlu, s. 1107; Oğuzman/Öz, s. 591.

²³⁶Arat, s. 210; Bilgen, s. 143; Büyüktanır, s. 5; Dalamanlı, s. 79-80; Eren, s. 1315; Ertaş, Şeref: “Sürekli Borç İlişkilerinde (Dauerschuldverhaeltnisse) Zamanaşımı”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 16, Özel Sayı, 2014, s. 3097; Hatemi/Gökyayla, s. 349; İnan/Yücel, s. 648; Kılıçoğlu, s. 1107; Nomer, s. 437; Oğuzman/Öz, s. 593; Reisoğlu, s. 431; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1043; Tunçomağ, s. 1248; Tutumlu, s. 35; von Tuhr, s. 693.

²³⁷Arat, s. 211; Bilgen; s. 143; Çelik, s. 97; Ertaş, s. 3097; İnan/Yücel, s. 648; Oğuzman/Öz, s. 593; Tutumlu, s. 35; von Tuhr, s. 693.

²³⁸Arat, s. 211; Büyüktanır, s. 5; Çelik, s. 97; Ertaş, s. 3097; Alacağın muacceliyetinin ifa zamaniyla ilgili olduğunu belirten Kılıçoğlu için bkz. Kılıçoğlu, s. 1108.

²³⁹Ozanemre Yayla, s. 14, d. 37.

etmektedir.²⁴⁰ Sözleşme kurulduğu anda muaccel olan borçlarda alacaklı sözleşme kurulur kurulmaz; buna karşılık vadeye, muacceliyet ihbarına, geciktirici koşula bağlı alacaklarda vade gelince, muacceliyet ihbarında bulunulunca, geciktirici koşul gerçekleşince talep yetkisi ortaya çıkar ve bu şekilde borç muaccel olur. Bununla birlikte bu son üç durum bakımından borçlunun vade gelmezden, muacceliyet ihbarında bulunulmazdan ve geciktirici koşul gerçekleşmezden evvel borcu ifa etmesi mümkündür. Bu şekilde ifanın gerçekleştirilebileceği an ifanın artık yerine getirilmesi gereken anla karıştırılmamalıdır. Bu hallerden ikincisinde alacaklının talep yetkisi vardır.

Kılıçoğlu, zamanaşımının kabulünde yatan esaslardan birinin alacaklının hakkına ilgisiz davranması olduğunu ve alacaklının bu ilgisinin ancak borcun muaccel olması ile mümkün olabileceğini ifade etmiştir.²⁴¹ Zamanaşımı süresinin başlamasında alacağın muaccel olduğu anın aranmasının nedeni de işte bu açıklamada yatmaktadır. Zira alacaklının alacağına ilgisini belirli bir süre ile sınırlayarak canlı tutma amacıyla alacaklının söz konusu alacağı takibinin mümkün olmayacağı zaman sürenin başlatılması, zamanaşımının bu bakımdan kabul amacına aykırılık teşkil edecektir. Her ne kadar bu çalışmada alacaklının alacağına ilgisi zamanaşımının dayandığı esaslar incelenirken ayrıca bir başlık olarak ele alınmış olmasa dahi zamanaşımının uyumsuzluğun uzun süre devam ettirilmemesi amacına değinmiştir ki bu da alacaklının alacağını takipte olması ile gerçekleşebilecektir.

Bu açıklamalar doğrultusunda zamanaşımının başlamasında alacağın muacceliyeti aranacak olmakla birlikte muacceliyet hukukî ilişkilerde farklı anlarda gerçekleşebileceğinden alacağın muacceliyet anının tespiti büyük bir önem arz etmektedir. İfa zamanı kararlaştırılmamışsa ve hukukî ilişkinin özelliğinden anlaşılamiyorsa, ifa derhal talep edilebilecek yani alacağın doğumu ile muacceliyet gerçekleşecektir.²⁴²

---

²⁴⁰**Ozanemre Yayla**, s. 15, s. 21.

²⁴¹**Kılıçoğlu**, s. 1107.

²⁴²**Arat**, s. 211; **Bilgen**, s. 144; **Çelik**, s. 97-98; **Dalamanlı**, s. 79; **Ertaş**, s. 3097; **Oğuzman/Öz**, s. 593; **İnan/Yücel**, s. 648; **Reisoğlu**, s. 431; **Tutumlu**, s. 36; **vonTuhr**, s. 693-694.

Zamanaşımının başlaması için alacağın muaccel olması da tek başına yeterli olup borçlunun temerrüde düşürülmesi aranmadığı gibi²⁴³ alacaklının alacağın varlığından haberdar olması da gerekmemektedir.²⁴⁴ Ancak bazı istisnalar da söz konusudur. Buna göre alacaklının haksız fiil ve sebepsiz zenginleşme halinde doğan alacaklarda alacağının varlığından haberdar olması gerekir.²⁴⁵ Esasen burada alacağın varlığından haberdar olma ifadesi, haksız fiil bakımından zararı ve sorumluyu, sebepsiz zenginleşme bakımından malvarlığındaki azalmayı ve zenginleşeni öğrenme anlamına gelmektedir.²⁴⁶ Ayrıca ifade etmek gerekir ki buradaki belirli hususlardan haberdar olma durumu, haksız fiil ve sebepsiz zenginleşme için öngörülmüş olan ve ileride ayrıntılı olarak değinilecek kısa²⁴⁷ zamanaşımı sürelerinin işlemeye başlaması için aranmaktadır.²⁴⁸

Aynı borç ilişkisi sebebiyle birden çok borcun farklı zamanlarda doğması gündeme geldiğinde her alacak için zamanaşımı kendi muacceliyet tarihinden itibaren başlar.²⁴⁹

Bazen alacaklar koşula bağlanabilir. Bu durumda iki farklı koşuldan bahsedilecektir ve bu koşullara göre de alacağın muaccel olacağı ve dolayısıyla zamanaşımının başlayacağı an farklılık gösterecektir. Alacağın geciktirici koşula (taliki şarta) bağlandığı durumlarda alacak koşulun gerçekleşmesi ile muaccel olur ve zamanaşımı işlemeye başlar.²⁵⁰ Alacağın bozucu koşula bağlanmasında ise durum geciktirici koşuldakinden farklıdır. Bu durumda koşuldan bağımsız olarak

²⁴³Arat, s. 210-211; Bilgen, s. 143;Çelik, s. 97; Ertaş, s. 3097; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1043; Tutumlu, s. 36.

²⁴⁴Arat, s. 211; Eren, s. 1315; Hatemi/Gökyayla, s. 350; Kılıçoğlu, s. 1108; Oğuzman/Öz, s. 595; Reisoğlu, s. 431; Tunçomağ, s. 1248.

²⁴⁵Eren, s. 1315; Hatemi/Gökyayla, s. 350; Oğuzman-Öz, s. 595; Tunçomağ, s. 1248.

²⁴⁶Kılıçoğlu, s. 1109; Kanun koyucu tarafından haksız fiillerde fiilin işlendiği, sebepsiz zenginleşmede zenginleşmenin gerçekleştiği andan itibaren temerrüt faizinin işleyeceğinin öngörülmüş olması (6098 S. TBK m. 117), özellikle haksız fiillerde failin henüz borcun miktarı belli olmamasına ve bu şekilde alacaklının alacağın miktarını bilmemesine rağmen temerrüde düşmüş kabul edilmesi bakımından dikkat çekmektedir.

²⁴⁷İkinci Bölüm, §. 6, I, C. Özel Zamanaşımı Süreleri.

²⁴⁸Eren, s. 1315; Kılıçoğlu, s. 1109; Oğuzman/Öz, s. 595.

²⁴⁹Bilgen, s. 143; Dalamanlı, s. 80; Oğuzman/Öz, s. 594; von Tuhr, s. 694.

²⁵⁰Arat, s. 211; Bilgen, s. 143; Dalamanlı, s. 80; İnan/Yücel, s. 648; Oğuzman/Öz, s. 594; Reisoğlu, s. 432; von Tuhr, s. 694.

zamanaşımı genel kurala göre işleyecektir zira alacaklı baştan itibaren alacağını talep edebilmektedir.²⁵¹

Vadeye bağlı alacaklarda vadenin dolmasıyla alacak muaccel olacak ve zamanaşımı da bu tarihten itibaren işleyecektir.²⁵²

Alacağın kısım kısım ödenmesi söz konusu olan alacaklarda ifa edilecek her bir kısım için kendi muacceliyet tarihi söz konusu olup zamanaşımı süreleri ayrı ayrı bu tarihlerden itibaren işleyecektir.²⁵³

Kanun koyucu 818 sayılı Borçlar Kanunu 129'uncu maddesi ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu 150'nci maddesi hükümlerinde dönemsel edimleri düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre ömür boyunca gelir ve benzeri dönemsel edimlerde zamanaşımı, ilk dönemsel edimin muaccel olduğu andan itibaren alacağın tamamı için işlemeye başlayacaktır.²⁵⁴ Alacağın tümünün zamanaşımına uğraması durumunda da ifa edilmemiş edimler de zamanaşımına uğramış olur.²⁵⁵ Bu doğrultuda dönemsel edimlerde iki ayrı zamanaşımı söz konusu olmaktadır.²⁵⁶ Bunlardan ilki, her bir dönemsel edim için uygulanacak olan beş yıllık zamanaşımıdır.²⁵⁷ Diğerisi ise değindiğimiz üzere muaccel olan ilk dönemsel edim ile başlayacak olan on yıllık zamanaşımıdır.²⁵⁸ Farklı zamanaşımı sürelerini benimsenmesi ve alacağın tümü için ilk dönemsel edimin muaccel olması ile işleyecek olan zamanaşımının her bir dönemsel edim için öngörülen zamanaşımı sürelerinden uzun olması, kendinden sonra gelecek edimlerinde etkileyeceği göz önüne alındığında zaruridir.

---

²⁵¹ **Arat**, s. 211; **Bilgen**, s. 143; **Reisoğlu**, s. 432.

²⁵² **Arat**, s. 211; **İnan/Yücel**, s. 648; **Oğuzman/Öz**, s. 594; **Tutumlu**, s. 35.

²⁵³ **Arat**, s. 211; **Bilgen**, s. 143; **Dalamanlı**, s. 79; **Tutumlu**, s. 36.

²⁵⁴ **Büyüktanır**, s. 5; **Dalamanlı**, s. 80; **İnan/Yücel**, s. 649; **Kılıçoğlu**, s. 1109; **Reisoğlu**, s. 431, d. 24; **Tutumlu**, s. 36.

²⁵⁵ **Büyüktanır**, s. 5; **Dalamanlı**, s. 81; **Kılıçoğlu**, s. 1109; **Reisoğlu**, s. 431, d. 24.

²⁵⁶ **Dalamanlı**, s. 81.

²⁵⁷ **Dalamanlı**, s. 81; **Reisoğlu**, s. 431, d. 24.

²⁵⁸ **Reisoğlu**, s. 431, d. 24; **Tutumlu**, s. 36.

II. İstisna Hükümü

Zamanaşımının alacağın muaccel olmasından itibaren işlemesi kuralının istisnası, muacceliyetin ihbara bağlanması durumunda gündeme gelmektedir. (eBK m. 128/f. 2; TBK m.149/f. 2) Eğer alacağın muacceliyetinin bir ihbar koşuluna bağlanması söz konusu ise bu durumda genel kuraldan farklı olarak zamanaşımı süresinin işlemesi için muacceliyet beklenmeyecek ve zamanaşımı süreleri ihbarın yapıldığı gün değil,²⁵⁹ yapılabileceği günden itibaren başlayacaktır.²⁶⁰

Çünkü 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan bu hükmün varlık nedeni alacaklının zamanaşımının başlamasına engel olmasının önüne geçilmesidir. Aksi takdirde zamanaşımı süresinin başlaması için genel kuralda olduğu gibi muacceliyetin yani ihbar bildirimının gerçekleşmesi beklenseydi alacaklı bu durumu borçlu aleyhine kullanıp²⁶¹ bildirim yapmayarak zamanaşımı süresinin başlamasının önüne geçebilir ve süreyi istediği kadar uzatabilirdi.²⁶² Bu durum ise yukarıda değindiğimiz gibi alacaklının alacağına karşı ilgisiz kalabilmesini mümkün kılar ve açıkça zamanaşımının kabul esaslarına ters düşerdi.²⁶³

Ayrıca belirtmek gerekir ki bu istisnayı düzenleyen 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 128'inci maddesi 2'nci fıkrası ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 149'uncu maddesi 2'inci fıkrası hükümlerinde bildirim kimin yaptığı hususunda herhangi bir belirleme olmamakla birlikte Kanun'da yer verilen bu düzenlemenin bildirim hakkının alacaklıya tanınması halinde gündeme geleceğinin kabulü gerekir.²⁶⁴ Borçlunun bildirimine bağlı alacaklarda genel kuraldan ayrılmayı gerektiren bir durumdan ise bahsedilemeyecek ve zamanaşımı süreleri muacceliyet tarihinden itibaren işlemeye başlayacaktır.²⁶⁵

²⁵⁹ Eren, s. 1316; Ertaş, s. 3097; Tutumlu, s. 35-36; von Tuhr, s. 696.

²⁶⁰ Büyüktanır, s. 5; Çelik, s. 97; Dalamanlı, s. 79; Eren, s. 1316; Ertaş, s. 3097; Hatemi/Gökyayla, s. 349-350; İnan/yücel, s. 649; Kılıçoğlu, s. 1107-1108; Nomer, s. 439-213.7; Oğuzman/Öz, s. 594-595; Reisoğlu, s. 432; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, s. 1043; Tutumlu, s. 35-36; von Tuhr, s. 696.

²⁶¹ Büyüktanır, s. 5.

²⁶² Eren, s. 1316; Ertaş, s. 3097; Oğuzman/Öz, s. 594; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, s. 1043; von Tuhr, s. 696.

²⁶³ Oğuzman/Öz, s. 594.

²⁶⁴ Oğuzman/Öz, s. 595; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, s. 1043.

²⁶⁵ Hatemi/Gökyayla, s. 350; Nomer, s. 439-213.7; Oğuzman/Öz, s. 595; Reisoğlu, s. 432.

§.6. Zamanaşımı Süreleri ve Bu Sürelerin Özellikleri

I. Zamanaşımı Süreleri

818 sayılı Borçlar Kanunu'nda on yıllık genel zamanaşımı ve beş yıllık zamanaşımı sırasıyla 125'inci ve 126'ncı maddelerde kanun koyucu tarafından düzenlenmiştir. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda da aynı sistematik korunmuş, Kanun'un 146'ncı maddesinde on yıllık zamanaşımı ve yine devam eden 147'nci madde düzenlemesinde ise beş yıllık zamanaşımına tabi olan alacaklar sınırlı olarak hüküm altına alınmıştır. Bu iki Kanun'daki düzenlemeler büyük oranda benzerlik gösterse de "Zamanaşımının Uygulama Alanı" başlığı altında ifade ettiğimiz gibi kaynak İsviçre Borçlar Kanunu düzenlemeleri ve bundan kaynaklı doktrinde yer bulan eleştiriler çerçevesinde maddelerin lafzı bakımından 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 125'inci maddesi ile 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 146'ncı maddesi arasında düzenleme açısından farklılıklar söz konusudur. Ayrıca beş yıllık zamanaşımının düzenlendiği 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 126'ncı maddesinin 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'ndaki karşılık hükmünü oluşturan 147'nci maddesinde yine bazı küçük değişiklikler yapılmış olmasına karşın kabul edilen zamanaşımı süreleri aynen korunmuştur.

Gerek 818 sayılı Borçlar Kanunu'nda gerek 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda on yıllık genel zamanaşımı süresi ve beş yıllık zamanaşımı süresi düzenlenerek ikili temel bir ayrıma gidilmiş, bu düzenlemeler dışında özel zamanaşımı süreleri de öngörülmüştür. Öğretide *Eren*, zamanaşımı sürelerinin olağan ve olağanüstü zamanaşımı süreleri olarak ikiye ayırdığını ifade etmekte, on yıllık genel zamanaşımı süresini olağan zamanaşımı süresi, beş yıllık zamanaşımı süresini ise olağanüstü zamanaşımı süresi olarak adlandırmaktadır.²⁶⁶ Yazar, bu süreler dışında kalan zamanaşımı sürelerini de diğer olağanüstü zamanaşımı süreleri olarak ele almaktadır.²⁶⁷

---

²⁶⁶**Eren**, s. 1318.

²⁶⁷**Eren**, s. 1320.

Bunun dışında 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 146'ncı maddesinde düzenlenen on yıllık zamanaşımı süresi çoğunlukla “genel süre” olarak ifade edilirken²⁶⁸ “normal süre”²⁶⁹ veya yukarıda belirttiğimiz üzere “olağan süre”²⁷⁰ olarak da adlandırılmaktadır. Bu ifadeleri birlikte kullanmayı tercih eden yazarlar da mevcuttur.²⁷¹

A. Genel Zamanaşımı Süresi

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 146'ncı maddesinde “Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, her alacak on yıllık zamanaşımına tabidir.” hükmüne yer vererek kanun koyucu on yıllık genel bir zamanaşımı süresi düzenlemiştir. İlgili maddede ifade edildiği üzere kanunda aksine bir düzenleme bulunmadığı, başka bir zamanaşımı süresi öngörülmediği takdirde bütün alacaklar bu on yıllık zamanaşımı süresine tabi olacaktır.

Ayrıca tekrar belirtmek gerekir ki on yıllık genel zamanaşımı süresi yalnızca Borçlar Kanununa konu alacaklar bakımından değil özel hukuka ilişkin diğer kanunlardan doğan alacaklar bakımından da aksi yönde bir hüküm bulunmadıkça uygulama alanı bulacaktır.²⁷²

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 146'ncı maddesinde düzenlenmiş olan on yıllık genel zamanaşımı süresinin istisnaları yine aynı Kanun'da haksız fiillerden ve sebepsiz zenginleşmeden doğan alacak hakları bakımından öngörülmüştür.²⁷³ Bu çerçevede, aşağıda²⁷⁴ ayrıntılı olarak ele alınacak olan, haksız fiillerden ve sebepsiz zenginleşmeden doğan alacaklar için ayrı zamanaşımı süreleri 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 72'inci ve 82'inci maddelerinde düzenleme altına alınmıştır. Bu bağlamda öğretide haksız fiiller ve sebepsiz zenginleşmede alacak hakkı bakımından ilgili hükümlerde özel zamanaşımı süreleri öngörülmüş olması sebebiyle

²⁶⁸Hatemi/Gökyayla, s. 347; Kılıçoğlu, s. 1110; Nomer, s. 429; Tutumlu, s. 14.

²⁶⁹Çelik, s. 21; Oğuzman/Öz, s. 591; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1036.

²⁷⁰Eren, s. 1318.

²⁷¹Akçay, s. 39; Özkaya, s. 221.

²⁷²İkinci Bölüm, §. 4. Zamanaşımının Uygulama Alanı.

²⁷³Kılıçoğlu, s. 1109-1110.

²⁷⁴İkinci Bölüm, §. 6, I, C. Özel Zamanaşımı Süreleri.

sözleşmeden doğan alacak haklarının 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 146'ncı maddesi gereği on yıllık zamanaşımına tabi olduğu ifadesinin kullanıldığı²⁷⁵ görülmektedir.²⁷⁶

B. Beş Yıllık Zamanaşımı Süresi

Beş yıllık zamanaşımı süresi 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 147'nci maddesinde düzenlenmiştir. Öğretide bu hükümde yer alan beş yıllık zamanaşımı süresi düzenlemesini içeren 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 147'nci maddesi hükmünün on yıllık genel zamanaşımına bir istisna teşkil ettiği de ifade edilmektedir.²⁷⁷ 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 126'ncı madde düzenlemesinde beş yıllık zamanaşımına tabi alacaklar dört kategoride düzenlenirken²⁷⁸ 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda söz konusu beş yıllık zamanaşımına tabi alacaklar altı bent halinde sınırlı olarak sayılmıştır. Ancak netice itibarıyla her iki düzenleme arasında önemli farklar olduğu söylenemez.²⁷⁹ Bunun dışında ilgili madde hükmündeki sınırlı sayılmanın bir sonucu olarak düzenlemeye konu alacakların dar şekilde yorumlanması da yerinde olacaktır.²⁸⁰

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu 147'nci maddesi uyarınca, kira bedelleri, anapara faizleri ve ücret gibi diğer dönemsel edimler; otel, motel, pansiyon ve tatil köyü gibi yerlerdeki konaklama bedelleri ile lokanta ve benzeri yerlerdeki yeme içme bedelleri; küçük sanat işlerinden ve küçük çapta perakende satışlardan doğan alacaklar; bir ortaklıkta, ortaklık sözleşmesinden doğan ve ortakların birbirleri veya kendileri ile ortaklık arasındaki; bir ortaklığın müdürleri, temsilcileri, denetçileri ile ortaklık veya ortaklar arasındaki alacaklar; vekâlet, komisyon ve acentelik sözleşmelerinden, ticari simsarlık ücreti alacağı dışında, simsarlık sözleşmesinden

---

²⁷⁵ **Hatemi/Gökyayla**, s. 347; **Nomer**, s. 429.

²⁷⁶ Aksi yönde bir düzenleme olmadıkça sözleşmeden doğan alacaklar 6098 S. TBK'nın 146. maddesindeki on yıllık genel zamanaşımı süresine tabi olmakla birlikte ilgili 146. maddenin salt sözleşmeden doğan alacakların tabi olduğu zamanaşımının düzenlendiği bir hüküm olmadığını; keza doğan tüm alacakların da her zaman bu hükme tabi olmadığını belirtmek gereği duyuyoruz.

²⁷⁷ **Erdem**, s. 60; **Nomer**, s. 432.

²⁷⁸ **Dalamanlı**, s. 75; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 1037.

²⁷⁹ **Çelik**, s. 24.

²⁸⁰ **Erdem**, s. 60.

doğan alacaklar; yüklenicinin yükümlülüklerini ağır kusuruyla hiç ya da gereği gibi ifa etmemesi dışında, eser sözleşmesinden doğan alacaklar, beş yıllık zamanaşımına tabidir. İlgili alacaklar için genel zamanaşımından ayrılarak daha kısa bir zamanaşımı süresinin öngörülmesinde çeşitli görüşler ortaya koyulmuş bunlar genellikle âdetler²⁸¹ ve ekonomik nedenler²⁸² çerçevesinde ele alınmıştır. Ayrıca alacakların nitelikleri göz önüne alındığında uzun süre askıda kalmaması²⁸³ ve söz konusu alacak ilişkisinin olabildiğince çabuk sonuçlandırılması gerektiği de ifade edilmiştir.²⁸⁴

Tutumlu, günlük yaşamın ihtiyaçlarının, periyodik edimlerin ve emek harcanarak yaratılan bazı değerlerin ki bunları barınma, beslenme, kira, faiz borcu ile eser ve hizmetleri olarak örneklemiştir, on yıldan kısa bir zamanaşımı süresine tabi tutulmasının çeşitli pratik amaçlar taşıdığını ifade etmiştir.²⁸⁵ Bunları; geçimini bu tür işlerden sağlayan hak sahibinin alacağını kısa sürede tahsil etmek için gerekli adımları atmasını ve bu sayede ekonomik yaşamını sürdürebilmesinin sağlanması, günlük harcamalardan toplanan makbuzların uzun yıllar saklanması ve bu doğrultuda ödemenin ispatlanmasının güç olması, günlük ihtiyaçlardan doğan borç ilişkilerinin uzun yıllar sürmesinin ekonomik hayatın gerektirdiği hıza uygun olmaması olarak ortaya koymuştur.²⁸⁶

Hatemi/Gökyayla ise beş yıllık zamanaşımı süresine tabi alacaklara ilişkin ortak bir nitelik bulmanın zor olduğunu ve söz konusu 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 147'nci madde düzenlemesinde yer verilen alacakların daha kısa süreler içerisinde talep ve dava edilebilmesini amacının taşıdığını belirtmiştir.²⁸⁷

C. Özel Zamanaşımı Süreleri

Yukarıda belirttiğimiz üzere zamanaşımı süreleri tayin edilirken alacağın doğduğu hukukî ilişki göz önünde bulundurulmuş ve sözleşmeden doğan borç

---

²⁸¹ **Arat**, s. 202; **Tunçomağ**, s. 1253.

²⁸² **Arat**, s. 202; **Erdem**, s. 58.

²⁸³ **Özkaya**, s. 230.

²⁸⁴ **Erdem**, s. 59.

²⁸⁵ **Tutumlu**, s. 19.

²⁸⁶ **Tutumlu**, s. 19.

²⁸⁷ **Hatemi/Gökyayla**, s. 348.

ilişkileri için on yıllık genel zamanaşımı öngörülmüştür. Zamanaşımı sürelerinin belirlenmesinde etkili olan diğer borç ilişkileri ise haksız fiilden doğan tazminat alacakları ile sebepsiz zenginleşmeden doğan alacaklar bakımından gündeme gelmektedir. Bu alacaklar için söz konusu olan süreler 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 60'ncı ve 66'ncı maddelerinde düzenlenirken bu maddelerin karşılığı olarak 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 72'nci ve 82'nci maddelerinde hüküm altına alınmış, 818 sayılı Borçlar Kanunu'nda bir yıl olarak düzenlenen kısa zamanaşımı süreleri 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda iki yıl olarak değiştirilmiştir.

Belirtmek gerekir ki yine “Zamanaşımının Başlangıcı” başlığı altında değindiğimiz gibi alacaklının on yıllık genel zamanaşımı süresinde ve beş yıllık zamanaşımı sürelerinde alacağının varlığından haberdar olması gerekmemesine karşın, haksız fiil ve sebepsiz zenginleşme hallerinde doğan alacaklar bakımından alacaklının alacağının varlığından haberdar olması gerektiği istisnai olarak hüküm altına alınmıştır. Bu nedenle sözleşmeden doğan alacaklara ilişkin on yıllık ve beş yıllık zamanaşımı sürelerinde tek bir zamanaşımı süresi söz konusu iken bundan farklı olarak haksız fiil ve sebepsiz zenginleşmeden doğan alacaklar hakkında ikili bir zamanaşımı süresi benimsenmiştir.²⁸⁸ Ancak haksız fiilden doğan alacakların tabii olduğu zamanaşımı sürelerine konu 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 72'nci maddesi ile bu ikili ayırım dışında haksız fiilin ceza gerektiren bir fiilden kaynaklanması durumunda ve ceza zamanaşımı süresi daha uzunsa uygulanacak üçüncü bir sürenin düzenlendiği göz ardı edilmemelidir.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu 72'nci maddesi “Tazminat istemi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar. Ancak, tazminat ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğü cezayı gerektiren bir fiilden doğmuşsa, bu zamanaşımı uygulanır.” düzenlemesini içermektedir. Buna göre haksız fiillerden doğan alacaklarda zamanaşımı zararı ve faili öğrenmeden itibaren iki ve haksız fiilin gerçekleşmesinden itibaren on yıldır. Haksız fiilin aynı zamanda suç teşkil etmesi halinde ve ceza davası zamanaşımının

---

²⁸⁸Hatemi/Gökyayla, s. 347.

hukuk davası zamanaşımından daha uzun olması durumunda ise bu zamanaşımı uygulanacaktır.

Ceza zamanaşımı süresi haksız fiillerden doğan alacaklar için öngörülen iki zamanaşımı süresinden de kısa olması durumunda uygulanmamaktadır. Ceza zamanaşımı süresinin iki yıllık süreden uzun ancak on yıllık süreden kısa olması durumunda kısa zamanaşımı süresi yerine ceza zamanaşımı uygulanırken, on yıllık uzun süre aynen geçerliliğini korur. Ceza zamanaşımı süresinin on yıla eşit veya on yıldan uzun olması halinde ise söz konusu ceza zamanaşımı süresi uygulanacak tek süredir.

Bu açıklamalardan haksız fiilden doğan alacaklar için üç farklı zamanaşımı söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. Bu üç farklı zamanaşımı süreleri; normal süre, mutlak süre ve olağanüstü süre,²⁸⁹ olağan süre, kesin süre ve olağan dışı süre²⁹⁰ ve nisbi süre, mutlak süre ve ceza zamanaşımı süresi olarak²⁹¹ farklı şekillerde de ifade edilmektedir.

Ayrıca bu sürelerin de haksız fiiller bakımından genel bir süre niteliği taşıdığı ve haksız fiile dair özel düzenlemelerin bulunmadığı durumlarda bu düzenlemenin uygulanacağı da belirtilmektedir.²⁹² Haksız fiillerde öğrenmeden başlayan zamanaşımının kısalığı ise zarara uğrayan kişinin bir an önce mağduriyetten kurtulması gerekliliğine ve haksız fiile ilişkin kanıtların uzun süre korunmasının güç olmasına dayandırılmıştır.²⁹³

Haksız fiil zamanaşımına ilişkin yapılan bu belirlemelerden sonra hukukumuzda kabul edilen haksız fiil zamanaşımı sürelerinin uzunluğu kısalığı bakımından yöneltilecek bir eleştiriye de yer vermek gerekmektedir. *Çelik*, 818 sayılı Borçlar Kanunu'nda haksız fiiller için öngörülen bir yıllık kısa zamanaşımı süresinin, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda iki yıla çıkarılmasına karşın, daha uzun olması

---

²⁸⁹**Erdem**, s. 134-136.

²⁹⁰**Çelik**, s. 26.

²⁹¹**Sarı**, s. 39.

²⁹²**Çelik**, s. 24; **Sarı**, s. 39; **Tutumlu**, s. 23.

²⁹³**Tutumlu**, s. 23.

gerektiği görüşünde olduğunu ifade etmektedir.²⁹⁴ Yazar, bu fikrinin gerekçesi olarak ağır işleyen bir yargı düzenine sahip olmamız ve söz konusu kısa zamanaşımı süreleri nedeniyle hakların kaybedilmesi ve diğer benzer sonuçlar neticesinde yargıya olan güvenin sarsılmasını göstermekte,²⁹⁵ ayrıca haksız fiiller için öngörülen söz konusu zamanaşımı süresinin Avrupa ülkelerinde kabul edilen ilgili süreler arasında en kısası olduğunu belirtmektedir.²⁹⁶

Hukukumuzda haksız fiiller için öngörülen zamanaşımı sürelerinin Avrupa ülkelerinde haksız fiiller için kabul edilen sürelerden oldukça kısa olduğuna değinilirken, bu noktada İsviçre Federal Mahkemesinde görülen ve devamında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine taşınan Moor Davasına²⁹⁷ yer vermek faydalı olacaktır.

İsviçre’de çalışan bir işçi olan Hans Moor 1965-1978 tarihleri arasında çalıştığı dönemde asbeste maruz kalmıştır.²⁹⁸ 2004 yılında Moor’a beyin tümörü teşhisi konulmuş ve Moor bu hastalığı nedeniyle 2005 yılında hayatını kaybetmiştir.²⁹⁹ İç hukukta açılan tazminat davası, zamanaşımının başlamasında zararın ortaya çıktığı anın değil zarara sebebiyet veren olayın gerçekleşme anının dikkate alınması gerektiği gerekçesiyle, 10 yıllık zamanaşımı nedeniyle 1995 tarihinden önceki olaylar önem arz etmediğinden ve 1995 yılından sonra ise işçinin asbeste maruz kaldığına ilişkin herhangi bir kanıt bulunmadığından bahisle reddedilmiştir.³⁰⁰ Ayrıca zamanaşımı süresinin geçmesinden önce zararın ne olduğunun somut olay bakımından anlaşılamadığının kabul edilmesine karşın İsviçre

---

²⁹⁴**Çelik, Ahmet Çelik:** “6098 Sayılı Yeni Borçlar Yasası’nın Zamanaşımı Hükümleri Üzerine Görüşler”, Bursa Barosu Dergisi, 2014, Cilt 39, Sayı 95 (Görüşler), s. 53.

²⁹⁵**Çelik,** Görüşler, s. 53.

²⁹⁶**Çelik,** Görüşler, s. 54; Ayrıca diğer bazı ülkelerdeki haksız fiil zamanaşımı süreleri için bkz. **Çelik,** Görüşler, s. 54-56.

²⁹⁷Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ECHR 069 (2014) Sayılı 11.03.2014 Tarihli Kararı (**Oral, Tuğçe:** “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ECHR 069 (2014) Sayılı 11.03.2014 Tarihli Kararı (Howald Moore and Others v. Switzerland)”, Küresel Bakış Çeviri Hukuk Dergisi, 2015, Sayı 16, s. 9).

²⁹⁸**Karakul, Selman:** “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Sağlık Hakkı-IP”, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 4, Sayı 1, 2017, s. 27; **Oral,** s. 10.

²⁹⁹**Karakul,** s. 27; **Oral,** s. 10.

³⁰⁰**Karakul,** s. 27; **Oral,** s. 11.

Federal Hukuku'nda asbestten kaynaklanan hastalıklara ilişkin herhangi bir özel düzenleme olmadığı hususu da ret sebebine dayanak olarak gösterilmiştir.³⁰¹

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) adil yargılanma hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle başvurulması³⁰² neticesinde AİHM; hastalığa sebep olan olayların etkisini göstermesinin uzun yıllar sürdüğü ve bu şekilde yıllar sonra hastalığın ortaya çıkmasının mümkün olduğu olaylar³⁰³ bakımından bu hususun zamanaşımı süresinin hesabında dikkate alınması gerektiğini belirterek, başvurucuların mahkemeye erişim haklarının insan haklarına aykırı olarak sınırlandırıldığına karar vermiştir.³⁰⁴

AİHM tarafından verilen bu karardan da anlaşılmaktadır ki zamanaşımı sürelerinin hesaplanmasında sürelerin kısalığı uzunluğu hususu dışında esasen istisnai nitelikteki olayların dikkate alınması da kişilerin haklarına ulaşması bakımından önem arz etmektedir.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 82'inci maddesinde ise “Sebepsiz zenginleşmeden doğan istem hakkı, hak sahibinin geri isteme hakkı olduğunu öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde zenginleşmenin gerçekleştiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar.” düzenlemesine yer verilmiştir. Bu çerçevede sebepsiz zenginleşmeye konu zamanaşımı süreleri geri isteme hakkının öğrenilmesinden itibaren iki yıl ve zenginleşmenin gerçekleşmesinden itibaren on yıldır. Yine haksız fiile konu alacaklarda olduğu gibi sebepsiz zenginleşme bakımından da özel hükümler söz konusu olabilecektir.³⁰⁵ Buradaki kısa zamanaşımında ise alacaklının alacağına ilişkin kısa sürede yasal yollara başvurması amaçlanmıştır.³⁰⁶

---

³⁰¹Oral, s. 11.

³⁰²Oral, s. 11-12.

³⁰³Bilimsel olarak kanıtlanabilen olaylar bakımından söz konusu olduğuna ilişkin bkz. Karakul, s. 27; Oral, s. 13.

³⁰⁴Karakul, s. 27; Oral, s. 12-13.

³⁰⁵Tutumlu, s. 24, d. 108.

³⁰⁶Tutumlu, s. 24.

Bu zamanaşımı süreleri dışında genel zamanaşımından farklı 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda ve diğer kanunlarda birçok özel zamanaşımı süresi öngörülmüştür. Bu sürelele örnek olarak 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu 156'ncı maddesinde düzenlenen bir borcun senetle ikrarı (borcun adi veya ticari bir senede bağlanması) veya mahkeme veya hakem kararıyla tanınması durumlarında gündeme gelen on yıllık süre veya 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 231'inci madde hükmünde satıcının ayıptan doğan sorumluluğunda satılanın devrinden itibaren başlayan iki yıllık süre (satıcının ağır kusurunda iki yıllık zamanaşımı süresi söz konusu olmayacaktır) gösterilebilir.

II. Zamanaşımı Sürelerinin Özellikleri

A. Durma ve Kesilmenin Mümkün Olması

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda zamanaşımını durduran ve kesen sebeplere, kanun koyucunun gerek bazı alacakların gerekse borçlu ile alacaklı arasındaki bazı ilişkilerin niteliklerini göz önünde bulundurarak, söz konusu durumlarda zamanaşımı süresinin haksız durumlara sebebiyet verebileceğinden bahisle işlememesi³⁰⁷ veya en baştan işlemesi amacına ulaşmak istemesinin bir sonucu olarak yer verildiği belirtilmektedir.

Zamanaşımının durması 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 153'üncü maddesinde hüküm altına alınırken zamanaşımını durduran haller aynı maddede sınırlı olarak sayılmıştır.³⁰⁸ Zamanaşımının kesilmesine ilişkin hükümlere ise 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 154'üncü maddesinde yer verilerek yine aynı maddede zamanaşımının kesileceği durumlar sınırlı olarak düzenlenmiştir.³⁰⁹

³⁰⁷Kılıçoğlu, s. 1116; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1048.

³⁰⁸6098 S. TBK m. 153 hükmü şu ifadeyi taşımaktadır: “Aşağıdaki durumlarda zamanaşımı işlemeye başlamaz, başlamışsa durur...”

³⁰⁹6098 S. TBK m. 154 hükmü şu ifadeyi taşımaktadır: “Aşağıdaki durumlarda zamanaşımı kesilir...”

1. Zamanaşımının Durması

Zamanaşımının durması genel olarak, zamanaşımını durduran sebeplerin varlığı halinde zamanaşımı süresinin yine bu sebeplerin mevcudiyetleri süresince işlememesi, olarak ifade edilebilir.³¹⁰ Zamanaşımı süresinin bu şekilde işlememesi durumu iki şekilde meydana gelebilir. Bunlardan ilki durma sebebinin alacak hakkı bakımından ilk baştan itibaren mevcut olmamasıdır. Bu çerçevede eğer zamanaşımı süresinin işlemeye başlayacağı anda zamanaşımını durduran hallerden birinin varlığından bahsediliyorsa zamanaşımı süresi ilgili sebep ortadan kalkana kadar işlemeye dahi başlamayacaktır.³¹¹ Ancak durma sebebi alacak hakkı bakımından zamanaşımının işlemeye başlamasından sonra da ortaya çıkabilir. Bu tür durumlarda zamanaşımının durması sözlük anlamına uygun olarak gerçekleşecek ve işlemeye başlayan zamanaşımı süresi duracaktır. İşte bu durumda zamanaşımını durduran sebeplerin gerçekleşmesine kadar geçen sürenin işlemiş sayılarak o noktada durmasından, ilgili sebeplerin ortadan kalkmasından sonra ise sürenin kaldığı yerden devam etmesinden söz edilecektir.³¹² Sürenin ilk duruma göre işlemeye başlaması diğer duruma göre ise kaldığı yerden devam etmesi durma sebeplerinin ortadan kalktığı günü takip eden gün mümkün olacaktır.³¹³ Ayrıca belirtmek gerekir ki 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu 153'üncü maddesinde düzenlenen sebepler dışında başka Kanunlarda da durma sebeplerinin öngörüldüğü ifade edilmekte; örnek olarak 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 864'üncü³¹⁴ ve 625'inci³¹⁵ maddeleri gösterilmektedir.³¹⁶ Bunlar dışında yine diğer bir durma sebebi olarak konkordato

---

³¹⁰İnan/Yücel, s. 650.

³¹¹Arat, s. 213, s. 217; Eren, s. 1321; Hatemi/Gökyayla, s. 350; İnan/Yücel, s. 650; Nomer, s. 440; Oğuzman/Öz, s. 596.

³¹²Arat, s. 213, s. 217; Eren, s. 1321; Hatemi/Gökyayla, s. 350; İnan/Yücel s. 650; Kılıçoğlu, s. 1116-1117; Nomer, s. 440; Oğuzman/Öz, s. 596; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1048.

³¹³Eren, s. 1322; Nomer, s. 440; Oğuzman/Öz, s. 596.

³¹⁴4721 S. TMK m. 864 hükmü şu ifadeyi taşımaktadır: “Rehnin tapu kütüğüne tescil edilmesinden sonra alacak için zamanaşımı işlemez.”

³¹⁵4721 S. TMK m. 625 hükmü şu ifadeyi taşımaktadır: “Resmi defter tutulması devam ettiği sürece mirasbırakanın borçları için icra takibi yapılamaz. Bu süre içinde zamanaşımı işlemez...”

³¹⁶Arat, s. 213, s. 216; Hatemi/Gökyayla, s. 351; Kılıçoğlu, s. 1118; Oğuzman/Öz, s. 599.

hali öngörölmüş, 2004 S. İcra ve İflas Kanunu'nun 294'üncü maddesinde konkordato mühleti süresince zamanaşımı süresinin işlemeyeceği hüküm altına alınmıştır.³¹⁷

Zamanaşımının durmasının aynı zamanda durma sebeplerinin varlığı devam ettikçe sürenin uzaması anlamına geldiği, bu doğrultuda borçlu aleyhine bir süre kaybının oluşmadığı belirtilmektedir.³¹⁸ Ancak her ne kadar zamanaşımının kesilmesindeki kadar ağır sonuçlar borçlu aleyhine oluşmayacak olsa da bu durumun da borçlu aleyhine ve alacaklı lehine olduğu açıktır.³¹⁹ Zira zamanaşımının durması kurumunun kabulü hâlihazırda, çeşitli nedenlerin varlığı ve fiilî durumun niteliği çerçevesinde alacağın dava edilebilmesinin güçleşebilmesine³²⁰ ve haksız olabilecek sonuçlar doğmasının önüne geçilmek istenmesine dayanmaktadır.³²¹ Bu olumsuzluklarında alacaklı aleyhine gerçekleştiği ve netice itibariyle alacaklının bu olumsuzluklardan korunmak istendiği açıktır.³²²

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 153'üncü madde düzenlemesinde yedi bent halinde hangi durumlarda zamanaşımının işlemeye başlamayacağı, başlamışsa duracağı hüküm altına alınmıştır. Bu düzenlemelerden ilki velayet süresince, çocukların ana ve babalarından olan alacakları için gündeme gelmektedir. Bu düzenlemenin temelinde çocukların velilerindeki alacaklarını karşı, alacağın ifası için takip başlatmalarının, dava açmalarının güç olmasının yattığı belirtilmektedir.³²³ Düzenlemenin kapsamı ise maddede de belirtildiği üzere çocukların ana ve babalarından olan alacakları ile sınırlı olup ana-babanın çocuğa karşı olan alacak hakları düzenlemenin kapsamı dışındadır.³²⁴ Zamanaşımının durması velayet sona

---

³¹⁷**Akil, Cenk:** “*Konkordato Mühletinin Alacaklılar Bakımından Sonuçları (28.02.2018 Tarih ve 7101 Sayılı Kanunla Yapılan Değişikliklere Göre)*”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 141, 2019, s. 244;**Arat**, s. 216; **Kılıçoğlu**, s. 1118-1119; **Oğuzman/Öz**, s. 599.

³¹⁸**Eren**, s. 1321.

³¹⁹**Hatemi/Gökyayla**, s. 350.

³²⁰**Hatemi/Gökyayla**, s. 350; **Oğuzman/Öz**, s. 596.

³²¹**Arat**, s. 213.

³²²**Oğuzman/Öz**, s. 596.

³²³**Oğuzman/Öz**, s. 596.

³²⁴**Arat**, s. 214; **Oğuzman/Öz**, s. 596.

erene kadar söz konusudur³²⁵ ve bu doğrultuda velayet hakkı kaldırılan ana-babaya karşı olan alacaklarda zamanaşımının durmasından bahsedilemeyecektir.³²⁶

Diğer bir düzenleme benzer kaygılarla vesayet süresince, vesayet altında bulunanların vasiden veya vesayet işlemleri sebebiyle Devletten olan alacakları için söz konusu olmaktadır. Burada da tıpkı velayet altındaki çocuklara ilişkin düzenlemede olduğu gibi, vesayet altındaki kimsenin vasiden veya vesayet işlemleri sebebiyle Devletten olan alacakları hakkında dava açmada ve takip başlatmada zorluk yaşaması ihtimali dikkate alınarak bu düzenleme getirilmiştir.³²⁷ Bu ise vesayet altındaki kişinin doğal olarak vasiye göre daha güçsüz konumda olmasından kaynaklanmaktadır.³²⁸ Zamanaşımının bu durma sebebi de yine velayet ilişkisinde olduğu gibi vesayet ilişkisinin ortadan kalkması ile ortadan kalkacaktır.³²⁹ Bu vesayet ilişkisi alacak ilişkisinin olduğu vasinin görevinin sona ermesiyle gerçekleşebileceği gibi vesayetin tamamen ortadan kalkması ile de söz konusu olabilir.³³⁰

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun ilgili 153'üncü maddesinin 3'üncü bendinde evlilik devam ettiği sürece, eşlerin diğerinden olan alacakları hakkında zamanaşımının işlemeyeceği ve bu şekilde devam eden evliliğin bir durma sebebi olduğu düzenlemesine yer verilmiştir. Eşlerin alacaklarına ulaşabilmek maksadıyla dava açmaları halinde evlilik birliğinin zedelenebileceği bu düzenlemenin nedeni olarak gösterilmektedir.³³¹ Durma sebebi açısından alacağın doğduğu zaman veya eşler arasındaki mal rejimi herhangi bir önem arz etmemektedir.³³² Ayrıca velayet ve vesayete ilişkin durma sebebi düzenlemesinde bir tek taraflılıktan bahsedilirken; bu düzenlemede her iki tarafın alacakları için de zamanaşımı durmaktadır.³³³

---

³²⁵ Arat, s. 214; Eren, s. 1321; Oğuzman/Öz, s. 596.

³²⁶ Eren, s. 1321; Oğuzman/Öz, s. 596.

³²⁷ Oğuzman/Öz, s. 597.

³²⁸ Arat, s. 214.

³²⁹ Oğuzman/Öz, s. 597.

³³⁰ Oğuzman/Öz, s. 597.

³³¹ Oğuzman/Öz, s. 597.

³³² Oğuzman/Öz, s. 597.

³³³ Arat, s. 214.

Söz konusu düzenlemede, hizmet ilişkisi devam ettiği sürece ev hizmetlerinde çalışan kişilerin çalıştırandan olan alacakları hakkında zamanaşımın işlemeyeceği düzenlenmek suretiyle hizmet ilişkisinin devam etmesi, ev işlerinde çalışan hizmetlinin çalıştırandan olan alacağı bakımından bir durma sebebi olarak düzenlenmiştir. Ev hizmetlilerinin çalıştıkları kişilere karşı dava açmalarının hayatın olağan akışı içerisinde güç olduğu açıktır.³³⁴ Ancak her ne kadar diğer işçi işveren ilişkilerinde de zayıf ve korunması gereken taraf işçi olsa da işbu hüküm maddenin açık düzenlemesi doğrultusunda ev işlerinde çalışan hizmetliler dışındaki diğer işçileri kapsam dışında bırakmaktadır.³³⁵ Ayrıca ifade etmek gerekir ki ev hizmetlisinin iş ilişkisinde fiilî duruma bakılmakta, iş sözleşmesi aranmamaktadır.³³⁶ Bunun ise ülkemizde ev hizmetlisi çalıştırılmasında çoğunlukla iş sözleşmesi yapılmasının tercih edilmemesi veya ihmal edilmesi olduğu söylenebilir. Alacağın doğum nedeni ise hizmet ilişkisinde kaynaklanabileceği gibi başka bir sebebe de dayanabilir, bu sebep zamanaşımının durması bakımından fark yaratmayacaktır.³³⁷

Zamanaşımının işlemeyeceği diğer bir hal olarak alacak üzerinde borçlunun intifa hakkına sahip olması kabul edilmiştir. Borçlunun alacak üzerinde intifa hakkına sahip olması halinde alacaklının alacağı için dava yoluna başvurmasında pratik bir fayda sağlanması mümkün olmadığından bu hükmün düzenlenmesi ihtiyacı doğmuştur.³³⁸

Alacağın Türk Mahkemelerinde ileri sürülmesi imkânının bulunmaması da 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 153'üncü maddesinde bir durma sebebi olarak düzenlenmiştir. Belirtmek gerekir ki dava açmanın mümkün olmamasının alacaklının alacağını veya dava hakkını bilmemesinden veya başkaca bir mücbir sebepten ileri geliyor olması, Türk Mahkemelerinde alacağın ileri sürülmesinin mümkün olmaması hâlinin kapsamına girmemektedir.³³⁹ Zira ilgili düzenlemenin yabancılık unsuru

---

³³⁴ Oğuzman/Öz, s. 597-598.

³³⁵ Arat, s. 214; Eren, s. 1321; Oğuzman/Öz, s. 598.

³³⁶ Oğuzman/Öz, s. 598.

³³⁷ Arat, s. 215; Oğuzman/Öz, s. 597.

³³⁸ Arat, s. 215; Oğuzman/Öz, s. 598.

³³⁹ Arat, s. 216; Oğuzman/Öz, s. 598.

taşıyan hukukî ilişkiler için hüküm altına alınmıştır.³⁴⁰ Bu durum madde metninde de yalnızca mahkeme ifadesi yerine “Türk Mahkemeleri” ifadesinin tercih edilmesinden anlaşılabilir. *Eren*, sadece bu düzenleme özelinde değil genel itibariyle belirlemede bulunarak alacaklının alacağını bilmemesinin kimi yazarlarca zamanaşımı süresinin durma sebebi olarak benimsendiğini ancak bu hususun durma sebebi olarak kabulünde yalnızca haksız fiil bakımından gündeme gelebileceğini ifade etmiştir.³⁴¹

Son olarak ise alacaklı ve borçlu sıfatının aynı kişide birleşmesi ve birleşmenin ileride geçmişe etkili olarak ortadan kalkması durumu zamanaşımının diğer bir durma sebebi olarak ilgili maddenin konusunu oluşturmuştur.

Bütün bu durma sebeplerine dair yapılan açıklamalardan anlaşılmaktadır ki ilk dört bentteki düzenlemelerde taraflar arasındaki bağıllık veya bağımlılık durumu ortak bir sebep oluşturmaktadır³⁴² diğer bentler ise kendilerine özgü sebepler barındırmaktadır.

2. Zamanaşımının Kesilmesi

a. Genel Olarak

Zamanaşımının kesilmesi, işlemeye başlayan zamanaşımı süresinin tamamlanmasından önce Kanun’da sayılan kesilme sebeplerinden birinin gerçekleşmesi ile son bularak sıfırlanması, hükümsüz hale gelmesi anlamına gelmektedir.³⁴³ Zamanaşımını kesen olayın gerçekleşmesinden itibaren işlemeye

---

³⁴⁰ **Arat**, s. 215.

³⁴¹ **Eren**, s. 1322.

³⁴² **Eren**, s. 1321.

³⁴³ **Arat**, s. 217; **Eren**, s. 1322; **İnan/Yücel**, s. 651; **Kılıçoğlu**, s. 1120; **Oğuzman/Öz**, s. 599-600; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 1052.

başlayacak süre ise yeni bir zamanaşımı süresi olup³⁴⁴ bu, kural olarak o alacak için öngörülen ve kesintiye uğrayan eski zamanaşımı süresinin aynıdır.³⁴⁵

Bununla birlikte bu kuralın iki istisnası hüküm altına alınmıştır. Buna göre borç bir senetle ikrar edilir veya bir mahkeme ya da hakem kararıyla kesinleşir ise yeniden işlemeye başlayacak ilgili süre kesintiye uğrayan eski zamanaşımından farklı olarak her zaman on yıl olacaktır.³⁴⁶

Zamanaşımının kesilme sebepleri 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu 154'üncü madde hükmünde durma sebeplerinde olduğu gibi sınırlı olarak sayılarak hüküm altına alınmıştır. Söz konusu bu sebepler genel itibariyle alacaklının fiilinden ve borçlunun fiilinden kaynaklanan sebepler olmak üzere ikiye ayrılmakla birlikte, bu ayrıma uygun düzenleme içeren 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 154'üncü madde hükmüne ek olarak,³⁴⁷ 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 157'nci maddesi düzenlemesinde adli makamların fiilleri,³⁴⁸ hâkimin işlemleri³⁴⁹ şeklinde çeşitli adlandırmalarla ifade edilen üçüncü bir grup söz konusudur.

Adli makamların fiilleriyle zamanaşımının kesilmesi olarak adlandırılan üçüncü grup öncelikle alacaklı tarafından gerçekleştirilen bir adli işlemin varlığını gerektirmektedir. Zira bu halde adli makamların fiilleri sebebiyle alacak hakkı bakımından işleyen zamanaşımının kesilmesi söz konusu olabilir. Kesilen zamanaşımı süreleri ise yeniden ve baştan işlemeye başlayacağı tarihler kesilme sebeplerine göre değişiklik göstereceğinden³⁵⁰ kesilen sürelerin yeniden başlama zamanları her bir kesilme sebeplerine ilişkin belirlemelerde bulunulurken ele alınacaktır.

---

³⁴⁴Arat, s. 223; Eren, s. 1322; İnan/Yücel, s. 651; Nomer, s. 441; Oğuzman/Öz, s. 599; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, s. 1052.

³⁴⁵Arat, s. 223; Eren, s. 1322; Hatemi/Gökyayla, s. 352; İnan/Yücel, s. 651; Kılıçoğlu, s. 1131; Nomer, s. 444; Oğuzman/Öz, s. 602; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, s. 1062.

³⁴⁶Arat, s. 223; Eren, s. 1322; Hatemi/Gökyayla, s. 352; İnan/Yücel, s. 651; Kılıçoğlu, s. 1132; Nomer, s. 444; Oğuzman/Öz, s. 602; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, s. 1062-1064.

³⁴⁷Eren, s. 1323.

³⁴⁸Oğuzman/Öz, s. 600.

³⁴⁹Arat, s. 217.

³⁵⁰Kılıçoğlu, s. 1131.

b. Zamanaşımının Borçludan veya Alacaklıdan Kaynaklanan Kesilme Sebepleri

aa. Borçludan Kaynaklanan Kesilme Sebepleri

Zamanaşımını kesen sebeplerden ilki borçlunun ikrarıdır. İkrar ile borçlu borcunu kabul ettiğini gösteren irade açıklamasında bulunmaktadır.³⁵¹ Bu irade açıklaması sözlü veya yazılı olarak³⁵² açıkça yapılabileceği gibi örtülü olarak da gerçekleştirilebilir.³⁵³ Önemle belirtilmelidir ki sözlü olarak yapılan ikrarın mahkemede veya icra makamlarında tutanağa geçirilmek suretiyle yapılması gerekir.³⁵⁴ Örtülü ikrar ise borçlunun bazı davranışları ile borcu kabullenmesini ifade eder.³⁵⁵ 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 154'üncü maddesi 1'inci bendinde sayılan faiz ödeme, kısmen ifada bulunma, kefil gösterme ve rehin verme hallerinde örtülü ikrar söz konusudur.³⁵⁶ Bununla birlikte aynı maddede "özellikle" ifadesinin kullanılmış olması nedeniyle bu saymanın sınırlayıcı olmadığı, borçlunun başkaca eylemlerinin de örtülü ikrar olarak kabul edilebileceği sonucuna ulaşılmaktadır. *Eren*, bu duruma ilişkin olarak 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu 154'üncü madde 1'inci bendi hükmünde sayılan haller dışında takas ve uzatma talebinde bulunmayı örnek olarak göstermektedir.³⁵⁷

Burada ikrarın borçlu tarafından yapılabileceği gibi borçlunun yetkili temsilcisi aracılığıyla da gerçekleştirilebileceğini belirtmek gerekir.³⁵⁸ Ayrıca ikrarda bulunan kimse kadar ikrarın kime yöneldiği de önem arz etmektedir. Buna göre ikrarın alacaklıya veya yetkili temsilcisine karşı yapılması gerekmekte olup aksi takdirde üçüncü kişilere yapılan ikrar beyanları sonuç doğurmayacaktır.³⁵⁹ Diğer bir önemli husus ise borçlunun eylemine dayanan zamanaşımı kesme sebeplerinin

³⁵¹ *Eren*, s. 1323; *Oğuzman/Öz*, s. 600.

³⁵² *Arat*, s. 218; *Oğuzman/Öz*, s. 600.

³⁵³ *Eren*, s. 1323; *Kılıçoğlu*, s. 1120-1121.

³⁵⁴ *Arat*, s. 218.

³⁵⁵ *Oğuzman/Öz*, s. 600.

³⁵⁶ *Arat*, s. 217; *Eren*, s. 1323; *Oğuzman/Öz*, s. 600.

³⁵⁷ *Eren*, s. 1323.

³⁵⁸ *Eren*, s. 1323.

³⁵⁹ *Eren*, s. 1323; *Oğuzman/Öz*, s. 600.

borçlunun bilgisine ve iradesi dayanan halleri kapsadığı,³⁶⁰ bu doğrultuda örtülü ikrar anlamına gelen davranışların mutlaka borçlu tarafından gerçekleştirilmesi zorunlu olmamakla birlikte, yalnızca borçlunun bilgi ve onayı olduğu takdirde üçüncü kişiler tarafından da yerine getirilmesinin mümkün olabileceğidir.³⁶¹ Örneğin bir üçüncü kişinin borçlunun bilgisi dışında kısmî ödemede bulunması veya borcu temin etmek üzere rehin tesis etmesi yalnızca bu şartlarda zamanaşımını kesmeyecek; buna karşılık aynı haller bakımından borçlunun bilgisi ve rızası dâhilinde üçüncü kişi tarafından gerçekleştirilen kısmî ifa ve rehin verme durumunda zamanaşımının kesilmesi sonucu doğacaktır.

Aynı zamanda borçlunun açık veya örtülü olarak ortaya koyduğu ikrar iradesi neticesinde zamanaşımının kesileceğini bilip bilmemesi ikrarın zamanaşımını kesmesi bakımından bir önem arz etmemektedir.³⁶²

Sonuç olarak borçlunun borcunu kabul etmesi anlamına gelen yazılı veya sözlü beyanları ile yine bu anlama gelen davranışları, zamanaşımının borçlunun fiiline dayanan kesilme hallerini oluşturur. İşte bu durumlarda yeniden başlayacak süre borçlunun borcu ikrar ettiği günün ertesinden itibaren işleyecektir.³⁶³

bb. Alacaklıdan Kaynaklanan Kesilme Sebepleri

aaa. Alacaklının Adli Yollardan Birine Başvurmasına İlişkin Sebepler

Zamanaşımını kesen sebeplerin alacaklıdan kaynaklandığı durumlar 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 154'üncü madde hükmünde alacaklının mahkeme veya hakeme dava veya def'i yoluyla başvurusu, icra takibinde bulunması, iflas masasına başvurusu olarak belirtilmiştir. Bu ayrı ayrı belirtilen haller genel olarak alacaklının adli yollara başvurusu olarak özetlenebilir.³⁶⁴

---

³⁶⁰Kılıçoğlu, s. 1122.

³⁶¹Kılıçoğlu, s. 1122; Oğuzman/Öz, s. 601.

³⁶²Eren, s. 1323; Oğuzman/Öz, s. 600.

³⁶³Oğuzman/Öz, s. 603.

³⁶⁴Arat, s. 220; Oğuzman/Öz, s. 601.

Alacaklının mahkeme ya da hakeme dava yoluyla başvurması zamanaşımının kesilmesi için yeterlidir.³⁶⁵ Dava yoluna başvurma ile zamanaşımının kesilmesinde dikkat edilmesi gereken husus açılan davanın takip edilmemesi ve bundan dolayı 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu³⁶⁶ doğrultusunda açılmamış sayılmasına karar verirse zamanaşımının da kesilmesinden söz edilemeyecek olmasıdır.³⁶⁷

Alacaklının kısmî dava açması halinde zamanaşımı açılan davada fazlaya ilişkin haklar saklı tutulmuş olsa dahi sadece açılan kısım için kesilecektir.³⁶⁸ Saklı tutulan alacak için zamanaşımının kesilmesi ise ancak süresi içinde ıslah yoluna başvurulması veya dava açılması ya da takip yapılması ile mümkün olacaktır.³⁶⁹

Diğer yandan belirsiz alacak davası açılması durumunda zamanaşımı, sadece açılan kısım için değil başlangıçta belirlenemeyen alacakları da içine alarak tüm alacaklar bakımından kesilecektir.³⁷⁰ 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 107'nci madde düzenlemesi ile getirilen belirsiz alacak davasının en önemli sonucunun bu husus olduğu belirtilmektedir.³⁷¹ Bu hususa ilişkin olarak aksi görüş bildiren *Kılıçoğlu*, belirsiz alacak davasının açılması durumunda tüm alacak bakımından zamanaşımının kesilmesinin zamanaşımı kurumunun amacına aykırı olduğunu ve bu durumun kötüye kullanılabileceğini belirtmekte³⁷² bunu ise 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 154'üncü maddesi 2'inci bendinde yer verilen "Alacaklı, dava ...yoluyla mahkemeye veya hakeme başvurmuşsa ..."ifadelerine yer verildiği ve dava sırasında ortaya çıkacak alacak taleplerinin düzenlemenin kapsamında olmadığı ve aksi yönde yorum yapılmaması gerektiğine dayandırmaktadır.³⁷³ Ayrıca ilgili alacaklarda öğrenmeden veya muacceliyetten itibaren zamanaşımının başlamasının alacaklı için gerekli güvenceyi sağladığı ve bir

³⁶⁵ **Eren**, s. 1323-1324; **Kılıçoğlu**, s. 1122.

³⁶⁶ 6100 S. Hukuk Muhakemeleri Kanunu, RG. 12.01.2011, 27836.

³⁶⁷ **Kılıçoğlu**, s. 1131.

³⁶⁸ **Arat**, s. 220; **Hatemi/Gökyayla**, s. 352; **Kılıçoğlu**, s. 1122; **Nomer**, s. 442, 215.4; **Oğuzman/Öz**, s. 601.

³⁶⁹ **Kılıçoğlu**, s. 1122-1123.

³⁷⁰ **Eren**, s. 1324; **Hatemi/Gökyayla**, s. 352; **Nomer**, s. 442, 215.4; **Oğuzman/Öz**, s. 601.

³⁷¹ **Eren**, s. 1324.

³⁷² **Kılıçoğlu**, s. 1127-1128.

³⁷³ **Kılıçoğlu**, s. 1128.

de belirsiz alacak davasının bu amaçla kullanılması yoluna gidilmesinin uygun olmayacağını da ifade etmektedir.³⁷⁴

Alacaklı tarafından tespit davası açılması halinde ise zamanaşımının kesilip kesilmeyeceğine ilişkin yazarlarca³⁷⁵ farklı görüşler ileri sürülmektedir.

Alacaklının dava açması dışında mahkeme ya da hakem mahkemesi önünde def'i yoluna başvurması da zamanaşımını keser. Zamanaşımının def'i yoluyla kesilmesinde bunun ileri sürülen miktarla sınırlı olarak söz konusu olacağı belirtilmektedir.³⁷⁶

Yukarıda belirtildiği üzere alacaklının icra takibinde bulunması da zamanaşımını kesmektedir. Ancak dava yoluna başvurmada olduğu gibi alacağın bir kısmı için icra yoluna başvurulmuş ise bu durum yalnızca alacağın o kısmı için zamanaşımının kesilmesine neden olmaktadır.³⁷⁷

Borçlunun iflası halinde hakkında icra takibi yapmak mümkün olmayacağından kanun koyucu zamanaşımının icra takibinden farklı olarak, iflas masasına alacaklının başvurusu durumunda kesileceğini düzenlemiştir.³⁷⁸ Burada iflas masasına başvurudan alacaklının kendisini alacaklılar listesine dâhil ettirme talebinde bulunması anlaşılmalıdır.³⁷⁹

İflasa ilişkin hükümler çerçevesinde alacak ne zaman tekrardan talep edilebilecek ise o andan itibaren yeniden zamanaşımı işlemeye başlayacaktır.³⁸⁰

---

³⁷⁴ Kılıçoğlu, s. 1128.

³⁷⁵ Tespit davasının açılmasıyla zamanaşımının kesileceğini ileri süren yazarlar için bkz. Erdem, s. 294; Eren, s. 1323. Aksi yönde: Kılıçoğlu, s.1125; Nomer, s. 442, 215.3.

³⁷⁶ Kılıçoğlu, s. 1130.

³⁷⁷ Eren, s. 1324.

³⁷⁸ Kılıçoğlu, s. 1130.

³⁷⁹ Arat, s. 222.

³⁸⁰ Arat, s. 223; Eren, s. 1324; İnan/Yücel, s. 652; Nomer, s. 443; Oğuzman/Öz, s. 603.

bbb. Alacaklının Başvurusu Sonrası Adli Makamın Karar veya İşlemine İlişkin Sebepler

Dava ve def'i yoluyla kesilen zamanaşımı yargılamaya konu her işlem ve hâkim kararı ile yeniden kesilecektir.³⁸¹ Ancak bu işlem ve kararların salt olarak zamanaşımını kesmeyeceği bunun için taraf işlemlerinin yargılamayı ilerleten ve davanın fiilen takibini sağlayan işlemler olması aynı zamanda hâkim kararlarının da davaya dair ve sonuçlandırmaya yönelik nitelik taşıması gerektiği ifade edilmektedir.³⁸²

Alacaklının icra takibinde bulunmasında da yine aynı dava ve def'i nedeniyle zamanaşımının kesilmesinde olduğu gibi takibe ilişkin her türlü işlemde zamanaşımı yeniden kesilecektir.³⁸³

c. Zamanaşımının Kime Karşı Kesileceği

Zamanaşımının kesilmesi kural olarak sadece açık veya örtülü olarak borcunu ikrar eden veya alacaklının adli işlemleri ile yüzleşen borçlu için sonuç doğuracaktır.³⁸⁴ Bununla birlikte 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 155'inci maddesi hükmünde bu kuralın istisnaları düzenlenmiştir. Buna göre zamanaşımı müteselsil borcun borçluları ile bölünmesi mümkün olmayan borcun borçlularından birine karşı kesildiğinde diğerlerine karşı da kesilmiş olur.³⁸⁵ Aynı zamanda asıl borçluya karşı kesilen zamanaşımı kefile karşı da kesilmiş sayılacaktır.³⁸⁶ Ancak tersi bir durumda kefile karşı kesilen zamanaşımı asıl borçluya karşı zamanaşımının

---

³⁸¹Arat, s. 222; Eren, s. 1324; İnan/Yücel s. 652; Kılıçoğlu, s. 1131; Nomer, s. 442; Oğuzman/Öz, s. 602, s. 603; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1066.

³⁸²Arat, s. 222; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1066.

³⁸³Arat, s. 222; Eren, s. 1324; İnan/Yücel, s. 652; Kılıçoğlu, s. 1131; Nomer, s. 442; Oğuzman/Öz, s. 603.

³⁸⁴Arat, s. 223; Oğuzman/Öz, s. 603.

³⁸⁵Eren, s. 1322; Hatemi/Gökyayla, s. 352; İnan/Yücel, s. 652; Kılıçoğlu, s. 1130; Nomer, s. 443; Oğuzman/Öz, s. 603-604; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1057.

³⁸⁶Eren, s. 1322; Hatemi/Gökyayla, s. 352; İnan/Yücel, s. 65; Kılıçoğlu, s. 1130; Nomer, s. 443; Oğuzman/Öz, s. 604; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1062.

kesilmesi sonucunu doğurmayacaktır.³⁸⁷ Bu düzenlemeden kanun koyucunun kefilî korumak istediği anlaşılmaktadır.³⁸⁸

B. Sürelerin Kesin Olup Olmadığı

818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 125'inci ve 126'ncı madde hükümlerinde zamanaşımı süreleri, 127'nci maddesinde ise bu sürelerin değiştirilemeyeceği düzenlenmiştir. Zamanaşımı sürelerine ilişkin bu benimseme 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda da korunmuştur. Buna göre 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 146'ıncı ve 147'inci maddelerinde düzenlemeye konu olan zamanaşımı sürelerine ilişkin olarak devam eden 148'inci madde hükmünde Kanun'un Üçüncü Bölümünün İkinci Ayrımında belirlenen bu sürelerin değiştirilemeyeceği açık bir şekilde hüküm altına alınmıştır. Bu değiştirilme yasağı sürelerin hem uzatılması hem kısaltılmasına ilişkindir.³⁸⁹ Bu bağlamda kanun koyucu ilgili durumlar bakımından açık bir şekilde kişilerin sözleşme özgürlüklerine bir kısıtlama getirmiştir ki bu kısıtlama da yine tarafları korumak için yapılmıştır.³⁹⁰ Bu doğrultuda ilgili kısıtlamaya konu düzenlemeye ilişkin, amaç ve uygulanmasındaki sınırlar çerçevesinde bir incelemede bulunulacaktır.

Nasıl zamanaşımının kabulünde kamu menfaati ve borçluyu koruma, mahkemelerin iş yükünü azaltma dayanılan esaslar olmuşsa bu genel zamanaşımı sürelerinin değiştirilmesi yasağında da sürelerin uzatılmayacağı hususunda kamu düzeni dışında aynı borçluyu koruma, mahkemelerin iş yükü azaltma amaçları söz konusu olmuştur.³⁹¹

Sürelerin kısaltılması hususunda ise ilgili yasaklanmanın neden düzenlemeye konu edildiğinin anlaşılamadığı ve bu durumun zamanaşımı kurumunun kabulüne

---

³⁸⁷Eren, s. 1322; Hatemi/Gökyayla, s. 352; İnan/Yücel, s. 652; Kılıçoğlu, s. 1131; Nomer, s. 443; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1062.

³⁸⁸Kılıçoğlu, s. 1131.

³⁸⁹Arık K. Fikret: "Zaman Aşımı Sürelerinin Sözleşme İle Değiştirilebilmesi Meselesi", Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt 12, Sayı 3, 1957, s. 108; Çelik, s. 176; Eren, s. 1317; İnan/Yücel, s. 647; Kılıçoğlu, s. 1134; Reisoğlu, s. 438; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1072.

³⁹⁰Tutumlu, s. 43.

³⁹¹Arık, s. 105; Çelik, s. 176; Eren, s. 1317; Hatemi/Gökyayla, s. 349; Tunçomağ, s. 1250; vonTuhr, s. 692.

ters düşebileceği belirtilmekte,³⁹² hatta sürelerle ilişkin yapılacak kısaltmaya alacaklının, kendisinin alacağı olan ilgisini arttıracak böyle bir düzenlemeye onay vermesinin de zamanaşımının kabulünde yatan amaçlara uygun düşeceğinden izin verilmesi gerektiği ifade edilmektedir.³⁹³ Buna karşın zamanaşımı süresinin gereğinden fazla kısaltılması halinde alacaklının hakkını kullanmasının sözleşme yapıldığı sırada öngörülemeyen bir sebeple haksız olarak gereğinden fazla kısıtlanabileceği göz önüne alınmalıdır ki bu durumda yapılan düzenleme anlaşılabilir gözükmemektedir.³⁹⁴ Bu çalışmada “Zamanaşımının Dayandığı Esaslar” başlığı altında da belirtildiği üzere sürelerin gereğinden fazla uzun olmaması gerektiği gibi aynı derecede kısa da olmaması gerekmektedir. Aksi takdirde bu durum kamu menfaatine aykırılık teşkil eder. Ayrıca alacaklıyı koruma amacına hizmet ettiği şüphesiz olan zamanaşımının kısaltılmasının da yasak olması,³⁹⁵ yine bu çalışmada aynı bölümde ele alınan zamanaşımının kabulünde yalnızca belli amaçlarla sınırlı kalınmaması ve alacaklının da korunması çerçevesinde uygun olduğu kadar gerekli de olup toplumsal adaletin zedelenmesinin önüne geçecektir.

Yine belirtmelidir ki zamanaşımı sürelerinin uzatılmasının ve kısaltılmasının yasaklanması nasıl zamanaşımı kurumunun kabul amaçlarına hizmet ediyorsa, önceki bölümde “Durma ve Kesilmenin Mümkün Olması” başlığı altında ele alınan ve Kanun’da hüküm altına alınmış olan zamanaşımını durduran ve kesen sebeplerin dışında durma ve kesilme sebeplerinin öngörülmesi de mümkün olmayacak ve yasak kapsamı içerisinde yer alacaktır.³⁹⁶ Aslında burada durum sürelerin değiştirilemezliği ve yeni durma ve kesilme sebeplerinin öngörülmezliği ile de sınırlı değildir. Zira burada genel olarak borçlunun (veya genel ifadeyle tarafların) durumunu güçleştiren uygulamaların önüne geçilmeye çalışılmıştır. *von Tuhr*³⁹⁷ ve *Tunçomağ*,³⁹⁸ bu hususu zamanaşımının öne sürülmesini güçleştiren sözleşmeler yapılamaz olarak ifade etmiş ve yine aynı noktaya değinen *Reisoğlu*,³⁹⁹ kanunda

³⁹²**Tunçomağ**, s. 1250-1251; **vonTuhr**, s. 692.

³⁹³**vonTuhr**, s. 692.

³⁹⁴**Tunçomağ**, s. 1251; **vonTuhr**, s. 692-693.

³⁹⁵**Eren**, s. 1317; **Hatemi/Gökyayla**, s. 349.

³⁹⁶**Arık**, s. 106; **Eren**, s. 1317; **Reisoğlu**, s. 438; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 1072; **vonTuhr**, s. 692.

³⁹⁷**vonTuhr**, s. 692.

³⁹⁸**Tunçomağ**, s. 1250.

³⁹⁹**Reisoğlu**, s. 438.

belirtilenler dışında durma ve kesilme sebepleri öngörülemediğini yalnızca bir örnek olarak ortaya koymuştur. Bunlar dışında bu kapsama; *Eren*'in 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Üçüncü Bölümünün İkinci Ayrımında belirtilen sürelerin hak düşürücü süreye çevrilmesinin alacak hakkının hak olarak ortadan kalkma ihtimalini doğuracağını belirtmesi⁴⁰⁰ veya *von Tuhr*'un zamanaşımından önceden feragatin, durma ve kesilmeye ilişkin düzenlemenin kabulündekiyle aynı sebepten hükümsüz olacağını ifade etmesi⁴⁰¹ dahil edilebilir.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Üçüncü Bölümünün İkinci Ayrımındaki sürelerle ilişkin yapılan bu belirlemelerden sonra ilgili ayırım dışında kalan sürelerin değiştirilmelerinin mümkün olup olmadığı hususuna da değinilmelidir.

818 sayılı Borçlar Kanunu'nun Üçüncü Babında ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Üçüncü Bölümünün İkinci Ayrımında yer alan zamanaşımı sürelerinin değiştirilemeyeceği düzenlemesinin bu ayırım ile sınırlı tutulması nedeniyle, bu ayırımı düzenlenen süreler dışında kalan zamanaşımı sürelerinin değiştirilebileceği sonucuna ulaşılmaktadır.⁴⁰² Aksi görüşte olan *Arık*, 818 sayılı Borçlar Kanunu 127'nci madde hükmünün aksi anlamından yola çıkılarak yorum yapılamayacağı ve söz konusu hükmün kanunun Üçüncü Babında düzenlenen süreler dışındaki sürelerle de uygulanması gerektiğini belirtmiştir.⁴⁰³ Yazar, bu görüşüne dayanak olarak ise Borçlar Hukukumuzda zamanaşımının kamu düzeniyle alakalı olduğunu ve bazı alacaklar yönünden sürelerin değiştirilmesi hususunun kamu düzeni ile ilgili akdedip, değiştirilemeyeceklerini kabul edip, diğerleri için durumu farklı addetmenin hukuk mantığına aykırılık teşkil edeceğini ifade etmektedir.⁴⁰⁴ Yazar bu bağlamda sadece hükümde açıkça belirtilmişse bir zamanaşımı süresinin değiştirilmesinin mümkün olduğunu ifade etmektedir.⁴⁰⁵ Önemle belirtilmelidir ki bu aksi yöndeki görüş bir

---

⁴⁰⁰**Eren**, s. 1317; Aynı şekilde söz konusu sürelerin hak düşürücü süre olarak kararlaştırılmayacağı yönünde bkz. **Arık**, s. 108; **Hatemi/Gökyayla**, s. 349.

⁴⁰¹**Arık**, s. 106; **von Tuhr**, s. 692.

⁴⁰²**Eren**, s. 1317; **Hatemi/Gökyayla**, s. 349; **Kılıçoğlu**, s. 1133; **Reisoğlu**, s. 438; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 1070; **Tunçomağ**, s. 1251; **Tutumlu**, s. 44; **von Tuhr**, s. 693.

⁴⁰³**Arık**, s. 105-106, s. 108.

⁴⁰⁴**Arık**, s. 105.

⁴⁰⁵**Arık**, s. 108.

tarafa bırakılacak olursa, genel olarak öğretide 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Üçüncü Bölümünün İkinci Ayrımındaki süreler dışında kalan diğer zamanaşımı sürelerinin sözleşmeyle değiştirilebileceği ve bu çerçevede kısaltılabileceği veya uzatılabileceği kabul edilmektedir.

Bununla birlikte sürelerin değiştirilebilmesi hususundaki sınırlar bakımından doktrinde farklı yaklaşımlar ortaya koyulmuştur. Ağırlık kazanan yaklaşım, kural olarak sürelerin hem uzatılma hem de kısaltılmaları bakımından değiştirilmelerinin mümkün olabileceği ancak sürelerle ilişkin bu değişikliğin sınırsız olamayacağı olmuştur.⁴⁰⁶ Buna göre sürelerin uzatılması 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 146'ncı madde hükmünde düzenlenen genel zamanaşımı süresi olan on yıllık süreyi aşamayacağı gibi⁴⁰⁷ kısaltılmasının da alacaklının hakkını kullanmasını aşırı zorlaştıracak kadar olmaması gerekmektedir.⁴⁰⁸

Sürelerin on yıldan fazla uzatılmaması gerekliliği 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 146'ncı madde hükmü dışında başka bir sebebe daha dayandırılmakta, sürelerinin çok fazla uzatılmasının zamanaşımı kurumunun fiilen işlevsiz hale gelmesine yol açabileceği belirtilmektedir.⁴⁰⁹ Sürelerin kısaltılmasına dair kabul gören sınırlama ise yukarıda değinildiği üzere borçlunun yanı sıra alacaklının da haklarının korunmasına yöneliktir. Yine sürelerin uzatılmasına ve kısaltılmasına belirli sınırlar getirilmesine ilişkin bu yaklaşım, bu çalışmada da sıklıkla belirtildiği üzere borçlu ile alacaklının çıkarları arasında denge kurulması açısından önem arz etmektedir. Konuya ilişkin olarak *Tutumlu*⁴¹⁰ ilgili ayırım dışında kalan sürelerin değiştirilmesi bakımından genel bir sınırlama getirmenin zor olduğunu, ancak taraf çıkarları arasındaki dengeye ters düşecek zamanaşımı süresi değişikliklerinin de hâkim tarafından denetlenebileceğinin kabul edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

⁴⁰⁶Tunçomağ, s. 1251; Tutumlu, s. 47.

⁴⁰⁷Dalamanlı, s. 78; Eren, s. 1317-1318; Hatemi/Gökyayla, s. 349; Reisoğlu, s. 438; Oğuzman/Öz, s. 589; Özkaya, s. 202; Tutumlu, s. 47.

⁴⁰⁸Eren, s. 1318; Hatemi/Gökyayla, s. 349; Oğuzman/Öz, s. 589; Tunçomağ, s. 1251; Tutumlu, s. 47.

⁴⁰⁹Tutumlu, s. 47.

⁴¹⁰Tutumlu, s. 47.

Ayrıca her ne kadar kural 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun İkinci Ayrımındaki sürelerin değiştirilemeyeceği olsa da bu ayırım dışında kalan sürelerden bazılarının da emredici ve bu doğrultuda değiştirilemez olduğu hususunu belirtmek gerekir.⁴¹¹

Görülmektedir ki değiştirilebilmesi mümkün olan zamanaşımı sürelerinde değişikliklerin ne derecede yapılabileceğini gösteren çerçevenin çizilmesi bakımından 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu 146'ncı maddesinin genel hükmü dışında zamanaşımı kurumunun kabul esaslarından hareketle ulaşılabilen ve doktrinde ağırlıklı olarak kabul görmüş sınırlar söz konusudur. Hatta bu sınırların genel itibariyle, makul çerçevede ve istisnai olarak sürelerin değiştirilebileceği olduğuna ilişkin belirlemede bulunulmuştur.⁴¹² Bunlara ek olarak ilgili ayırım dışında kalan zamanaşımı sürelerinin değiştirilmesine belirttiğimiz çerçevede olanak tanınmış olmasına karşın, hayatın olağan akışı içerisinde taraflarca değiştirilmek istenecek sürelerin hâlihazırda söz konusu ayırım içerisinde ve yasak kapsamında olduğu da ifade edilmiştir.⁴¹³

Bütün bu belirlemelerden zamanaşımındaki sürelerin değiştirilmesi imkânının; kanun koyucunun düzenlemeye konu ettiği yasağın kapsamı, yasak kapsamında olmayan sürelerin değiştirilmesindeki sınırlar ve tarafların zamanaşımı sürelerinin değiştirilmesi hususundaki iradeleri dikkate alındığında uygulamada çok tercih edilebilir olmadığı ve yukarıda değinildiği üzere istisnai olarak gerçekleşeceği sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Belirtilmelidir ki zamanaşımı sürelerine ilişkin yasak ve sınırlamalardan bağımsız olarak tarafların borcun muacceliyet tarihini erteleyerek zamanaşımı süresinin daha geç başlamasını sağlamaları mümkündür.⁴¹⁴ Fakat bu imkân borcun muacceliyetinden önce mevcut olup; borcun muaccel olmasından sonra bu yola başvurulması zamanaşımı süresinin uzaması sonucunu doğuracaktır.⁴¹⁵ Bunun

---

⁴¹¹Eren, s. 1318; Oğuzman/Öz, s. 589; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1071.

⁴¹²Özkaya, s. 202.

⁴¹³Erdem, s. 376.

⁴¹⁴Eren, s. 1317; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1072.

⁴¹⁵Eren, s. 1317.

dışında alacaklının bu durumu gerçekleştirme yolunda alacağı takip edebileceği anı ve dolayısıyla alacağını elde edebilme anını geciktirmesini göze alması gerekmektedir ki aslında zamanaşımı süresinin geç başlaması yolunda bu çok tercih edilebilir bir durum olmayacaktır.

III. Davanın Usûl Yönünden Reddi Halinde Ek Süre

818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 137'nci maddesinde hüküm altına alındığı gibi 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 158'inci maddesinde de "Davanın reddinde ek süre" başlığı altında davacının davasının usûl yönünden reddedilmesi durumunda davanın açılması ile reddedilmesi arasındaki süreç içerisinde zamanaşımı süresinin geçmesiyle davacının mağdur olmasının önüne geçmeye ve söz konusu tehlikeden alacaklıyı korumaya yönelik bir düzenlemeye yer verilmiştir.⁴¹⁶ Esasen hangi sebeplerle davanın reddedilmesi durumunda davacıya ek süre tanınacağı ilgili madde metninde sınırlı olarak sayılmıştır.⁴¹⁷ Bu doğrultuda davanın sınırlı sayılan bu sebepler dışında herhangi bir sebeple reddinde davacının ek süreden faydalanma imkânı bulunmamaktadır.⁴¹⁸ Bu düzenleme çerçevesinde alacak davanın yetki ile görev, düzeltilebilecek bir şekil noksanlığı veya vaktinden önce açılma sebepleriyle reddedilmesi durumunda ve elbette davanın reddedilmesine kadar geçen süre içinde alacak hakkının zamanaşımına uğraması halinde, davacı lehine atmış günlük bir ek sürenin söz konusu olacağı düzenleme altına alınmıştır. İşte bu ek süre içerisinde davanın açılması halinde zamanaşımından bahsedilemeyecektir. Davanın usûl yönünden reddi ifadesinin ise genel bir belirlemede bulunma ve sayılan sebepleri tek bir ifadeyle özetleme amacıyla yazarlar tarafından çalışmalarda tercih edildiği söylenebilir.⁴¹⁹

Öğretide alacaklının birden fazla kez atmış günlük ek süreden yararlanmasının mümkün olup olmadığı bakımından, bu hakkın birden fazla kullanılması hususunun tartışmalı olduğu ifade edilmektedir.⁴²⁰ Konuya ilişkin olarak

---

⁴¹⁶Hatemi/Gökyayla, s. 353; Kılıçoğlu, s. 1137; Nomer, s. 443; Özkaya, s. 242; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1067-1069.

⁴¹⁷Kılıçoğlu, s. 1138; Özkaya, s. 243.

⁴¹⁸Özkaya, s. 243.

⁴¹⁹İnan/Yücel, s. 652; Kılıçoğlu, s. 1137; Özkaya, s. 241.

⁴²⁰Oğuzman/Öz, s. 604, d. 224.

Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, hakkın kötüye kullanılması söz konusu olmadığı takdirde birden fazla kez bu ek süre hakkından faydalanılmasının mümkün olduğunu ifade etmektedir.⁴²¹ Kanaatimizce de hakkın kötüye kullanılması durumu bulunmadıkça ve kanundaki şartlar gerçekleşmişse kişinin atmış günlük süreden birden fazla kez yararlanması önünde bir engel yoktur. Nihayetinde kullanılınca tükenecek bir yenilik doğuran hak söz konusu değildir. Öğretide ayrıca ek sürenin icra takiplerine de kıyas yoluyla uygulanabileceği ifade edilmektedir.⁴²²

Her iki Kanun'da da davanın reddi halinde ek süre birbirine paralel şekilde düzenlenmiş olmakla birlikte aralarında bazı önemli farklar da mevcuttur. Bunlardan biri eski düzenlemede davanın görevsizlik nedeniyle reddinin sınırlı sayılan sebepler arasında gösterilmemesine karşın 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 158'inci madde hükmünde bu düzenlemenin kendisine yer bulmasıdır. Ayrıca yine 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 137'nci maddesi hükmünde hak düşürücü süreden bahsedilmemiş ise de yeni düzenlemede zamanaşımı ve hak düşürücü süre birlikte kullanılmıştır. Bu doğrultuda kanun koyucu tarafından ilgili düzenlemenin gerek düzenlemeye konu sebepler gerekse kapsam bakımından genişletildiği söylenebilir.⁴²³ Buna karşın Yargıtay tarafından hak düşürücü süreye bağlı davalar bakımından "ek süre" düzenlemesinin uygulama alanı olmadığı benimsendiğini ancak Federal Mahkeme'nin görüşünün aksi yönde olduğu da belirtilmektedir.⁴²⁴

Ayrıca atmış günlük ek sürenin zamanaşımı süresi mi yoksa hak düşürücü süre mi olduğu hususunda, yasada herhangi bir belirlemenin yer almadığı⁴²⁵ fakat ek sürenin zamanaşımı süresi olarak kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir.⁴²⁶ Bu husus asıl sürenin zamanaşımı süresi olmasına karşın ek sürenin hak düşürücü süre olarak kabul edilmesinin çelişki oluşturabileceğine dayandırılmaktadır.⁴²⁷ Yine de belirtmek gerekir ki 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 137'nci maddesinde yer alan düzenleme bakımından bu yaklaşım yerinde olmakla birlikte, eski düzenlemeden

---

⁴²¹Özkaya, s. 243; *Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop*, s. 1069, d. 40d.

⁴²²Hatemi/Gökyayla, s. 353; *Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop*, s. 1069.

⁴²³Nomer, s. 444.

⁴²⁴Eren, s. 1324.

⁴²⁵Kılıçoğlu, s. 1139.

⁴²⁶Hatemi/Gökyayla, s. 353; *Kılıçoğlu*, s. 1139.

⁴²⁷*Kılıçoğlu*, s. 1139.

farklı olarak 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 158'inci madde hükmünde hak düşürücü süreye de yer verilmesinin bir sonucu olarak söz konusu sürenin hak düşürücü süre olarak nitelendirilebilmesi de mümkün olmuştur.

Burada önemli bir noktaya değinmek gerekir. O da zamanaşımı süresinin veya hak düşürücü sürenin sona erme anının davanın açılmasından sonra ancak davanın reddine karar verilmesinden önce olması gerektiğine dair yapılan belirlemede davanın reddi ile kastedilenin davanın reddi kararının kesinleşme anı olmasıdır.⁴²⁸ Buna göre ilgili sürenin kararın kesinleşmesinden sonra dolması durumunda ek süreden faydalanılamayacağı açıktır.⁴²⁹

Ek sürenin ise kural olarak davanın reddi kararının kesinleşmesinden itibaren işlemeye başlayacağı kabul edilmekte⁴³⁰ ve yine ek süreler bakımından da zamanaşımına ilişkin kabul edilen durma ve kesilme sebeplerinin geçerli olacağı ifade edilmektedir.⁴³¹ Bununla birlikte ek sürenin başlama anı farklılık teşkil etmektedir. Buna göre ret kararının kesinleşmesinden itibaren işlemeye başlayan ek süre, davanın vaktinden önce reddedilmesi halinde davanın açılması için gerekli olan sürenin dolmasından itibaren işleyecektir.⁴³²

Görevsizlik ve yetkisizlik kararı bakımından ise ek sürenin başlamasını ayrıca ele almak yerinde olacaktır. Uygulamadaki kanun yönünden bir belirsizlik olmayıp kararın kesinleşme tarihinden itibaren 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 20'nci maddesi doğrultusunda başlayacak iki haftalık sürenin sona ermesinden sonra 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 158'inci maddesi hükmüne göre ek süre

---

⁴²⁸**Bilgen**, s. 163; **Kılıçoğlu**, s. 1137; **Özkaya**, s. 243.

⁴²⁹**Özkaya**, s. 243.

⁴³⁰**Bilgen**, s. 163; **Özkaya**, s. 242.

⁴³¹**Bilgen**, s. 163; Ek sürenin niteliği (zamanaşımı veya hak düşürücü süre olma) durma ve kesilme sebeplerinin uygulanabilmesi bakımından önem arz etmekte, süre zamanaşımı süresi olduğunda uygulanma alanı bulunmaktadır. Ancak hak düşürücü sürelerin durma ve kesilmesi "Zamanaşımının Hak Düşürücü Süre ile Karşılaştırılması" başlığı altında değinildiği gibi mümkün olmadığından aynı durum ek sürenin hak düşürücü süre olduğu durumlarda da geçerli olacak, ek sürenin durmasından ve kesilmesinden bahsedilemeyecektir.

⁴³²**Özkaya**, s. 242.

başlayacaktır.⁴³³ Yürürlükten kalkan 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun⁴³⁴ 193'üncü maddesi yönünden ise farklı görüşler ileri sürülmektedir.

Kılıçoğlu, yetkisizlik ve görevsizlik nedeniyle davanın reddedilmesi durumunda bu kararın kesinleşmesinden itibaren on gün içinde yetkili veya görevli mahkemeye başvurulup davalıya tebligat çıkarılması gerektiğini aksi takdirde davanın açılmamış sayılmasına karar verileceği düzenlemesini hüküm altına alan 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 193'üncü maddesi ile yukarıda ele alınan 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 158'inci maddesindeki atmış günlük sürenin (aralarında çelişki nedeniyle) on güne indirilmiş olacağını ifade etmekte,⁴³⁵ bununla birlikte 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 20'nci maddesi hükmünde, ki bu düzenleme ile on günlük süre iki haftaya çıkarılmıştır, belirtilen çelişkinin ayrık haller saklı tutularak giderildiğini ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 20'inci maddesindeki süreye riayet edilmese dahi atmış günlük süreden yararlanılabileceğini savunmaktadır.⁴³⁶

1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu düzenlemesi yönünden aksi görüşte olan *Kuru*, 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 193'üncü maddesine göre görevsizlik kararının kesinleşme tarihinden itibaren on gün içinde görevsizlik kararını veren mahkemeye veya görevli olan mahkemeye başvurulmadığı takdirde görevsizlik nedeniyle reddedilen davanın açılmamış sayılacağını belirtmekle birlikte söz konusu on günlük sürenin sona ermesinden itibaren atmış günlük süre içerisinde yeni bir dava açılabileceğini ifade etmiştir.⁴³⁷ Burada 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 193'üncü madde hükmü çerçevesinde on günlük sürenin önemi görevsiz mahkemede açılan davanın meydana getirdiği sonuçların korunmasıdır. Zira on günlük süre geçtikten sonra da açılmamış sayılan dava yeniden

---

⁴³³ *Özkaya*, HMK m. 20 hükmü doğrultusunda görevsizlik veya yetkisizlik yönünden davayı reddeden mahkemeye iki hafta içinde başvurulmadığı ve böylece dava kesinleştiği takdirde atmış günlük ek süre içerisinde dava açılması gerektiğini belirtmiştir (*Özkaya*, s. 242).

⁴³⁴ 1086 S. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, RG. 2,3,4/07/1927, 622,623, 624.

⁴³⁵ *Kılıçoğlu*, s. 1138.

⁴³⁶ *Kılıçoğlu*, s. 1138.

⁴³⁷ **Kuru, Baki:** "Hukuk Usulünde Görevsizlik ve Yetkisizlik Kararları Üzerine Yapılacak Muameleler", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 24, Sayı 1, 1967 (Görevsizlik ve Yetkisizlik), s. 172, s. 173, d. 53, s. 174.

harç ödenerek açılacaktır.⁴³⁸ 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 137'inci düzenlemesine konu atmış günlük süre ise yalnızca zamanaşımı süresi bakımından davacıya ek süre tanıdığından iki düzenlemenin çelişkili olmadığı kabulü gerekir.

---

⁴³⁸**Kuru**,Görevsizlik ve Yetkisizlik, s. 172-173.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ZAMANAŞIMI SÜRESİNİN DOLMASININ ETKİLERİ

§.7. Borcun Eksik Borç Haline Gelmesi

Eksik borçlar aynı zamanda tabii borç olarak da ifade edilmekte⁴³⁹ ve bu ifadenin Roma Hukukuna dayandığı belirtilmektedir.⁴⁴⁰ Günümüz hukukunda tabii borç yerine hâkim olarak kullanılan eksik borç deyimi ile ifade edilmek istenen borçlara ilişkin; borçlunun ifaya zorlanamadığı ve alacaklının borcun ifa edilmesini istemesi halinde borçlunun ifadan kaçınma imkânı olduğu,⁴⁴¹ borcun kural olarak dava hakkı vermediği,⁴⁴² dava veya takip yetkisinin olmadığı,⁴⁴³ borcun ifasının reddedilmesi halinde dava ve cebri icra yoluyla ifasının sağlanamadığı,⁴⁴⁴ alacaklının talep, dava ve cebri icra yollarına başvurma yetkisinden tamamen veya kısmen yoksun kaldığı⁴⁴⁵ gibi çeşitli belirlemelerde bulunmaktadır. Ayrıca daha genel ifadelerle; devletin yetkili organlarıyla borçlunun sorumlu tutulamadığı,⁴⁴⁶ borcun müeyyidesinin ve borçlunun sorumluluğunun olmadığı⁴⁴⁷ da belirtilmiştir.

Eksik borcun hangi anlama geldiği, bu borçların diğer borçlardan hangi yönleriyle ayrıldığı hususunda doktrinde yapılan bu belirlemeler büyük oranda aynı gözükmeyle birlikte aslında önemli farklar içermekte ve “Düşürücü Zamanaşımı”

---

⁴³⁹Eren, s. 88; Hatemi/Gökyayla, s. 21; Oğuzman/Öz, s. 19; Reisoğlu, s. 38; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 24.

⁴⁴⁰Eren, s. 88; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 24.

⁴⁴¹Bu durumun borcun mevcudiyetinde söz konusu olduğu ancak hiç borcun olmadığından da bahsedilebileceği ortaya konulmuştur (Nomer, s. 25).

⁴⁴²Ancak bu belirlemenin eksik borç olarak tanımlanan bütün borçlara uymadığına ilişkin bkz. Hatemi/Gökyayla, s. 21.

⁴⁴³Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 23-24.

⁴⁴⁴Reisoğlu, s. 38.

⁴⁴⁵Oğuzman/Öz, s. 18.

⁴⁴⁶Kılıçoğlu, s. 50.

⁴⁴⁷Eren, s. 88.

başlığı altında incelemeye konu olan terim sorunu burada da göze çarpmaktadır.⁴⁴⁸ Bunlarla birlikte doktrinde eksik borçlar genel olarak “ifa edilebilen, ancak dava edilemeyen” şeklinde ifade edilmekte⁴⁴⁹ eksik borçların ortak nitelikleri itibariyle böyle bir tanımlaya yer verilmektedir.⁴⁵⁰ Fakat doğal olarak ortak nitelik olarak ortaya koyulan bu hususlar ayrı tutulduğunda eksik borçlar için birbirinden farklı nitelikler ve bu bakımdan hükümler de söz konusu olmaktadır.⁴⁵¹

Eğer söz konusu dava edilemezlik borç ilişkisi doğduğu anda değil de sonradan meydana geliyorsa bu durumda sonradan eksik borç söz konusu olmakta,⁴⁵² zamanaşımına uğramış borçlar da bu sonradan eksik borçların başında gelmektedir.⁴⁵³

Bu noktada zamanaşımına uğramış borçların ne zaman eksik borç niteliğine kavuşacağını tespit etmek gerekmekte olup önceden belirtildiği üzere bu husus doktrinde tartışmalıdır. Konuya ilişkin olarak bazı yazarlarca⁴⁵⁴ zamanaşımının geçmesi ile borcun doğrudan eksik borç haline geleceği kabul edilmiştir. Bununla birlikte zamanaşımının geçmesi ile borcun doğrudan eksik borç haline gelmeyeceği, borçlu lehine doğan zamanaşımı def'inin ileri sürülmesi neticesinde eksik borcun söz konusu olacağı görüşünü ileri süren yazarlar⁴⁵⁵ da mevcuttur.

Borcun tek başına zamanaşımına uğramasıyla eksik borç haline gelmeyeceğini savunan bu ikinci yaklaşım çerçevesinde borçluya tanınan def'i hakkı kullanılana kadar borcun hukukî borç olduğu,⁴⁵⁶ tam bir borç niteliğinde olduğu⁴⁵⁷ ve

---

⁴⁴⁸Önceden bu hususa ilişkin belirlemelerde bulunulduğundan tekrardan bu bölümde ayrıntılı bir incelemeye yapmaya gerek görmüyoruz.

⁴⁴⁹Eren, s. 88-89; Kılıçoğlu, s. 53; Reisoğlu, s. 424-425.

⁴⁵⁰Reisoğlu, s. 38.

⁴⁵¹Oğuzman/Öz, s. 19; Reisoğlu, s. 38; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 28.

⁴⁵²İnan/Yücel, s. 97.

⁴⁵³Eren, s. 94; İnan/Yücel, s. 98.

⁴⁵⁴İnan/Yücel, s. 646-647; Kılıçoğlu, s. 50, s. 1136; Reisoğlu, s. 424-425; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1032.

⁴⁵⁵Arat, s. 224; Büyüktanır, s. 3; Erdem, s. 352; Eren, s. 94, s. 1311; Hatemi/Gökyayla, s. 22-23, s. 345; Paksoy, s. 41; Sarı, s. 203; Tutumlu, s. 92.

⁴⁵⁶Hatemi/Gökyayla, s. 22-23.

⁴⁵⁷Büyüktanır, s. 3; Eren, s. 94; Paksoy, s. 34; Sarı, s. 203.

herhangi bir borçtan farkı bulunmadığı ifade edilmektedir.⁴⁵⁸ Ayrıca zamanaşımına uğramış alacağın bu aşamada ve bu çerçevede, zamanaşımından sonra ancak borçlu tarafından zamanaşımı def'i kullanılmadan önce, dava ve takibe konu olabileceği ileri sürülmektedir.⁴⁵⁹ Bu doğrultuda alacak, dava ve takibe konu olabileceği süreç içerisinde zamanaşımı def'i hakkı karşısında yalnızca zayıflamış olacaktır.⁴⁶⁰

Bu bağlamda eksik borcun söz konusu olması için zamanaşımı def'inin kullanılmasını şart olarak gören görüşe göre zamanaşımı sürelerinin geçmesi ile zamanaşımı def'inin kullanılması arasındaki zaman diliminde borç, dava ve takibe konu olabilecektir. Buna karşın, zamanaşımı def'inin kullanılması dava ve icra yoluna başvurulma imkânını ortadan kaldırmamaktadır. Böyle bir belirlemeye gerek olmayıp borcun ister doğrudan zamanaşımının geçmesi ile ister def'inin kullanılması ile eksik borç haline geleceği kabul edilsin, her aşamada dava ve takip yoluna gidilmesi mümkündür. Buna ilişkin belirlemeler bu çalışmada "Düşürücü Zamanaşımı" başlığı altında yapılmıştı. Bu bölümde ifade ettiğimiz üzere borcun devlet gücü ile tahsili imkânı ortadan kalkmamakta bu husus sadece borçlunun vicdani veya ihmali olarak iradesine bırakılmaktadır. Ancak dava aşamasında zamanaşımı def'i ileri sürülerek davanın reddi sağlanabilmektedir.⁴⁶¹ Bu doğrultuda zamanaşımı def'i, her halükarda borcun tahsili için açılmış olan davadaki ileri sürülme gerekliliği dışında bir önem teşkil etmediğinden def'inin kullanılmasına, borcun eksik borç haline gelmesini sağlama, eksik borç haline gelmenin zamanının tespiti gibi ayrıca bir önem atfedilmemelidir.

Ayrıca ileride belirtileceği üzere zamanaşımı def'i yenilik doğurucu haklardan değildir.⁴⁶² Bu çerçevede yenilik doğurucu haklardan olmaması niteliği ile zamanaşımının def'inin kullanılması ile borcun eksik borç haline gelmesinden bahsedilmesi de mümkün görünmemektedir.

---

⁴⁵⁸**Erdem**, s. 352.

⁴⁵⁹**Eren**, s. 1327; **Paksoy**, s. 34; **Sarı**, s. 203; **Tutumlu**, s. 92.

⁴⁶⁰**Erdem**, s. 352.

⁴⁶¹Bu aşamadan sonra aynı alacağa ilişkin dava yoluna başvurulamamasını zamanaşımı def'inin bir sonucu olarak görmemek gerekir.

⁴⁶²Üçüncü Bölüm, §. 8, II, A. Sürekli, Tam ve Bağımsız Def'i Olma.

Dava ve talep edilirlık hususu dışında doğrudan eksik borç haline gelme ile zamanaşımı def'inin ileri sürülmesi sonucu eksik borçtan söz edilebilmesine ilişkin başkaca ayırt edici belirlemelerde ve zamanaşımının gerçekleşmesi ile borcun doğrudan eksik borç haline gelmeyeceğini ortaya koyan tespitlerde bulunulmamıştır.

Belirtilen tüm hususları göz önünde bulundurularak, borcun zamanaşımına uğramasıyla doğrudan eksik borç haline gelmediği ve def'i hakkının kullanılması gerektiğini kabul eden görüşe katılmak mümkün görünmemektedir. Buna göre zamanaşımı sürelerinin dolması ile ilgili borcun doğrudan eksik borca dnőeđi görüşünü benimsemek yerinde olacaktır.⁴⁶³

Bu çerçevede öngörülen zamanaşımı sürelerinin geçmesi ve borcun zamanaşımını uğraması ile zaman, aşındırıcı etkisini doğrudan göstermeye başlar.⁴⁶⁴ Borç, eksik borç haline gelir ve borçlu lehine zamanaşımı def'ini ileri sürme hakkı doğar. Bundan sonra eksik borç niteliklerine haiz olan borcun ifa edilmesi borçlunun iradesine kalmıştır. Dava aşamasına kadar borçlu, borcu yerine getirmekten kaçınabileceği gibi açılmış olan dava sırasında da zamanaşımı def'ini kullanarak davanın reddini sağlayabilecektir. Burada zamanaşımı def'inin borçlu tarafından kullanılması yalnızca söz konusu def'inin hâkim tarafından kendiliğinden dikkate alınmayacak olması bakımından önem arz etmektedir.

Borcun ne zaman eksik borç haline geleceğine dair bu tartışmadan da anlaşılacaktır ki borcun zamanaşımına uğradıktan sonra eksik borç olarak yaşamaya devam etmesinin elbette ki neticeleri olacaktır. Borcun eksik borç olarak yaşamaya devam etmesinin borcun ifasına etkileri bakımından bazı noktaları değinmek faydalı olacaktır.

---

⁴⁶³Borcun eksik borç haline gelmesinin ve borçlu lehine zamanaşımı def'i hakkı doğmasının arasında bir neden-sonuç ilişkisi yoktur. Bu hususlar borcun zamanaşımına uğraması neticesinde doğrudan ve birbirlerinden bağımsız olarak gerçekleştiğinden bu çalışmada da ayrı olarak değerlendirmeye konu edilmişlerdir.

⁴⁶⁴Aksi yönde: Zamanaşımının borçlu lehine doğan def'i hakkı ile etkisini dolaylı olarak gösterdiğini ifade eden görüş için bkz. **Paksoy**, s. 34.

Zamanaşımına uğramış bir borcun ödenmesi durumunda borç geçerli bir şekilde ifa edilmiş olacaktır.⁴⁶⁵ Aynı zamanda bu ifa bir bağış sayılmayacağı⁴⁶⁶ gibi alacaklı bakımından sebepsiz zenginleşme de teşkil etmeyecektir.⁴⁶⁷ Bu doğrultuda borcun 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 78'inci maddesinin 2'nci fıkrasındaki düzenleme çerçevesinde sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre geri istenmesi mümkün olmayacağı gibi 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 295'inci maddesindeki düzenlemeye göre bağışlamanın geri alınmasına dair kuralların uygulaması da söz konusu olmamaktadır. Sonuç itibariyle borçlunun zamanaşımına uğramış ve ifa edilmiş borcu geri isteyemeyeceği ortadır.⁴⁶⁸ Borçlunun borcun zamanaşımına uğradığını bilmeden yaptığı ifa ile buna ilişkin savunması da bu durumu değiştirmeyecektir.⁴⁶⁹

Bu noktada zamanaşımına uğrayan borcun eksik borç haline gelmesine ilişkin farklı yaklaşımların yukarıda belirtilen hususlar bakımından farklılığa neden olup olmayacağı hususuna kısaca değinmek faydalı olacaktır. Belirtmek gerekir ki borcun zamanaşımına uğraması ile değil zamanaşımı def'inin kullanılması ile eksik borç haline geldiğini benimseyen görüş bakımından ifa edilen borcun geçerliliği ve geri istenebilirliğine dair hükümler bir farklılık arz etmeyecektir. Zira zamanaşımı def'inin kullanılmasından öncesinde zaten borcun tam borç niteliğinde olduğu benimsendiğinden, hukukî niteliğinde değişiklik meydana gelmeyen borcun ifasının zaten geri istenmesi mümkün olmayacaktır.

---

⁴⁶⁵ Kılıçoğlu, s. 36; Nomer, s. 25; Oğuzman/Öz, s. 20; Özkaya, s. 308; Tunçomağ, s. 1265; Reisoğlu, s. 38-39, s. 440; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 24.

⁴⁶⁶ Akçay, s. 144; Dalamanlı, s. 98; Eren, s. 89; Oğuzman/Öz, s. 18; Özkaya, s. 308; Reisoğlu, s. 39, s. 440; Tunçomağ, s. 1265; vonTuhr, s. 709-710.

⁴⁶⁷ Akçay, s. 144; Çelik, s. 146; Eren, s. 89; Nomer, s. 25; Oğuzman/Öz, s. 2; Özkaya, s. 308; Reisoğlu, s. 39, s. 440; Tunçomağ, s. 1265.

⁴⁶⁸ Büyüktanır, s. 3; Eren, s. 89, s. 94; Hatemi/Gökyayla, s. 22; İnan/Yücel, s. 98; Nomer, s. 25, s. 27.

⁴⁶⁹ Eren, s. 89; Hatemi/Gökyayla, s. 23; Nomer, s. 25-26; Özkaya, s. 308; Reisoğlu, s. 39; Tunçomağ, s. 1265.

§.8. Borçlu Lehine Zamaşımı Def'inin Doğması

I. Zamaşımı Def'i Kavramı ve Def'inin Hukukî Niteliği

Burada öncelikle def'i kavramı üzerinde kısaca durmak gerekmektedir. Kanunlarımızda def'i kavramına ilişkin herhangi bir tanımlamaya yer verilmemiş olmakla birlikte doktrinde ağırlıklı olarak benzer tanımlamalarda bulunulmuştur. Bu durumun İsviçre-Alman hukukları ile aynı yönde olduğu ve ilgili hukuk sistemlerinde de tanımlamada bulunulmayan def'ie ilişkin tüm bu hukuk sistemleri açısından doktrinsel olarak ortak bir benimsemenin kabul gördüğü belirtilmektedir.⁴⁷⁰ Doktrinde ağırlıklı olarak def'i, borçlunun borçlu olduğu edimi özel bir sebebe dayanarak yerine getirmekten kaçınma hakkı olarak tanımlanmaktadır.⁴⁷¹ Bu genel belirlemeden farklı olarak daha ayrıntılı tanımlamalara⁴⁷² da yer verildiği görülmektedir.

Daha kapsamlı bir tanım yapılmak istenildiği takdirde borcun varlığının sabit olmasına,⁴⁷³ alacaklının hakkına karşı yöneltileceğine⁴⁷⁴ yer verilebileceği gibi birazdan yapılacak olan itiraz ve def'ie ilişkin karşılaştırmalarda belirtileceği üzere borcu ifadan kaçınma imkânı için def'inin ileri sürülmesi zorunluluğuna da değinilebilir.

⁴⁷⁰Çukadar, Neslihan: “*Borç İlişkilerinde Def'i Hakkı ve İtirazlar*”, Ankara 2014, s. 19.

⁴⁷¹Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema/Hanağası, Emel: “*Medeni Usul Hukuku*”, Ankara 2018, s. 334; Görgün, L. Şanal/Börü, Levent/Toraman, Barış/Kodakoğlu, Mehmet: “*Medeni Usul Hukuku*”, Ankara 2018, s. 310; Kuru, Baki: “*Hukuk Muhakemeleri Usulü*”, Cilt 2, İstanbul 2001, s. 1761; Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Özekes, Muhammet: “*Medeni Usul Hukuku*”, İstanbul 2018, s. 248; Pekcanitez, Hakan/Özekes, Muhammet/Akkan, Mine/Taş Korkmaz, Hülya: “*Medeni Usul Hukuku*”, Cilt 2, İstanbul 2017, s. 1209; Postacıoğlu, İlhan E./Altay, Sümer: “*Medeni Usul Hukuku Dersleri*”, İstanbul 2015, s. 465; Sarı, s. 26; Tutumlu, s. 7.

⁴⁷²Örneğin Çukadar tarafından kapsamlı bir tanım yapılarak def'i, “*Alacağın varlığı hususu tartışma konusu yapılmaksızın, alacaklının iddia ettiği hakka karşı yöneltilen, borçlunun borçlu olduğu edimi, kendisine kanun ya da sözleşmeyle tanınmış özel bir nedene dayanarak ifa etmekten kaçınmasına imkan veren maddî savunma vasıtasıdır.*” şeklinde ifade edilmiştir (Çukadar, s. 20). Budak/Karaaslan tarafından ise def'ie ilişkin olarak “*Def'i bir hakkın mevcudiyetini ortadan kaldırmamakla birlikte borçluya o hakkın yerine getirilmesinden sürekli veya geçici olarak kaçınma yetkisi veren bir hak olarak tarif edilebilir.*” belirlemesine yer verilmiştir (Budak, Ali Cem/Karaaslan, Varol: “*Medeni Usul Hukuku*”, Ankara 2018, s. 182).

⁴⁷³Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 334; Çukadar, s. 20; Kuru, C. 2, s. 1761.

⁴⁷⁴Çukadar, s. 20.

Maddî hukuka ilişkin savunma sebeplerinden biri olan def'i ile diğeri bir savunma aracı olan itiraz nitelikleri bakımından birbirlerinden önemli ölçüde farklıdır. İtirazda borcu, hakkı ortadan kaldıran bir vakıanın, olgunun ileri sürülmesi söz konusu⁴⁷⁵ olmasına karşın yukarıda da belirtilmiş olduğu üzere, def'i mevcut ve geçerli bir borçta borcun ödenmemesine ilişkin bir haktır ve borcun varlığı devam etmektedir.⁴⁷⁶

Diğeri bir ayırım da usûl hukuku bakımından gündeme gelmektedir. İtiraz olgusu ileri sürülme dahi hâkim tarafından kendiliğinden göz önüne alınacaktır.⁴⁷⁷ Zira yerine getirilmesi yönünde talepte bulunulan hak, borç artık mevcut olmayıp burada hâkim tarafından dikkate alınacak husus borcun ortadan kalktığı olgusundan ibarettir.⁴⁷⁸ Borçluya tanınan def'inin dikkate alınması için ise açıkça ileri sürülmesi, kullanılması gerekmektedir.⁴⁷⁹ Aksi takdirde borcun zamanaşımına uğradığının veya diğeri bir ifadan kaçınma olanağı sunan özel sebebin mevcudiyetinin dosyadan anlaşılıp anlaşılmaması bir önem arz etmeksizin bu hususlar hâkim tarafından kendiliğinden dikkate alınamayacağı⁴⁸⁰ gibi herhangi bir hatırlatmada bulunulması da mümkün olmayacaktır.⁴⁸¹

---

⁴⁷⁵ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 334; Budak/Karaaslan, s. 182; Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu, s. 309; Kuru, C. 2, s. 1761-1762; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 248; Pekcanitez/Özekes/Akkan/Taş Korkmaz, s. 1210; Postacioğlu/Altay, s. 466.

⁴⁷⁶ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 334; Budak/Karaaslan, s. 182; Kuru, C. 2, s. 1762; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 248; Pekcanitez/Özekes/Akkan/Taş Korkmaz, s. 1210; Postacioğlu/Altay, s. 465-466.

⁴⁷⁷ Budak/Karaaslan, s. 182; Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu, s. 309; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 247; Pekcanitez/Özekes/Akkan/Taş Korkmaz, s. 1208; Postacioğlu/Altay, s. 466.

⁴⁷⁸ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 334; Kuru, C. 2, s. 1761-1762; Postacioğlu/Altay, s. 466.

⁴⁷⁹ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 334; Budak/Karaaslan, s. 182; Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu, s. 310; Kuru, C. 2, s. 1762; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 248; Pekcanitez/Özekes/Akkan/Taş Korkmaz, s. 1210; Postacioğlu/Altay, s. 466.

⁴⁸⁰ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 334; Kuru, C. 2, s. 1762-1763; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 248; Pekcanitez/Özekes/Akkan/Taş Korkmaz, s. 1210; Postacioğlu/Altay, s. 466-467.

⁴⁸¹ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 334; Budak/Karaaslan, s. 183; Kuru, C. 2, s. 1763; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 248; Pekcanitez/Özekes/Akkan/Taş Korkmaz, s. 1210.

Bu birbirinden önemli noktalarda ayrılan iki savunma vasıtasının önemli farklılıklarına karşın uygulamada def'inin ilk itiraz olarak bilindiği ve bu durumun def'inin ileri sürülme zamanına dair karışıklıklara yol açtığı ifade edilmektedir.⁴⁸²

Önceden birçok kez değindiğimiz üzere zamanaşımı borcu sona erdirmemekte borçluya bir def'i hakkı vermektedir. İşte zamanın geçmesi neticesinde borçluya tanınan bu def'i hakkı zamanaşımı def'idir.⁴⁸³

Def'ilerin niteliklerine göre çeşitli ayrımlara tabi tutulması hususu sonraki bölümde ayrıca incelenecek olmakla birlikte⁴⁸⁴ def'ilerin sağladığı korumanın etkisine göre sürekli koruma sağlayan ve geçici koruma sağlayan def'iler olmak üzere ayrıldığını ve bu bağlamda zamanaşımı def'inin de sürekli koruma sağlayan def'iler arasında yer aldığını belirtmek gerekir. Def'ilere ilişkin özellikler doğal olarak aynen zamanaşımı def'i bakımından da söz konusudur.

Bununla birlikte zamanaşımı def'inin (def'i niteliğine haiz olmasının doğal bir sonucu olarak) borçlu tarafından ileri sürülmesi gerektiğinin, aksi takdirde hâkim tarafından kendiliğinden dikkate alınamayacağını tekrardan belirtilmesi gerekir.⁴⁸⁵ Zira bu kullanılma gerekliliğinin dolaylı bir sonucu olarak gerek doktrinde gerek Yargıtay kararlarında zamanaşımı def'inin ileri sürüleceği evre bakımından tartışmalar söz konusudur. Bu tartışmalara ilerleyen bölümlerde değinilecektir. Ancak öncelikle zamanaşımı def'inin özelliklerinin ele alınması gerekmektedir.

---

⁴⁸² Pekcanitez/Özekes/Akkan/Taş Korkmaz, s. 1210; Def'ilerin usûl hukukuna ilişkin savunma vasıtası olarak değerlendirilmemesi gerektiği hakkında ayrıntılı belirlemeler için bkz. Çukadar, s. 47-48.

⁴⁸³ Akçay, s. 143; Arat, s. 224; Büyüktanır, s. 3; Erdem, s. 349-350; Eren, s. 1297, s. 1327; İnan/Yücel, s. 652; Kılıçoğlu, s. 1134; Oğuzman/Öz, s. 640; Özkaya, s. 193, s. 308; Paksoy, s. 36; Reisoğlu, s. 425; Tunçomağ, s. 1264; von Tuhr, s. 707.

⁴⁸⁴ Üçüncü Bölüm, §.8, II, A. Sürekli, Tam ve Bağımsız Def'i Olma.

⁴⁸⁵ Akçay, s. 150; Arat, s. 199, s. 224; Büyüktanır, s. 3; Çelik, s. 144; Dalamanlı, s. 98; Eren, s. 1327; Hatemi/Gökyayla, s. 346, s. 352; İnan/Yücel, s. 647; Kılıçoğlu, s. 1134; Nomer, s. 426; Oğuzman/Öz, s. 606; Özkaya, s. 194, s. 309; Reisoğlu, s. 425, s. 440; Tunçomağ, s. 1264; von Tuhr, s. 708.

II. Zamanaşımı Def'inin Özellikleri

A. Sürekli, Tam ve Bağımsız Def'i Olma

Def'iler nitelikleri çerçevesinde; kullanılmasının etkilerine göre sürekli (kesin, daimi) ve geçici def'iler,⁴⁸⁶ neticelerinin kapsamı bakımından tam ve kısmî def'iler, son olarak ise başka bir hakka bağlı olarak mevcut olup olmadıklarına göre bağımlı ve bağımsız def'iler olmak üzere kendi içerisinde söz konusu ayrımlara tabi tutulmuştur.⁴⁸⁷

Zamanaşımı def'ileri sürülmesi ile hak sahibine sürekli olarak ifadan kaçınma imkânı tanımaktadır.⁴⁸⁸ Bu yönüyle sürekli def'iler arasında yer alır.⁴⁸⁹ Bunun dışında ilgili kaçınma imkânını zamanaşımına uğramış borcun tamamı bakımından gösterdiğinden⁴⁹⁰ tam def'ilerden olup⁴⁹¹ mevcudiyetinin başka bir hakka bağlı olmamasından⁴⁹² ötürü de bağımsız nitelikte bir def'idir.⁴⁹³

Ayrıca belirtmek gerekir ki her ne kadar benzerlik taşıdıkları bazı noktalar bulunsa da önemli farklılıkları⁴⁹⁴ nedeniyle zamanaşımı def'inin veya genel olarak def'ilerin yenilik doğurucu haklardan oldukları söylenemez.⁴⁹⁵

Zamanaşımı def'inin yenilik doğurucu nitelikte olmamasının en önemli sonuçlarından birisi de kanımızca zamanaşımına uğramış borcun doğrudan eksik borç olması konusuna ışık tutmasıdır. Önceden de belirtildiği üzere yenilik doğurucu nitelikte olmayan zamanaşımı def'inin kullanılması neticesinde borcun eksik borç haline gelmesi de mümkün olmamaktadır. Borcun zamanaşımıyla doğrudan eksik

---

⁴⁸⁶Bununla birlikte bazı yazarlar bu ayrıma "talebi sınırlayıcı def'i" kategorisini de eklemiştir (Çukadar, s. 51).

⁴⁸⁷Çukadar, s. 51.

⁴⁸⁸Çukadar, s. 52-53; Paksoy, s. 37.

⁴⁸⁹Çelik, s. 145; Çukadar, s. 53; Eren, s. 1327; İnan/Yücel, s. 652; Özkaya, s. 195; Paksoy, s. 37; Tok, s. 246; Tunçomağ, s. 1264.

⁴⁹⁰Çukadar, s. 74.

⁴⁹¹Çelik, s. 145; Çukadar, s. 74; Eren, s. 1327.

⁴⁹²Çukadar, s. 76; Paksoy, s. 37.

⁴⁹³Çukadar, s. 76; Paksoy, s. 37; Tok, s. 246.

⁴⁹⁴Ayrıntılı olarak incelenmesi için bkz. Paksoy, s. 37-38.

⁴⁹⁵Paksoy, s. 37-38.

borç haline geldiğinin anlaşılması bakımından bu husus da göz önünde bulundurulmalıdır.

B. Önceden Feragat Edilememesi

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 160'ıncı maddesi 1'inci fıkrası hükmünde zamanaşımından önceden feragat edilemeyeceği düzenlenmiştir. Bu düzenleme zamanaşımının ileri sürülmesini güçleştiren anlaşmaların geçersiz olacağına ilişkin prensibe dayanmaktadır.⁴⁹⁶ Aksi takdirde her sözleşmede borçlunun feragatinin yer alması ihtimali doğar,⁴⁹⁷ bu da somut olaylarda durumun şartlarına bağlı olarak söz konusu feragatin çoğunlukla sözleşmelerde yer almasına neden olabilirdi.

Öncelikle düzenlemede yer verilen zamanaşımından feragat ifadesinin aslında zamanaşımı def'inden feragat veya diğer bir ifade ile zamanaşımı def'inin ileri sürülmesinden feragat anlamına geldiğini belirtmek gerekir.⁴⁹⁸ Zamanaşımı kurumundan feragat edilmesi ise mümkün değildir; zira bu kanunî bir düzenleme olup buna ilişkin taraflarca alınan kararlar kanunî düzenlemenin aksinin kararlaştırılması anlamına gelmektedir ki ilgili düzenleme emredici olduğundan bu da mümkün olamamaktadır.⁴⁹⁹ Bu açıklamalar doğrultusunda zamanaşımından feragat ile borcun zamanaşımına uğramayan bir borç haline gelmediği sadece zamanaşımı def'ini ileri sürme hakkından vazgeçilmiş olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.⁵⁰⁰ Zamanaşımı def'i ise alacağın zamanaşımına uğraması (zamanaşımı süresinin dolması) ile borçlu lehine doğmakta⁵⁰¹ bundan önce yalnızca borçlunun zamanaşımı def'ine sahip olacağı hususunda bir inancından bahsedilebilmektedir.⁵⁰²

---

⁴⁹⁶**Hatemi/Gökyayla**, s. 347; İlgili prensibe ilişkin düzenlemelere yukarıda "Sürelerin Kesin Olup Olmadığı" başlıklı bölümde değinilmiştir.

⁴⁹⁷**Tunçomağ**, s. 1272.

⁴⁹⁸**Eren**, s. 1325; **Paksoy**, s. 65.

⁴⁹⁹**Paksoy**, s. 65.

⁵⁰⁰**Eren**, s. 1325.

⁵⁰¹**Akçay**, s. 158-159; **Çelik**, s. 173; **Eren**, s. 1325; **Kılıçoğlu**, s. 1135; **Oğuzman/Öz**, s. 606; **Paksoy**, s. 67; **Reisoğlu**, s. 439.

⁵⁰²**Paksoy**, s. 67.

Feragatin konusuna ilişkin söz konusu belirlemeden sonra feragat yasağının kapsamını ele almak gerekmektedir. Zira ilgili maddenin feragat için bir sınırlama getirdiği açık olmakla beraber; madde metninde kanun koyucu tarafından tercih edilen “önceden” ifadesi zamanaşımından feragat yasağının kapsamı bakımından doktrinde tartışmaları beraberinde getirmiş, öğretide çeşitli yazarlar tarafından birbirinden farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bununla birlikte alacağın zamanaşımına uğramasından sonra zamanaşımı def’inden feragatin mümkün olduğu tartışmasız olup, bu husus hakkında doktrinde de fikir birliği mevcuttur.⁵⁰³

Zamanaşımı def’inden feragat, alacaklıya yönelen,⁵⁰⁴ ulaşması gereken⁵⁰⁵ tek taraflı bir irade beyanı ile gerçekleşebileceği⁵⁰⁶ gibi, feragatin bir anlaşmayla⁵⁰⁷ gerçekleşmesi de söz konusu olabilir. Bu bağlamda ayrıca borçlunun zamanaşımı def’inden bu tek yanlı feragat iradesini açık veya örtülü olarak ortaya koyması da mümkündür.⁵⁰⁸ Burada borçlunun; teminat göstermesi⁵⁰⁹ veya borcunu tanınması⁵¹⁰ gibi eylemleri zamanaşımı def’inden örtülü feragat ile ilişkili en çok örnek gösterilen hallerdir ki bu haller genel olarak borcun borçlu tarafından “zamanaşımının dolmasından sonra ikrarı” olarak ifade edilebilir.⁵¹¹ Paksoy’un belirttiği üzere zamanaşımından feragatin uygulamasının olmadığı düşünülmesi⁵¹² de esasında zamanaşımı süresinin dolmasından sonra feragatin ağırlıklı şekilde borçlunun ikrar anlamına gelen davranışları ile örtülü olarak gerçekleşmesinden kaynaklanmaktadır.

---

⁵⁰³ Akçay, s. 158-159; Arat, s. 198; Bilgen, s. 173; Çelik, s. 173; Dalamanlı, s. 96; Eren, s. 1325; Hatemi/Gökyayla, s. 347; İnan/Yücel, s. 647; Kılıçoğlu, s. 1135; Oğuzman/Öz, s. 606; Özkaya, s. 31; Reisoğlu, s. 438-439; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1072; Tunçomağ, s. 1272; von Tuhr, s. 708.

⁵⁰⁴ Çelik, s. 173; Reisoğlu, s. 438-439.

⁵⁰⁵ Paksoy s. 59; Tutumlu, s. 48.

⁵⁰⁶ Akçay, s. 159; Arat, s. 198; Çelik, s. 173; Eren, s. 1325; İnan/Yücel, s. 647; Paksoy s. 59; Reisoğlu, s. 438-439; von Tuhr, s. 708.

⁵⁰⁷ Akçay, s. 159; Arat, s. 198; Eren, s. 1325; Paksoy s. 59; Çelik, s. 173; İnan/Yücel, s. 647.

⁵⁰⁸ Bilgen, s. 173; Çelik, s. 173; İnan/Yücel, s. 647; Oğuzman/Öz, s. 606-607; Özkaya, s. 310; Paksoy s. 59; Reisoğlu, s. 438-439 Tunçomağ, s. 1272; Tutumlu, s. 48; von Tuhr, s. 708.

⁵⁰⁹ Akçay, s. 159; Bilgen, s. 173; Oğuzman/Öz, s. 606-607; Paksoy, s. 61-62.

⁵¹⁰ Akçay, s. 159; Tunçomağ, s. 1272; von Tuhr, s. 708.

⁵¹¹ Oğuzman/Öz, s. 607, d. 237; Paksoy s. 61-62; Reisoğlu, s. 439.

⁵¹² Paksoy, s. 61.

Hâlihazırda zamanaşımından feragatin genellikle borcun ikrarından kaynaklı örtülü feragat ile Yargıtay kararlarına konu olduğu belirtilmektedir.⁵¹³

Zamanaşımı def'inden feragatin herhangi bir şekilde bağlı olmadığı tüm bu açıklamalardan da anlaşılmaktadır.⁵¹⁴ Feragat için herhangi bir şekil şartı öngörülmemekle birlikte feragatte bulunacak borçlunun bazı nitelikleri taşıması aranmakta, bunların ise borçlunun tasarruf yetkisine⁵¹⁵ ve fiil ehliyetine sahip olması⁵¹⁶ olduğu belirtilmektedir. Bu doğrultuda iflas etmiş borçlunun tasarruf yetkisi olmadığından feragatinin de iflas masası bakımından hüküm ifade etmeyeceğini belirtmek gerekir.⁵¹⁷

Aynı zamanda zamanaşımı def'inin ileri sürülmesinden feragatte, zamanaşımı def'inin ileri sürülmesindeki gibi mahkemede (dava içi) ileri sürülme zorunluluğu bulunmamaktadır.⁵¹⁸ Bu çerçevede borçlu mahkeme veya mahkeme dışında zamanaşımı def'inden feragat edebilir.⁵¹⁹ Önemle belirtilmelidir ki zamanaşımından feragat edilebilmesi için mutlaka zamanaşımı def'inin ileri sürülmemiş olması gibi bir şartın aranmayacağı ve bu şekilde, borçlunun ilgili def'iyi ileri sürdükten sonra dahi zamanaşımı def'inden feragat edebileceği kabul edilmektedir.⁵²⁰ Ancak bu belirlemenin asıl olarak dava dışı ileri sürülen zamanaşımı def'i için önem arz ettiğini, zamanaşımı def'inin dava içi kullanılmasından sonra ise def'iden feragatin uygulamada pratik bir sonuç doğurmayacağını belirtmek gerekir. Çünkü dava içi def'i ile reddi sağlanan davanın sonradan def'iden feragat ile yeniden açılması mümkün olmamakta, borçlunun feragati (muhtemel örtülü feragat) yalnızca borcu yerine getirmeye yönelik iradesini ortaya koymaktadır.

---

⁵¹³ **Paksoy**, s. 61-62.

⁵¹⁴ **Akçay**, s. 160; **Arat**, s. 198; **Çelik**, s. 173; **Özkaya**, s. 310; **Paksoy** s. 60; **vonTuhr**, s. 708.

⁵¹⁵ **Eren**, s. 1326; **Özkaya**, s. 310; **Paksoy**, s. 59; **Tunçomağ**, s. 1272; **Tutumlu**, s. 48; **vonTuhr**, s. 708.

⁵¹⁶ **Eren**, s. 1326; **Özkaya**, s. 310; **Paksoy**, s. 59; **Tunçomağ**, s. 1272; **Tutumlu**, s. 48; **vonTuhr**, s. 708.

⁵¹⁷ **Eren**, s. 1326; **Özkaya**, s. 310; **Tunçomağ**, s. 1272; **Tutumlu**, s. 48; **vonTuhr**, s. 708.

⁵¹⁸ Bu durum aşağıda "Zamanaşımı Def'inin Yargılamada İleri Sürülmesi Gerekliliği" başlığı altında incelenecektir.

⁵¹⁹ **Çelik**, s. 173; **Paksoy** s. 61-62.

⁵²⁰ **Oğuzman-Öz**, s. 607; **Tunçomağ**, s. 1272.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 160'ıncı madde hükmünde yer alan "önceden" ifadesinin anlamı ve bu doğrultuda feragat yasağının kapsamı bakımından doktrinde farklı görüşler olduğu yukarıda ifade edilmişti. Bu çerçevede öğretilerde bazı yazarlar⁵²¹ tarafından feragatin borç ilişkisinin kurulmasından önce mümkün olmadığı kabul edilmekte; buna karşılık diğer bazı yazalar⁵²² feragat yasağının zamanaşımı süresinin işlemeye başlamasından öncesi için söz konusu olduğunu savunmaktadırlar. Burada değinilmesi gereken nokta şudur ki; *Eren*'in genel kuraldan hareketle (alacağın doğumu ile muaccel olması hususu) borç ilişkisinin kurulması ile zamanaşımı süresinin işlemeye başlamasını aynı olarak aldığı anlaşıldığından,⁵²³ yukarıda belirtilen yazarların feragat yasağına dair borç ilişkisinin kurulmasını sınır olarak almasında gerçekten bu anı mı kabul ettikleri, yoksa tıpkı *Eren* gibi genel kuraldan hareketle zamanaşımı süresinin işlemeye başlamasının mı kastettikleri anlaşılabilir.

Öte yandan genel olarak zamanaşımının borcun muaccel olması ile alakalı olmasından hareketle borcun kurulma anının feragat yasağı kapsamı bakımından önem arz etmediği, bu doğrultuda borcun kurulması ile aslında muaccel olma anının ve bu çerçevede sürenin işlemeye başlamasının kastedilmiş olduğu sonucu daha makuldür. Ayrıca İsviçre Federal Mahkemesinin borç ilişkisinin kurulması ile sürenin işlemeye başlamasını tek bir an olarak ele alarak genel kuraldan hareket ettiği⁵²⁴ hususu da diğer yazarların ifadelerinin de bu yönde anlaşılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu hususlar dışında *Paksoy*'un doktrinde feragat yasağının kapsamına dair tartışmanın alacağın doğmasından önce (borç ilişkisinin kurulmasından önce) veya zamanaşımı süresinin dolmasından önce olarak ikiye ayrıldığını, zamanaşımı süresinin işlemeye başlama anını esas alan görüşlere değinmeksizin belirtmesinin⁵²⁵ borcun kurulması ile zamanaşımı sürelerinin işlemeye başlamasının ilgili yazarlarca aynı husus olarak ele alındığı ve birbirlerinin yerine kullanıldığını destekler nitelikte olduğu söylenebilir.

⁵²¹ Akçay, s. 159; Arat, s. 198; Reisoğlu, s. 438.

⁵²² Nomer, s. 436-437; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, s. 1072; Tutumlu, s. 47.

⁵²³ Eren, s. 1325-1326.

⁵²⁴ Eren, s. 1326.

⁵²⁵ Paksoy, s. 77-78.

Belirtmek gerekir ki İsviçre Federal Mahkemesi önceki görüşünde; Kaynak Kanun'un, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 146'ncı ve 147'nci maddelerine karşılık gelen hükümlerde düzenlenen sürelerin yine aynı Kanun'un 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 148'inci maddesine karşılık gelen ve aynı düzenlemeyi içeren 129'uncu maddesi çerçevesinde değiştirilemeyeceğinden bahisle zamanaşımı süresinin başlamasından sonra ve dolmasından önce feragatin mümkün olmadığını, yukarıda belirttiğimiz ve doktrinde hakkında fikir ayrılığı olmadığını ifade ettiğimiz şekilde zamanaşımı süresinin dolmasından sonra ise feragatin mümkün olduğunu benimsemekteydi.⁵²⁶

Türk Hukuku bakımından da İsviçre Federal Mahkemesinin bu eski yaklaşımından hareketle zamanaşımı süresinin işlemeye başlamasından sonra fakat sürenin dolmasından önce 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 148'inci maddesi (eBK m.127) kapsamında olmayan ve değiştirilmesi mümkün olan süreler bakımından zamanaşımı def'inden feragat edilebileceği yaklaşımı doktrinde kendisine yer bulmuştur.⁵²⁷ Nasıl sürelerin değiştirilmesi yasağı borçlunun korunması gibi amaçlara hizmet ediyorsa⁵²⁸ aynı sürelerin değiştirilmesi sonucunu doğuracak önceden feragatin yasaklanması da⁵²⁹ aynı amaca hizmet etmektedir. Bu belli süreler bakımından feragatin mümkün olduğunu kabul eden görüşe ilişkin olarak aslında feragatin yalnızca değiştirilmesi mümkün olan süreler açısından kabulünde pratik bir fayda olmadığı, zira ilgili sürelerin feragat yoluna başvurulmadan değiştirilmeleri mümkün olup⁵³⁰ bu suretle de istenen amaca ulaşılabileceği söylenebilir.

Ancak bu değiştirilmesi mümkün süreler bakımından feragatte dahi feragatin on yıl ile sınırlı olduğu belirtilmektedir.⁵³¹ Sürelerin değiştirilmesi hususundan hareketle yapılan belirlemeler çerçevesinde, uygulamada zamanaşımından feragat ile zamanaşımı sürelerinin değiştirilmesinin amaçlandığı ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 160'inci ve 148'inci maddesinin birbirinden ayrı

---

⁵²⁶**Eren**, s. 1325.

⁵²⁷**Akçay**, s. 159; **Eren**, s. 1326; **Hatemi/Gökyayla**, s. 347.

⁵²⁸**Paksoy** s. 72; İkinci Bölüm, §. 6, II, B. Sürelerin Kural Olarak Kesinliği.

⁵²⁹**Paksoy**, s. 74.

⁵³⁰**Paksoy**, s. 80-81.

⁵³¹**Eren**, s. 1326; **Nomer**, s. 437; **Paksoy**, s. 91.

değerlendirilemeyeceği görüşüne dayandığı⁵³² ifade edilirken; yukarıda “Sürelerin Kesin Olup Olmadığı” bölümünde ifade edilmiş olduğu üzere değiştirilmesi mümkün sürelerle ilişkin değişikliğin sınırsız olamayacağı ve genel on yıllık zamanaşımı süresinin aşamayacağı hususunun göz ardı edilmesinin tutarsız olduğu söylenebilirdi. Bu çerçevede *Kılıçoğlu*, feragatin on yıllık süreyle sınırlı olduğunu, aksi halde borçlunun belirsiz süreli olarak sorumlu olması sonucunun doğacağını ki bu durumun zamanaşımının kabul amaç ve gerekçelerine ters düşeceğini belirtmektedir.⁵³³ Aynı görüşteki *Paksoy*, zamanaşımından feragatin, feragatin yapıldığı zaman fark etmeksizin sınırsız olamayacağının genel olarak kabul edildiğini ortaya koymakta⁵³⁴ hatta feragatin belirli bir süreye bağlanmadığı veya on yıllık süreyi aştığı durumlarda üst sınır olarak kabul edilen on yıl süreyle feragatin sınırlı olacağını belirtmektedir.⁵³⁵

Ayrıca İsviçre Federal Mahkemesinin söz konusu eski yaklaşımında oldukça sınırlı bir kapsam ile feragatin mümkün olduğunu belirtmesinin borç ilişkisinin kurulması yahut zamanaşımı süresinin işlemeye başlaması gibi ayrımlara gidilmeksizin zamanaşımı süresinin dolmasından, alacağın zamanaşımına uğramasından önce feragatin mümkün olmadığına ilişkin genel bir benimsenmeye⁵³⁶ dayanak oluşturduğu düşünülebilir. Bu genel benimsemeye ilişkin 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun 160’ıncı maddesi 1’inci fıkrası hükmünün tarihsel öznel yorumundan yasak kapsamının zamanaşımı süresinin dolmasından öncesi anlamına geldiği sonucunun çıktığı da ifade edilmekte⁵³⁷ fakat yine de feragat yasağının dar yorumlanarak zamanaşımı süresi işlerken de feragatte bulunulabilmesinin sağlanması gerektiği belirtilmektedir.⁵³⁸ Daraltıcı yorumla ilgili olarak ise *Nomer*, bu yorumla yasak kapsamının zamanaşımı süresinin işlemeye başlamasından öncesi olarak işaret edildiğini belirtmektedir.⁵³⁹

---

⁵³²**Paksoy** s. 71-72.

⁵³³**Kılıçoğlu**, s. 1135.

⁵³⁴**Paksoy** s. 76.

⁵³⁵**Paksoy**, s. 91-92.

⁵³⁶**Dalamanlı**, s. 96; **Özkaya**, s. 310.

⁵³⁷**Paksoy** s. 79.

⁵³⁸**Paksoy** s. 80.

⁵³⁹**Nomer**, s. 436-437.

Bununla birlikte İsviçre Federal Mahkemesinin son kararlarında eski görüşünü terk ederek zamanaşımından feragatin yalnızca borç ilişkisinin kurulmasından önce yasak olduğunu, bundan sonra herhangi bir zamanda yapılan feragatin ise ilgili düzenlemede belirtilen “önceden feragat” anlamına gelmediğini kabul ettiği ifade edilmektedir.⁵⁴⁰ Yasak kapsamının Federal Mahkemenin son benimsediği görüşte olduğu gibi borcun doğumundan öncesi olarak kabul edilmesinin ise zamanaşımı alanındaki irade serbestisini genişletmek isteyen görüşe uygun olduğu belirtilmektedir.⁵⁴¹

Çalışmada belirtilen bu çeşitli yaklaşımlar dışında zamanaşımı süresinin işlemeye başlamasından sonra sürelerin işlemiş kısmından feragat edilebileceğini belirten yazarlar⁵⁴² da vardır. Buna karşın yukarıda değindiğimiz üzere zamanaşımından feragat ile kastedilenin zamanaşımı def’inin ileri sürülmesinden feragat olduğu göz önüne alındığında zaten zamanaşımı süresinden feragat diye bir kurum olmadığı açık olup bu noktada zamanaşımın kesilmesine dair olan işlemiş sürelerden feragatten bahsedilemeyecek, yalnızca işlemiş süreler bakımından zamanaşımının kesilmesi söz konusu olacaktır. *Oğuzman/Öz* ise ancak borcun doğması ile zamanaşımı süresinin dolması arasındaki süreçte feragatin mümkün olduğunun kabulü halinde açık bir feragatte bulunulabileceğini, zamanaşımı süresinin dolmasından önce yapılan borcun ikrarının veya teminat verilmesinin feragat olarak anlaşılması gerektiğini ifade etmektedir.⁵⁴³ Bu belirlemeden anlaşılmalıdır ki zamanaşımının dolmasından sonra feragat açık veya örtülü olarak gerçekleşebilmekte, buna karşın zamanaşımı süresinin dolmasından önce borçlunun yukarıda belirttiğimiz üzere örtülü feragat anlamına gelen ve ikrar niteliği taşıyan hareketleri sadece borcun kesilmesine sebep olmaktadır.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun zamanaşımından feragati düzenleyen 160’ıncı maddesinde (eBK m.139) aynı zamanda feragatin diğer borçlulara etkisi de

---

⁵⁴⁰Eren, s. 1326.

⁵⁴¹Paksoy, s. 78.

⁵⁴²Erdem, s. 383-384; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1072; Tunçomağ, s. 1272; Tutumlu, s. 48.

⁵⁴³Oğuzman/Öz, s. 607.

hüküm altına alınmıştır.⁵⁴⁴ Bu düzenlemeden zamanaşımı def'inden feragatin şahsî sonuçlar doğurduğu, yalnızca feragatte bulunan borçlu için hüküm ifade ettiği anlaşılmaktadır.⁵⁴⁵ Zira düzenlemeye göre ne müteselsil bir borcun borçlulardan birisinin zamanaşımı def'inden feragati diğer borçluları etkileyecek ne de bölünmesi mümkün olmayan bir borcun müşterek borçlularından birisinin feragati diğer borçlular bakımından sonuç doğuracaktır. Bu düzenlemenin ise 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 165'inci madde hükmünde kanun koyucu tarafından ele alınan, kanun veya sözleşme ile aksi belirlenmedikçe borçlunun kendi davranışı ile diğer borçluların durumunun ağırlaştırılmayacağı düzenlemesi ile paralellik arz ettiği, düzenlemelerin korunmak istenilen menfaatler bakımından bağlantılı olduğu açıktır.⁵⁴⁶

Aynı durum kefalet bakımından da geçerliliğini korumakta, asıl borçlunun feragati kefile karşı ileri sürülemezdir. Burada kefilin zamanaşımı def'inden feragati halinde asıl borçluya karşı rücu hakkının sona erdiğini belirtmek gerekir.⁵⁴⁷ Ancak bu durumda da kefil feragat ile yalnızca kendi durumunu ağırlaştırmaktadır.

Netice itibariyle kanun koyucunun 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 160'ıncı maddesi 2'nci, 3'üncü ve 4'üncü fıkraya düzenlemeleri ile ulaşmak istediği amacın feragatin doğuracağı ağır sonuçlardan diğer borçluların ve kefilin korunması olduğu ifade edilmektedir.⁵⁴⁸

III. Zamanaşımı Def'inin İleri Sürülmesi

Zamanaşımı def'inden yararlanmak isteyen borçlunun zamanaşımı def'ini alacaklıya karşı ileri sürmesi gerekmektedir.

Borçlu kendisine tanınmış olan zamanaşımı def'i hakkını kullanmak istemekle birlikte "zamanaşımı" ifadesi yerine başka ifadelere yer vermiş veya yanlış

⁵⁴⁴Kılıçoğlu, s. 1136; Özkaya, s. 310.

⁵⁴⁵Akçay, s. 160; Tunçomağ, s. 1274.

⁵⁴⁶Çelik, s. 175; Özkaya, s. 310.

⁵⁴⁷Tunçomağ, s. 1274; Tutumlu, s. 48; Tutumlu, Mehmet Akif: "Mahkemenin Zamanaşımı Def'ini Karara Bağlama Yükümlülüğü Ve Zimni Ret Sorunu", Terazi Hukuk Dergisi, 2015, Cilt 10, Sayı 111 (Karara Bağlama Yükümlülüğü), s. 148

⁵⁴⁸Çelik, s. 175; Kılıçoğlu, s. 1136; Özkaya, s. 311.

kanunî düzenlemelere dayanmış olsa dahi zamanaşımının ileri sürülmüş sayılacağı belirtilmektedir.⁵⁴⁹ Buna göre önemli olan davalının amacının esas itibarıyla zamanaşımı savunmasına dayanmak istemiş olması ve bunun durumdan anlaşılabilmesidir.⁵⁵⁰ Bu bağlamda, ilgili nitelendirmeyi yapması gereken kişi hâkimdir.⁵⁵¹

Bu konu hakkında aksi görüş bildiren *Paksoy* ise zamanaşımının def'inin muğlâk ifadelerle kullanılmasının hâkim tarafından zamanaşımı def'inin kullanılması olarak kabul görmeyeceğini ve dayanılan hukukî düzenlemelerin de mutlaka doğru hukukî düzenlemeler olması gerektiğini savunmaktadır.⁵⁵²

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 142'nci maddesi hükmünde ise sürelerin ne zaman karara bağlanacağı düzenlenmiş olup buna göre hâkim zamanaşımı def'ine ilişkin kararını tahkikata başlamadan önce verecektir.⁵⁵³ Bu doğrultuda önce zamanaşımı def'i incelenecek, daha sonra dava reddedilmediği takdirde esasa geçilecektir.⁵⁵⁴ Fakat burada hâkim tarafından zamanaşımı def'ine ilişkin herhangi bir karar verilmemesinin örtülü ret anlamına gelmeyeceğinin de belirtilmesi gerekir.⁵⁵⁵

A. Zamanaşımı Def'inin Yargılamada İleri Sürülmesi Gerekliliği

Daha önceden belirttiğimiz üzere alacağın zamanaşımına uğraması üzerine borçlu lehine doğan zamanaşımı def'inin dava içi yani mahkeme sırasında ve dava dışı (diğer bir ifadeyle mahkemeden önce) olarak icra aşamasında veya başkaca bir zamanda ileri sürülmesi mümkündür.⁵⁵⁶ Bununla birlikte yalnızca mahkemeden önce

⁵⁴⁹Arat, s. 224; Kuru, C. 2, s. 1765; Özkaya, s. 195; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1074; Tutumlu, s. 90.

⁵⁵⁰Arat, s. 224; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1074-1075.

⁵⁵¹Kuru, C. 2, s. 1765; Tutumlu, s. 90; Aynı görüşte olan *Budak/Karaaslan* da zamanaşımı anlamına gelebilecek bir beyanın hâkim tarafından, ne anlama geldiğinin tespitinin yapılması gerektiğini ifade etmektedir (*Budak/Karaaslan*, s.183).

⁵⁵²Paksoy, s. 38-39.

⁵⁵³Nomer, s. 426; Oğuzman/Öz, s. 606.

⁵⁵⁴Arat, s. 225; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1075.

⁵⁵⁵Tutumlu, Karara Bağlama Yükümlülüğü, s. 148.

⁵⁵⁶Def'ilerin (ve doğal olarak zamanaşımı def'inin) maddî hukuka ilişkin bir savunma vasıtası olmasının mahkeme dışı kullanılmasına olanak verdiğine ilişkin belirlenmeler için bkz. Çukadar, s. 46-48.

ileri sürülen ve dava aşamasında bu yönde bir savunmaya başvurulmayarak tekrar edilmeyen zamanaşımı def'inin hâkim tarafından kendiliğinden dikkate alınıp alınmayacağı hususu tartışmalı olup⁵⁵⁷ konu bakımından öğretilerde farklı görüşler ileri sürülmüştür.

Konuya ilişkin olarak ileri sürülen bir görüş,⁵⁵⁸ zamanaşımı def'inin dava dışı kullanılıp kullanılmadığı önem arz etmeksizin her halükarda mahkeme aşamasında da kullanılmasının zorunlu olduğunu, aksi takdirde hâkim tarafından dikkate alınmayacağını kabul etmekte olup bu görüş ağırlıklı olarak 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 140'inci ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 161'inci maddelerinde hüküm altına alınan ve zamanaşımı def'inin hâkim tarafından kendiliğinden dikkate alınmayacağını düzenlediği hükümlerine dayandırılmaktadır.⁵⁵⁹ Bunun dışında dava dışı kullanılan zamanaşımı def'inden borçlunun vazgeçme imkânı olduğundan bu iradesinin devam ettiğinin belirtilmesi gerektiği⁵⁶⁰ veya zamanaşımının hakkın düşmesi kadar önemli neticeleri olduğundan açıkça zamanaşımı def'inde bulunulması gerekirken mahkemede susan borçlu lehine yorum yapmanın güçleşeceği⁵⁶¹ gibi nedenler de ortaya konulmuştur.

Konuya ilişkin olarak ileri sürülen bir diğer görüş⁵⁶² ise zamanaşımı def'inin dava dışı kullanıldığı hallerde, def'i dava sırasında tekrar ileri sürülmesi dahi hâkim tarafından kendiliğinden dikkate alınması gerektiğini ileri sürmektedir. Bu görüşün benimsenmesinde dayanan esaslardan biri, def'i haklarının davada kullanılmakla etkili olacağı ve sonuçlarını meydana getireceğine ilişkin herhangi bir hukukî

⁵⁵⁷**Bilgen**, s. 346; **Paksoy**, s. 39.

⁵⁵⁸**Dalamanlı**, s. 98; **Erdem**, s. 353; **Kuru**, C. 2, s. 1766; **Özkaya**, s. 195, d. 65; **Postacıoğlu/Altay**, s. 468; **Tutumlu**, s. 89.

⁵⁵⁹**Erdem**, s. 353; **Özkaya**, s. 195, d. 65; **Tutumlu**, s. 89; Aksi görüşte olan **Paksoy**, TBK m. 161 hükmüne konu zamanaşımının re'sen dikkate alınması ile kullanılarak sonuç doğuran zamanaşımı def'inin sonuçlarının re'sen gözetilmesinin aynı hususlar olmadığını ifade etmektedir (**Paksoy**, s. 40).

⁵⁶⁰**Erdem**, s. 353.

⁵⁶¹**Tutumlu**, s. 89.

⁵⁶²**Paksoy** bunu doğrudan ifade etmektedir. *von Tuhr* ve *Tunçomağ* tarafından bu görüşün benimsendiği ise, zamanaşımı def'inin dava öncesinde veya dava aşamasında açıklanması gerektiği aksi takdirde hâkim tarafından tamamlanamayacağı ifadelerine yer vermelerinden anlaşılmaktadır (**Paksoy**, s. 39-40; **Tunçomağ**, s. 1264; **von Tuhr**, s. 708). *von Tuhr*'un dava dışı zamanaşımı def'inin dikkate alınabilmesi için dava sırasında bu bilginin mahkemeye bildirilmesini, hâkimin durumdan haberdar olması gerektiğini benimsediği ifade edilmektedir (**Bilgen**, s. 347; **Postacıoğlu/Altay**, s. 468).

gerekliliğın olmaması şeklinde ifade edilmiştir.⁵⁶³ Bu belirlemeye göre zamanaşımı def'i dava dışı kullanılmakla sonuçlarını doğuracağından zamanaşımının hâkim tarafından kendiliğinden dikkate alınmayacağını düzenleyen ilgili hüküm (TBK m.161) burada gündeme gelmeyecek, bu noktada hâkim tarafından kendiliğinden dikkate alınması gereken husus alacağın zamanaşımına uğrayıp uğramadığı değil dava öncesinde kullanılan zamanaşımı def'inin sonuçları olacaktır.⁵⁶⁴

Konuya ilişkin olarak ileri sürülen bir üçüncü görüş⁵⁶⁵ ikili bir ayrıma gidilerek zamanaşımı def'inin dava içi kullanılmasının zorunlu olduğunu kabul etmekle birlikte ödeme emrine itirazda zamanaşımı def'inde bulunulması halinde bunun mahkemede dikkate alınacağını ve bu şekilde zamanaşımının dava içi kullanılmasının bir istisnasının ödeme emrine itiraz bakımından söz konusu olduğunu kabul etmekte istisnaya giren durumlar bakımından zamanaşımı def'inin mahkeme aşamasında yeniden ileri sürülmesinin gerekmeyeceğini savunmaktadır. Önemle belirtmelidir ki icra aşamasında zamanaşımı def'i ileri sürülse bile dava sırasında yeniden zamanaşımı def'ine dayanıldığının belirtilmesi gerektiğini aksi takdirde zamanaşımı def'inin sonuç doğurmayacağını savunan bir görüş de söz konusudur.⁵⁶⁶ Ayrıca dava dışı ileri sürülen zamanaşımı def'inin kullanıldığının dava dosyasından anlaşılması halinde hâkim tarafından gözetilmesi gerektiği görüşü de mevcuttur.⁵⁶⁷

Öğretideki bu tartışma ve farklı yaklaşımlara konu olan zamanaşımı def'inin dava aşamasında kullanılma zorunluluğuna ilişkin olarak Yargıtay'ın görüşünün,⁵⁶⁸ zamanaşımının mutlaka dava içi ileri sürülmesi gerektiği yönünde olduğu belirtilmektedir.⁵⁶⁹ Buna göre Yargıtay dava dışı ileri sürülmüş olup olmadığı fark etmeksizin zamanaşımı def'ine her halükarda dava aşamasında dayanılması

---

⁵⁶³ **Paksoy**, s. 40.

⁵⁶⁴ **Paksoy**, s. 40.

⁵⁶⁵ **Akçay**, s. 153; **Nomer**, s. 426, d. 1564.

⁵⁶⁶ **Dalamanlı**, s. 98; **Kuru**, C. 2, s. 1766, s. 1806.

⁵⁶⁷ *Tutumlu* bu yaklaşımı benimsememekle birlikte bazı yazarların bu görüşte olduklarını belirtmektedir (**Tutumlu**, s. 89). *Paksoy* ise yine katılmamakla birlikte öğretideki baskın görüşün bu yönde olduğunu ifade etmektedir (**Paksoy**, s. 40).

⁵⁶⁸ Y 3. HD, 2007/2528 E. 2007/2471 K. 15.02.2007 T. (**Bilgen**, s. 348-349).

⁵⁶⁹ **Bilgen**, s. 347.

gerektiğini ve bu aşamada zamanaşımı def'inde bulunulmadığı takdirde hâkimin bu durumu kendiliğinden dikkate alamayacağını belirtmektedir.

Bu açıklamalardan sonra belirtmek gerekir ki zamanaşımı def'inin her halükarda mahkeme aşamasında ileri sürülmesi zorunluluğu kuralından icra aşamasında ileri sürülen zamanaşımı def'inin hâkim tarafından kendiliğinden gözetilmesi gerektiği istisnasıyla ayrılmak yerinde olacaktır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 2013/17-1101 E. 2014/716 K. ve 01.10.2014 T. sayılı kararı⁵⁷⁰ bu yönde önemli tespitler içermektedir. İlgili kararda "*İcra takibine karşı zamanaşımı def'inde bulunan borçlunun bu itirazının iptali için açılan davada, davacı, zamanaşımı def'inin yerinde olmadığını ileri sürerek itirazın iptali davasını açtığından mahkemece zamanaşımı def'inin yerinde olup olmadığı konusu üzerinde durularak dava karara bağlanacaktır. Bu nedenle mahkemece kendiliğinden üzerinde durulacak ve araştırılacak bir konuda davalıya icra takibi sırasında belirttiği zamanaşımı def'ini mahkemede de ileri sürmesi zorunluluğu yüklenmemelidir. Bu nedenle ödeme emrine itiraz ederken zamanaşımı def'ini ileri sürmüş olan borçlunun itirazın iptali davasında bu def'iyi tekrar ileri sürmesi gerekmemektedir.*" ifadelerine yer verilmiştir. Bu ifadelerden, mahkemenin önüne gelen uyuşmazlıkta tespit edilmesi gereken hususun zaten zamanaşımı def'inin yerindeligi olduğu ve bu doğrultuda zamanaşımı def'ini icra aşamasında (ödeme emrine itiraz sırasında) kullanan borçluya yeniden zamanaşımı def'ini ileri sürme zorunluluğu getirilmemesi gerektiği anlaşılmaktadır.⁵⁷¹ Bu görüş çerçevesinde, icrada kullanılan zamanaşımı def'inin dava dosyasından açıkça tespiti de şüpheyeye yer bırakmaksızın mümkündür.⁵⁷² Ayrıca bu istisnai durumun doğal olarak ödeme emrine itiraz

⁵⁷⁰Bkz. sanal ağ üzerinden, <https://www.hukukmedeniyeti.org/> SET: 16.09.2019.

⁵⁷¹Bununla birlikte bu yaklaşım; borçlunun borcunu zamanaşımı def'ini kullanmadan önce veya kullandıktan sonra ifa etmesi imkânı olduğundan ve borçlu zamanaşımı def'ini ileri sürdükten sonra dahi feragat edebileceğinden burada icra aşamasındaki iradesinin sürdürülüp sürdürülmediğinin tespit edilmesi gerektiğine ilişkin görüşlere karşı gerekli açıklamayı getiremiyor gibi gözükse de burada borçlunun söz konusu iradesini sürdürdüğünün tespitinden öte bundan vazgeçip geçmediğinin tespitinin aranması daha yerinde olabilir. Zira zaten belirtildiği üzere uyuşmazlık borçlunun bu iradesinin yerinde kullanılıp kullanılmadığıdır.

⁵⁷²Bu bakımdan dava dışı kullanılan zamanaşımı def'inin dava dosyasından anlaşılması halinde hâkim tarafından gözetileceği görüşüne de uygunluk taşımaktadır.

edilmekle birlikte itirazın kaldırılması ve iptali davalarında zamanaşımı def'ine dayanılmaması halinde söz konusu olacağına da belirtilmesi gerekir.⁵⁷³

Görüldüğü üzere borcun zamanaşımına uğramasıyla borçlu lehine doğan zamanaşımı def'inin dava dışı ve dava içi kullanılma imkânı olmakla birlikte, def'inin dava aşamasında mutlaka kullanılması gerektiği aksi takdirde hâkim tarafından dikkate alınmayacağı kabul edilmekte bununla birlikte bu kuralın bir istisnası olarak zamanaşımı def'inin icra aşamasında ileri sürülmesi durumunda itirazın kaldırılması ve iptali davalarında kullanılmasa dahi hâkim tarafından zamanaşımı def'inin ileri sürülmüş olduğunun göz önüne alınacağı gösterilmektedir.

Zamanaşımı def'inin mutlaka yargılamada ileri sürülmesi gerekliliği yukarıda anlatılmış olmakla birlikte bu def'inin ileri sürülmesinin önemini ortaya koyan diğer bir hususa da değinmek gerekir. Buna göre dava veya takip sırasında zamanaşımı def'i kullanılmadığı takdirde borçlu alacağın zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle menfi tespit veya istirdat davası açamayacaktır.⁵⁷⁴ Buna ilişkin olarak Yargıtay'ın borçlunun zamanaşımı def'ini süresinde kullanmamış olması halinde zamanaşımı def'inden feragat etmiş olduğunu kabul ettiği ifade edilmektedir.⁵⁷⁵

B. Zamanaşımı Def'inin Yargılamada İleri Sürülebileceği Evre

Zamanaşımı def'inin istisnalar ayrı olmak üzere dava içi kullanılması gerekliliğine ilişkin yapılan belirlemelerden sonra söz konusu def'inin davanın hangi aşamasında veya hangi aşamasına kadar kullanılacağına dair bazı açıklamalarda bulunulması gerekmektedir. Zira süregelen zaman içerisinde zamanaşımı def'inin dava sırasında ileri sürülebileceği evreye ilişkin olarak gerek doktrinde gerekse Yargıtay kararlarında farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bu konu bakımından 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu dönemi ile 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonra da bazı hususlarda farklı

⁵⁷³Akçay, s. 153; Budak/Karaaslan, s. 183.

⁵⁷⁴Çelik, s. 147; Oğuzman/Öz, s. 606, d. 235; Ayrıca Oğuzman/Öz, bu durumun hükmün kesinliğiyle birlikte icra hukuku esaslarından kaynaklandığını belirtmektedir (Oğuzman/Öz, s. 606, d. 235).

⁵⁷⁵YHGK, 15.04.1972 T. 265/242 (Çelik, s. 147; Oğuzman/Öz, s. 606, d. 235).

fikirler ileri sürülmeye devam etmiştir. Son dönemde ise öğretide büyük oranda genel bir kabule ulaşılmış ve bu durum Yargıtay kararlarında da benimsenmiştir.

1. Genel Durum

Zamanaşımı savunmasının hak düşürücü süreden farklı olarak bir itiraz olmayıp def'i niteliği taşıdığı yukarıda ifade edilmişti. Bununla birlikte maddî hukuk açısından def'i teşkil eden zamanaşımı savunmasının⁵⁷⁶ usûl hukuku bakımından ilk itiraz teşkil ettiği de ifade edilmektedir.⁵⁷⁷ Fakat belirtmek gerekir ki zamanaşımı savunması ne 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 187'inci madde hükmünde ne de 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 116'ncı madde hükmünde sınırlı şekilde sayılan ilk itirazlar arasında gösterilmiştir. Bu doğrultuda zamanaşımı savunması ilk itiraz teşkil etmediğinden⁵⁷⁸ kullanıldığı aşama bakımından dahi ilk itiraz olarak değerlendirilemeyecektir.

Zamanaşımı def'i maddî hukuka ilişkin bir savunma vasıtası olmakla beraber bu savunma vasıtasının usûl hukukuyla da bağlantılı olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Zamanaşımı def'i konusunun tek boyutlu olmayıp hem usûl hem maddî hukukla ilişkili olduğu⁵⁷⁹ ve fakat maddî hukukla usûl hukukuna nazaran daha fazla bağlantılı olduğu kabul edilmekte ve buna dayanak olarak 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda ayrıntılı olarak düzenlenmesine karşın 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nda zamanaşımına yalnızca tek bir maddeyle yer verilmesi gösterilmektedir.⁵⁸⁰

---

⁵⁷⁶**Bilgen, Mahmut:** “*Hukuk Yargılamasında Islah*”, Ankara 2016 (Islah), s. 653; **Kılıçoğlu,** s. 1134; **Yılmaz, Ejder:** “*Medeni Yargılama Hukukunda Islah*”, Ankara 2013, s. 415.

⁵⁷⁷**Kılıçoğlu,** s. 1134.

⁵⁷⁸**Akçay,** s. 153-154; **Arat,** s. 224; **Bilgen,** s. 349; **Bilgen,** s. 653 Islah; **Çelik,** s. 146; **Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu,** s. 268; **Kuru,** C. 2, s. 1805; **Özkaya,** s. 195; **Reisoğlu,** s. 425-426; **Sarı,** s. 27; **Tanrıver, Süha:** “*Yazılı Yargılama Usulü Bağlamında Islaha Başvuru Sureti ile Zamanaşımı Def'inin İleri Sürülüp Sürülemediği Sorunu Üzerine Bazı Düşünceler*”, Makalelerim II (2006-2010), Ankara 2011 (Makalelerim), s. 239; **Tunçomağ,** s. 1266; **Tutumlu,** s. 88; **Yılmaz,** s. 415.

⁵⁷⁹**Tanrıver,** Makalelerim, s. 237-238; **Tutumlu,** Karara Bağlama Yükümlülüğü, s. 148.

⁵⁸⁰**Retornaz,** s. 1132; Zamanaşımının maddî hukuk karakterli olmasının ortaya konulması bakımından dayanak olarak gösterilen diğer hususlar için bkz. **Tanrıver,** Makalelerim, s. 237, d. 1.

Böylece ilk itirazlardan olmayan zamanaşımı def'inin esasa cevap süresi içinde kullanılması zorunlu olmayıp⁵⁸¹ davanın her aşamasında ileri sürülmesi mümkündür.⁵⁸² Bununla birlikte önemle belirtilmelidir ki süresinde ileri sürülmeyen zamanaşımı def'inin sonraki aşamalarda ileri sürülmesi savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesi yasağına tabi olacağından⁵⁸³ bu aşamadan sonra zamanaşımının ileri sürülmesi ancak bu yasağın istisnaları çerçevesinde mümkün olabilecektir.⁵⁸⁴ Bu çerçevede zamanaşımı def'inin cevap dilekçesinde (dilekçeler aşamasında) ileri sürülmesi gerektiği ifade edilmektedir.⁵⁸⁵

Savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağının 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 202'nci maddesi hükmü uyarınca cevap dilekçesinin verilmesinden sonra başlayacağı düzenlenmiş, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 141'inci maddesi düzenlemesinde ise ikinci cevap dilekçesinden sonra yasağın söz konusu olacağı hüküm altına alınmıştır.⁵⁸⁶

Bu çerçevede yazılı yargılama ve basit yargılama usulleri arasında dilekçeler aşamasının tamamlanması ve bu doğrultuda savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesi yasağının başlama anı bakımından farklılık söz konusudur. Yazılı yargılama usulünde ikinci cevap dilekçesi ile savunma değiştirilip genişletilebileceğinden bu dilekçenin mahkemeye verilmesi ile dilekçeler aşaması tamamlanmakta ve savunmanın değiştirilmesi veya genişletilmesi yasağı başlamaktadır.⁵⁸⁷ Buna karşın basit yargılama usulünde ikinci dilekçeler aşaması

⁵⁸¹ Bilgen, s. 349; Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu, s. 268; Sarı, s. 27.

⁵⁸² Arat, s. 224; Çelik, s. 146; Dalamanlı, s. 98; Özkaya, s. 195; Reisoğlu, s. 425-426.

⁵⁸³ Akçay, s. 154; Bilgen, s. 349-350; Budak/Karaaslan, s. 183; Çelik, s. 146; Eren, s. 1328; Kılıçoğlu, s. 1134-1135; Kuru, C. 2, s. 1768, s. 1804; Oğuzman/Öz, s. 606; Özkaya, s. 195; Postacioğlu/Altay, s. 543, d. 13; Tunçomağ, s. 1266; Tutumlu, s. 89.

⁵⁸⁴ Akçay, s. 153-154; Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu, s. 268; Tanrıver, Makalelerim, s. 239.

⁵⁸⁵ Akçay, s. 153; Budak/Karaaslan, s. 183; Dalamanlı, s. 98; Eren, s. 1328; Hatemi/Gökyayla, s. 346; Tutumlu, s. 89; Yılmaz, s. 415.

⁵⁸⁶ 6100 s. Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 319 çerçevesinde basit yargılamaya tabi işlerde cevap dilekçesinin verilmesinden itibaren ilgili yasak başlayacaktır.

⁵⁸⁷ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 350-351; Budak/Karaaslan, s. 192; Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu, s. 326; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 265, Postacioğlu/Altay, s.475; Tanrıver, Süha: "Medeni Usul Hukuku", Cilt 1, Ankara 2018, s. 699.

bulunmadığından⁵⁸⁸ savunmanın değiştirilmesi veya genişletilmesi yasağı cevap dilekçesinin mahkemeye verilmesiyle başlayacaktır.⁵⁸⁹

Bu noktada cevap süresinde kullanılmayan zamanaşımı def'inin sonradan kullanılmasına (savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağı kapsamında olmaksızın) olanak veren istisnai hallere değinmek gerekmektedir. Buna göre zamanaşımı def'ini cevap dilekçesinde ileri sürmeyen davalı bu hakkını davacının ön inceleme duruşmasına mazeretsiz gelmemesi durumunda davacının muvafakati aranmaksızın serbestçe kullanabilecektir.⁵⁹⁰ Ayrıca cevap süreleri geçtikten sonraki herhangi bir aşamada da davacının savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesine sessiz kalması veya muvafakat vermesi de mümkün olup; bu halde zamanaşımı def'inin dikkate alınması gerekmektedir.⁵⁹¹ Son olarak ise zamanaşımı def'i ıslah yoluyla kullanabilecektir.

Savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesi kapsamında ileri sürülen zamanaşımı def'inin davacının bu duruma muvafakati ile hâkim tarafından dikkate alınabileceği belirtilmekle birlikte söz konusu muvafakatin hangi hallerde verilmiş kabul edileceğine yönelik farklı yaklaşımlar söz konusudur. 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu döneminde alacaklının zamanaşımı def'ine karşı herhangi bir itirazda bulunmaması⁵⁹² veya zamanaşımı savunmasının esasına cevap verilmesi⁵⁹³ zamanaşımı def'inin hâkim tarafından göz önüne alınması için yeterli görülmekteydi.⁵⁹⁴ Buradan 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu döneminde zamanaşımı def'inin ileri sürülmesinde açık veya örtülü muvafakat

⁵⁸⁸Budak/Karaaslan, s. 192; Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu, s. 329; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 451; Postacıoğlu/Altay, s.838.

⁵⁸⁹Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 351; Budak/Karaaslan, s. 192; Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu, s. 329; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 451; Postacıoğlu/Altay, s.838; Tanrıver, s. 700.

⁵⁹⁰Bilgen, Islah, s. 653; Nomer, s. 426; Yılmaz, s. 415.

⁵⁹¹Akçay, s. 154; Bilgen, s. 350; Çelik, s. 146; Dalamanlı, s. 98; Eren, s. 1328; Hatemi/Gökyayla, s. 346, s. 352; Kuru, C. 2, s. 1768; Nomer, s. 427-211.4; Oğuzman/Öz, s. 606, d. 234; Tunçomağ, s. 1266; Tutumlu, s. 89; Ayrıca buna ilişkin 1086 s. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile 6100 s. Hukuk Muhakemeleri Kanunu dönemleri arasında farklılık söz konusu olduğundan bu hususa aşağıda ayrıca değinilecektir.

⁵⁹²Akçay, s. 154; Bilgen, s. 350; Çelik, s. 146; Nomer, s. 427-211.4; Oğuzman/Öz, s. 606, d. 234.

⁵⁹³Akçay, s. 154; Çelik, s. 147.

⁵⁹⁴İtirazda bulunulmaması halinde borçlu için kazanılmış hak olacağı ve sonradan yapılan bu itirazın ilgili kazanılmış hakkı ortadan kaldırmayacağı da belirtilmiştir (Bilgen, s. 350).

ayrımı yapılmadığı, susmanın veya zamanaşımının esasına cevap vermenin de muvafakat olarak kabul gördüğü anlaşılmaktadır.⁵⁹⁵ Yürürlükteki 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile bu kanunun 141'inci maddesi doğrultusunda aranan muvafakat yönünden bir farklılığa gidilmiş, zamanaşımı def'inin dikkate alınmasında alacaklının buna sessiz kalmasının muvafakat anlamına gelmeyeceği ve açıkça muvafakat (kabul) etmesinin aranacağı kabul edilmiştir.⁵⁹⁶

Savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesi yasağına tabi olunmaksızın zamanaşımı def'inin ileri sürülebileceği diğer bir yol ise ıslahıdır. Ancak zamanaşımı def'inin bu şekilde kullanılmasına ilişkin gerek doktrinde gerekse Yargıtay kararlarında süregelen tartışmalar olmuş, bu durum 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu dönemlerinde de devam etmiştir. Bu sebeple zamanaşımı def'inin ıslah yoluyla ileri sürülebilmesi hususu ayrıntılı olarak "Islah Yoluyla İleri Sürülmesi" başlıklı sonraki bölümde ele alınacaktır.

2. Islah Yoluyla İleri Sürülmesi

a. Genel Olarak Islah Kurumu

Zamanaşımı def'inin ıslah yoluyla ileri sürülebilmesine ve buna ilişkin tartışmalara değinmeden önce ıslah kurumuna kısaca değinmek yararlı olacaktır.

Hem 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda hem de 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda hüküm altına alınan ıslah kurumunun, iddia ve savunmanın değiştirilmesi yasağının katılığından doğabilecek olumsuzlukların giderilebilmesi amacıyla kabul edildiği belirtilmektedir.⁵⁹⁷ 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 176'ncı maddesi (HUMK m.83) ve devamında ıslaha ilişkin düzenlemelere yer verilmiş, aynı Kanun'un 141'inci maddesi 2'nci fıkrasında

⁵⁹⁵Bilgen, s. 350; Oğuzman/Öz, s. 606, d. 234.

⁵⁹⁶Bilgen, Islah, s. 653; Budak/Karaaslan, s. 193; Eren, s. 1328; Nomer, s. 427-211.4.

⁵⁹⁷Akil, Cenk: "Yargıtay Kararları Işığında Zamanaşımı Def'inin Islah Yolu ile İleri Sürülüp Sürülemediği Meselesi", Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 2, Sayı 2, 2012, s. 13; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 520; Deynekli, Adnan: "Medeni Usul Hukukunda Islah", Ankara 2013, s. 17; Üstündağ, Saim: "Medeni Yargılama Hukuku", Cilt 1-2, İstanbul 1997, s. 549-550.

ise ıslah, daha önce yürürlükte bulunan Kanun'a paralel bir şekilde⁵⁹⁸ ıslah hükümlerinin saklı olduğuna yer verilerek savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağının kapsamı dışında bırakılmıştır.

Islah kurumu için yapılan belirlemelerde ıslah için iddiayı ve savunmayı değiştirme yasağını bertaraf eden bir imkân⁵⁹⁹ veya yalnızca hukukî imkân,⁶⁰⁰ yasağa getirilen bir istisna,⁶⁰¹ yasağı aşmanın yollardan biri⁶⁰² şeklinde benzer ifadelere yer verildiği gibi ıslahın; iddia ve savunmayı (davayı) değiştiren bir araç,⁶⁰³ telafi müessesesi⁶⁰⁴ hatta medeni usûl hukukunda hukuksal bir çare⁶⁰⁵ olduğu da ortaya konulmuştur.

Islah ise genel olarak taraflarca yapılan usûl işlemlerinin tamamen veya kısmen düzeltilmesi olarak tanımlanmaktadır.⁶⁰⁶ Daha ayrıntılı tanımlarda yasada belirtilen süre içerisinde,⁶⁰⁷ gerekli giderlerin karşılanması suretiyle yapılabileceği⁶⁰⁸ ve davada ancak bir kez kullanılabilmesi⁶⁰⁹ hususlarına yer verildiği de görülmektedir. Ancak *Pekcanitez/Özekes/Akkan/Taş Korkmaz*, yalnızca usûl işlemlerinin düzeltilmesi şeklinde yapılan belirlemelerin yanıltıcı olabileceğinden bahisle,⁶¹⁰ ıslaha ilişkin tanımlamada bulunulurken iddia ve savunmanın

---

⁵⁹⁸HUMK m. 202/f. 2 hükmünde ıslah halinin müstesna olduğuna yer verilmiştir.

⁵⁹⁹Üstündağ, s. 549.

⁶⁰⁰Pekcanitez/Özekes/Akkan/Taş Korkmaz, s. 1487.

⁶⁰¹Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 520; Budak/Karaaslan, s. 197; Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu, s. 329; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 302; Pekcanitez/Özekes/Akkan/Taş Korkmaz, s. 1487; Tanrıver, s. 746; Tanrıver, Makalelerim, s. 238.

⁶⁰²Tutumlu, Mehmet Akif: “Medeni Usul Hukukunda Islah”, Ankara 2015 (Islah), s. 19.

⁶⁰³Üstündağ, s. 549; Yılmaz, s. 50, s. 52.

⁶⁰⁴Postacıoğlu-Altay, s. 538, s. 541.

⁶⁰⁵Tutumlu, Islah, s. 17-18; Yılmaz, s. 52; Hukuksal çare olarak nitelendirilemeyeceğini belirtenler için bkz. Pekcanitez/Özekes/Akkan/Taş Korkmaz, s. 1487; Tanrıver, s. 746.

⁶⁰⁶Akil, s. 13; Bilgen, Islah, s. 43; Budak/Karaaslan, s. 197; Çelik, s. 163; Deynekli, s. 15-16; Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu, s. 422; Kuru, Baki: “Hukuk Muhakemeleri Usulü”, Cilt 4, İstanbul 2001, s. 3965; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 302; Pekcanitez/Özekes/Akkan/Taş Korkmaz, s. 1487; Sarı, s. 28; Tanrıver, s. 746; Tanrıver, Makalelerim, s. 238; Tutumlu, Islah, s. 17-18; Üstündağ, s. 549, s. 551; Yılmaz, s. 52.

⁶⁰⁷Tanrıver, Makalelerim, s. 238; Üstündağ, s. 550; Yılmaz, s. 52.

⁶⁰⁸Tutumlu, Islah, s. 17-18; Yılmaz, s. 52.

⁶⁰⁹Bilgen, Islah, s. 46; Budak/Karaaslan, s. 197; Postacıoğlu/Altay, s. 544; Tanrıver, s. 746; Tanrıver, Makalelerim, s. 238; Üstündağ, s. 551.

⁶¹⁰Pekcanitez/Özekes/Akkan/Taş Korkmaz, s. 1489.

değiştirilmesi ve genişletilmesi yasağının temel alınması gerektiğini ifade etmektedirler.⁶¹¹

Netice itibariyle burada ıslah kurumunun önemi, ıslah yoluyla tarafların tek taraflı irade beyanları⁶¹² ile muvafakat olmaksızın⁶¹³ ve herhangi bir itirazla karşılaşma riski bulunmaksızın⁶¹⁴ iddia ve savunmalarını değiştirebilmelerinden gelmektedir. Böylece de yapılan yanlış işlemlerin değiştirilmesi ve eksik işlemlerin tamamlanmasına imkân verilmiş olmaktadır.⁶¹⁵

b. Cevap Dilekçesinde İleri Sürülmediği Durumlarda

Zamanaşımı def'inin ıslah ile ileri sürülüp sürülemeyeceği hususunu cevap dilekçesinin verildiği ve verilmediği durumlarda olmak üzere ayrı olarak incelemek gerekmektedir. Zira Yargıtay da vermiş olduğu Kararlarda bu bakımdan bir ayrıma gitmiştir.⁶¹⁶ Bu doğrultuda öncelikle cevap dilekçesinde zamanaşımı def'inin ileri sürülmediği hallerde zamanaşımı def'inin ıslah ile kullanımını ele alınacaktır.

Cevap sürelerinde zamanaşımı def'inin ileri sürülmediği hallerde, zamanaşımı def'inin ıslah ile ileri sürülüp sürülemeyeceği hususunda özellikle 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu döneminde Yargıtay'ın birbiri ile çelişen farklı kararları⁶¹⁷ olmuştur.⁶¹⁸ Söz konusu farklı kararlar nedeniyle içtihadı birleştirme talep edilse de İçtihadı Birleştirme Kurulu tarafından Yargıtay Daireleri

⁶¹¹ Pekcanitez/Özekes/Akkan/Taş Korkmaz, s. 1487.

⁶¹² Bilgen, Islah, s. 45; Deynekli, s. 16; Tanrıver, Makalelerim, s. 238; Üstündağ, s. 550.

⁶¹³ Bilgen, Islah, s. 43, s. 45; Deynekli, s. 16; Kuru, C. 4, s. 3965; Postacıoğlu/Altay, s. 541; Tanrıver, s. 746; Tanrıver, Makalelerim, s. 238; Tutumlu, Islah, s. 19; Üstündağ, s. 550; Yılmaz, s. 52.

⁶¹⁴ Üstündağ, s. 549.

⁶¹⁵ Akil, s. 13; Deynekli, s. 15; Pekcanitez/Özekes/Akkan/Taş Korkmaz, s. 1487; Postacıoğlu/Altay, s. 538, s. 541; Tanrıver, Makalelerim, s. 238; Tutumlu, Islah, s. 19; Üstündağ, s. 549; Yılmaz, s. 47.

⁶¹⁶ Yılmaz, s. 442.

⁶¹⁷ Islah yoluyla zamanaşımı def'inin ileri sürülmesinin mümkün olduğu yönündeki kararlar: Y 9. HD, 2006/23818 E. 2007/8905 K. 02.04.2007 T. (Akil, s. 4), Y 9. HD, 2008/11118 E. 2009/3369 K. 24.02.2009 T. (Bilgen, Islah, s. 656). Aksi yöndeki kararlar: Y 19. HD, 2008/11897 E. 2009/8161 K. 14.09.2009 T. (Akil, s. 5), Y 19. HD, 2008/11897 E. 2009/8161 K. 14.09.2009 T. (Bilgen, Islah, s. 663-664).

⁶¹⁸ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 522; Bilgen, Islah, s. 653; Deynekli, s. 95; Nomer, s. 427-211.5; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 303; Pekcanitez/Özekes/Akkan/Taş Korkmaz, s. 1498; Postacıoğlu/Altay, s. 543, d. 13; Tutumlu, Islah, s. 411-412.

arasında içtihat farkı bulunduğu kabul edilmekle birlikte içtihatların birleştirilmesine gerek olmadığına yönelik karar⁶¹⁹ verilmiştir.⁶²⁰

Yargıtay'ın baştan kullanılmayan zamanaşımı def'inin ıslah ile ileri sürülmeyeceğine yönelik kararları genellikle usûlî kazanılmış hakların ortadan kaldırılamayacağı görüşüne dayandırılmıştır.⁶²¹ Buna göre süresi içerisinde zamanaşımı def'inin kullanılmaması davacı lehine kazanılmış hak⁶²² doğurmakta ve bu durumda ıslah ile kazanılmış hakların ortadan kaldırılması mümkün olmadığından zamanaşımı def'i de ıslah ile ileri sürülememektedir.⁶²³ Ayrıca zamanaşımı def'inin daha sonradan ileri sürülebilmesine olanak tanınmasının aynı zamanda dürüstlük kuralına aykırı düşeceği düşüncesinin bu yöndeki kararlarda etkili olduğu belirtilmiştir.⁶²⁴

Buna karşılık doktrinde Yargıtay'ın gerek bu yöndeki kararları gerekse bu kararların dayanağı olarak gösterilen hususlar eleştirilmiştir.

Yargıtay'ın ıslahla zamanaşımı def'inin ileri sürülemeyeceğine yönelik kararlarına katılmayan *Pekcanitez/Özekes/Akkan/Taş Korkmaz*,⁶²⁵ davada ileri sürülmesi mümkün olan bütün iddia ve savunmaların ıslahla yapılabilecek işlemlere yönelik sınırlar içinde ve herhangi bir yasak olmadığı müddetçe ıslah konusu yapılabileceğini ve zamanaşımı def'inin de diğer def'ilerden farklı olmaksızın ıslah konusu olabileceğini savunmaktadır.

*Kuru*⁶²⁶ da aynı şekilde, davalının ıslah ile zamanaşımı def'inde bulunabileceğini kabul etmektedir. Yazar, konuya ilişkin olarak, 1086 sayılı Hukuk

⁶¹⁹YİBHKG, 2007/2 E. 2008/1 K. 14.11.2008 T. (**Bilgen**, Islah, s. 653, d. 229).

⁶²⁰**Bilgen**, Islah, s. 653; **Postacıoğlu/Altay**, s. 544; **Tutumlu**, Islah, s. 412.

⁶²¹**Akçay**, s. 155; **Akil**, s. 9; **Kılıçoğlu**, s. 1135, d. 1182; **Pekcanitez/Özekes/Akkan/Taş Korkmaz**, s. 1499; **Yılmaz**, s. 416.

⁶²²Kazanılmış hakkın, cevap süresi içinde zamanaşımı def'inin kullanılmaması ve sonradan kullanılmasına da davacı tarafından itiraz edilmesi halinde söz konusu olacağı belirtilmiştir (**Çelik**, s. 162).

⁶²³**Akçay**, s. 155.

⁶²⁴**Akil**, s. 9.

⁶²⁵**Pekcanitez/Özekes/Akkan/Taş Korkmaz**, s. 1499; Aynı görüş için bkz. **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 303.

⁶²⁶**Kuru**, C. 4, s. 3967.

Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 202'nci maddesinin 3'üncü fıkrası hükmünün ıslah ile savunmanın genişletilebileceği anlamı taşıdığına ve bunun aksi bir yaklaşımın hükmü anlamsız kılacağına dayandırarak Yargıtay'ın görüşüne katılmadığını belirtmektedir.⁶²⁷ *Kuru* yaklaşımına dayanak olarak zamaşımı def'inin ileri sürülmesinin savunmayı genişletme kapsamında bulunduğu ve bu çerçevede 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 202'nci maddesi hükmünün uygulama alanı bulacağı hususunun Yargıtay tarafından da benimsenmiş olduğunu göstermektedir.⁶²⁸

Yine Yargıtay'ın zamaşımı def'inin ıslah yoluyla ileri sürülemeyeceğine ilişkin kararlarına, bu kararlarda dayanılan hususları yeterince inandırıcı bulmadığını belirterek katılmayan *Yılmaz*,⁶²⁹ ıslah ile zamaşımı def'inde bulunulabilmesinin hem ıslah kurumunun amacına hizmet ettiğini hem de usûl ekonomisi ile birlikte hakkaniyet ilkesine uygun düştüğünü ifade etmektedir.

*Akil*⁶³⁰ ise Yargıtay'ın ıslah ile zamaşımı def'ini ileri sürülemeyeceğine ilişkin kararlarına katılmadığını belirterek bu yöndeki kararlara gerekçe olarak gösterilen hususları eleştirmektedir. Yazar bu çerçevede, davacı lehine usûlî kazanılmış hak doğmasına dair görüşün hukukî bir temele dayanmadığını belirtmektedir.⁶³¹ Dürüstlük kuralı bakımından yaptığı değerlendirmede ise 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 182'nci maddesi hükmünde kötü niyetli ıslahın düzenleme altına alındığından artık dürüstlük kuralına aykırılıklarda başvurulabilecek bir yaptırım yolunun mevcut olduğunu, bu doğrultuda söz konusu gerekçenin büyük oranda önemini yitirdiğini belirtmektedir.⁶³²

Tutumlu da kanunda ıslahla zamaşımı def'inin kullanılmasına engel bir düzenleme bulunmadığını savunmaktadır.⁶³³ *Akçay*'a göre de ilgili hükümdeki

---

⁶²⁷**Kuru**, C. 4, s. 3970.

⁶²⁸**Kuru**, C. 4, s. 3970.

⁶²⁹**Yılmaz**, s. 448-449.

⁶³⁰**Akil**, s. 10.

⁶³¹**Akil**, s. 10.

⁶³²**Akil**, s. 10.

⁶³³**Tutumlu**, s. 89.

(HUMK m.202/f.3) düzenleme doğrultusunda davalı ıslah ile zamanaşımı def'ini ileri sürülecektir.⁶³⁴

Öğretide ayrıca *Nomer*, *Oğuzman/Öz*, *Üstündağ* ve *Tanrıver* tarafından da zamanaşımı def'inin ıslah yoluyla ileri sürülebileceği görüşü benimsenmiştir.⁶³⁵

Doktrindeki bu yaklaşımlardan farklı olarak Yargıtay'ın zamanaşımı def'inin ıslahla ileri sürülemeyeceğine ilişkin kararlarına katılan ve aksi yöndeki kararlarını eleştiren yazarlar da olmuştur.

Bu yazarlardan biri olan *Çelik*,⁶³⁶ yukarıda ifade edildiği üzere Yargıtay'ın zamanaşımı def'inin ıslahla ileri sürülemeyeceğine dair kararlarında gerekçe olarak çoğunlukla dayandığı usûlî kazanılmış hak hususuna değinerek ve buna paralel olarak ıslahla dahi davacı lehine doğan kazanılmış hakların ortadan kaldırılamayacağından bahisle süreleri geçtikten sonra zamanaşımı def'inin ıslahla ileri sürülemeyeceğini savunmaktadır. Yazar, aksi bir yaklaşımın Anayasal eşitlik ilkesine aykırılık teşkil edeceğini ve bu halde ilgili aykırılığın da kazanılmış hakların ıslahla ortadan kaldırılması durumunda, bir tarafa hak tanınması suretiyle diğer tarafın hakkının ortadan kaldırılması yoluyla olacağını ifade etmektedir.⁶³⁷ Yazar bu görüşünü başka bazı sebeplere de dayandırmıştır. Yazara göre bir işlemin ıslahla düzeltilmesi için geçerli bir hukukî işlemin varlığının gerekmesine karşın süresinde kullanılmayan zamanaşımı def'inin sonradan ileri sürülmesi durumunda davacının buna muvafakat etmemesiyle zamanaşımı savunması hiç yapılmamış gibi olacak ve yapılmamış bir işlemin de ıslahı söz konusu olamayacaktır.⁶³⁸ Ayrıca yasal sürelerin kesin olduğu ve bu sürelerin ıslahla etkisizleştirilemeyeceği de yazarın savunduğu diğer bir husustur.⁶³⁹

---

⁶³⁴ Akçay, s. 154-155.

⁶³⁵ Nomer, s. 427-211.5; Oğuzman/Öz, s. 606; Tanrıver, Makalelerim, s. 238; Üstündağ, s. 558.

⁶³⁶ Çelik, s. 162.

⁶³⁷ Çelik, s. 163.

⁶³⁸ Çelik, s. 164.

⁶³⁹ Çelik, s. 165.

Aynı görüşteki *Sarı*,⁶⁴⁰ süresinde ileri sürülmeyen zamanaşımı def'ine karşı çıkılması durumunda karşı çıkan bakımından kazanılmış hakkın söz konusu olacağını ve bu durumun ıslahla ortadan kaldırılamayacağı gibi aksi halde Anayasal eşitlik hakkına bir tarafa hak tanılırken diğer tarafın hakkının sona erdirilmesi suretiyle zarar verileceğini belirtmektedir. Diğer yandan yazar, süresinde kullanılmayan zamanaşımı def'ine muvafakat verilmemesi halinde söz konusu savunmanın yapılmamış sayılacağını böylece bu bakımdan da ıslah ile düzeltilmesinin mümkün olmayacağını ifade etmiştir.⁶⁴¹

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonra zamanaşımı def'inin ıslah yoluyla ileri sürülmesi konusundaki soru işaretlerinin büyük ölçüde giderildiği belirtilmektedir.⁶⁴² Zira 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 180'incimaddesinin gerekçesinde zamanaşımının bir ilk itiraz olmadığı ve ıslah yoluyla ileri sürülmesinde tereddüt etmemek gerektiği ifade edilmiştir.⁶⁴³ Gerçekten de kanun koyucu iradesinin⁶⁴⁴ zamanaşımı def'inin ıslahla ileri sürülmesi yönünde olduğunu göstermiş, bu iradenin ise yorum kuralları açısından önemi vurgulanmıştır.⁶⁴⁵ Sonuç olarak Kanun'un gerekçesi, ilgili Kanun'un koyulması ile ulaşılması amaçlanan sonuca ulaşılmasında karşılaşılan sorunların aşılması bakımından aydınlatıcı niteliktedir.⁶⁴⁶ Böylece Yargıtay'ın yeni Kararları⁶⁴⁷ da ıslah ile zamanaşımının ileri sürülmesinin mümkün olduğu yönünde değişiklik göstermeye başlamıştır.⁶⁴⁸

---

⁶⁴⁰*Sarı*, s. 29.

⁶⁴¹*Sarı*, s. 29.

⁶⁴²*Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası*, s. 522; *Postacıoğlu/Altay*, s. 543, d. 13.

⁶⁴³*Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası*, s. 522; *Deynekli*, s. 95; *Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu*, s. 428; *Postacıoğlu/Altay*, s. 543, d. 13; *Tutumlu, Islah*, s. 436; *Yılmaz*, s. 449.

⁶⁴⁴Kanun gerekçesi her ne kadar bağlayıcı olmasa da aydınlatıcıdır (*Tutumlu, Islah*, s. 436).

⁶⁴⁵*Yılmaz*, s. 449.

⁶⁴⁶*Tutumlu, Islah*, s. 436.

⁶⁴⁷YHGK, 12.06.2013 T. 2012/10-1633 E. 2013/825 K. (*Pekcanitez/Özekes/Akkan/Taş Korkmaz*, s. 1499).

⁶⁴⁸*Akçay*, s. 155; *Bilgen, Islah*, s. 654; *Deynekli*, s. 95; *Pekcanitez/Atalay/Özekes*, s. 303; *Pekcanitez/Özekes/Akkan/Taş Korkmaz*, s. 1499; *Sarı*, s. 30.

Doktrinde ağırlık kazanan görüşlerden farklı olarak *Çelik*⁶⁴⁹ tarafından 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 176'ncı madde gerekçesi, yasa metniyle alakalı olmaması nedeniyle eleştirilmiş, ilgili kısmın gereksiz bir ekleme olduğu yönünde bir tespitte bulunulmuştur.

Ayrıca *Sarı*⁶⁵⁰ da 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu 176'ncı madde gerekçesine değinerek, ıslah ile zamanaşımı def'inde bulunulabileceği yönünde belirlemenin gerekçesi olarak sadece zamanaşımı def'inin bir ilk itiraz olmaması hususuna dayanıldığını; ancak zaten doktrinde bu konuda süregelen tartışmaların temelinde zamanaşımı def'inin bir ilk itiraz olup olmasının yer almadığını belirtmektedir. Ancak her ne kadar bu noktalara dikkat çekse de yazar netice itibariyle kanun koyucunun iradesinin zamanaşımı def'inin ıslah yoluyla ileri sürülmesi yönünde olduğunu da belirtmektedir.⁶⁵¹

c. Cevap Dilekçesinin Verilmediği Durumlarda

1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu döneminde Yargıtay'ın tıpkı cevap dilekçesi verilmekle birlikte zamanaşımı def'i ileri sürülmeyen durumlarda zamanaşımı def'inin ıslahla kullanılabilirliğine ilişkin verdiği çelişkili Kararları gibi cevap dilekçesi verilmeyen hallerde de zamanaşımı def'inin ıslahla ile sürülmesi hususunda farklı Kararları⁶⁵² olmuştur.

6100sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonraki dönemde ise Yargıtay vermiş olduğu Kararlarda⁶⁵³ ağırlıklı olarak zamanaşımı def'inin ıslah ile ileri sürülebilmesi için cevap dilekçesinin süresinde verilmiş olmasını bir ön koşul olarak aramaya başlamıştır.⁶⁵⁴ Bu doğrultuda Yargıtay tarafından zamanaşımı def'inin ıslahla ileri sürülmesi hususunda cevap dilekçesinin

---

⁶⁴⁹*Çelik*, s. 165, d. 137.

⁶⁵⁰*Sarı*, s. 30.

⁶⁵¹*Sarı*, s. 30.

⁶⁵²Süresinde cevap dilekçesi verilmemesi halinde ıslah yoluyla zamanaşımı def'ini kullanamayacağı yönünde: Y 13. HD, 2000/9903 E. 2000/10802 K. 01.12.2000 T. (*Akil*, s. 8), Y 4. HD, 2002/5913 E. 2002/10502 K. 30.09.2002 T. (*Bilgen*, Islah, s. 674-675). Aksi yönde: Y 13. HD, 2000/8872-9955 14.11.2000 T. (*Bilgen*, Islah, s. 670-671).

⁶⁵³Süresinde cevap dilekçesi verilmez ise ıslah ile zamanaşımı def'inin ileri sürülemeyeceği yönünde: Y 2. HD, 2014/2544 E. 2014/4040 K. 27.02.2014 T. (*Bilgen*, Islah, s. 677).

⁶⁵⁴*Tutumlu*, Islah, s. 435.

verildiği ve verilmediği haller olmak üzere ikili bir ayrıma gidildiği görülmektedir. Ancak hâlâ bu hususta tam bir fikir birliğine ulaşılmış değildir.

Konuya ilişkin olarak doktrinde de farklı görüşler benimsenmiş olup süresi içerisinde cevap dilekçesinin verilmediği durumlarda ıslah ile zamanaşımı def'inin kullanılması hususu tartışmalıdır.⁶⁵⁵

Bu çerçevede öğretilerde bazı yazarlar⁶⁵⁶ süresinde cevap dilekçesi verilmemiş olsa dahi ıslah ile zamanaşımı def'inin ileri sürülebileceğini savunmaktadırlar.

Postacıoğlu/Altay'a⁶⁵⁷ göre davalının cevap dilekçesi vermemesi davacının iddialarını örtülü olarak inkâr etmesi anlamı taşımakta ve bu örtülü cevabın ıslah edilerek zamanaşımı def'inin ileri sürülmesi mümkündür.

Aynı görüşte olan *Pekcanitez/Atalay/Özekes*,⁶⁵⁸ cevap dilekçesi vermeyerek davacının iddialarını inkâr ettiği kabul edilen davalı ile cevap dilekçesi vermekle yalnızca iddiaları inkâr etmeyi tercih eden davalının aynı imkâna sahip olması gerektiğini belirtmekte ve buradan hareketle Yargıtay'ın yaptığı ayrımın yerinde olmadığını savunmaktadır.

Yine *Akil*⁶⁵⁹ de cevap vermeyen davalının davacının iddialarını inkâr ettiği kabul edildiğinden cevap veren ile vermeyen davalı arasında ayırım yapmanın adil olmayacağını belirtmektedir. Yazar ayrıca, davalının herhangi bir savunma yapmaksızın davacının iddialarını inkâr etmesi ile süresinde cevap vermemesinin sonuçlarının aynı olması neticesinde cevap dilekçesi veren davalıyı, cevap dilekçesi vermeyen davalıya göre daha avantajlı duruma getiren ayrımın yapay olduğunu ifade

---

⁶⁵⁵ **Akçay**, s. 155; **Akil**, s. 11; **Bilgen**, *Islah*, s. 667.

⁶⁵⁶ **Akçay**, s. 156; **Akil**, s. 12-13; **Budak/Karaaslan**, s. 199; **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 303; **Postacıoğlu/Altay**, s. 543; **Tanrıver**, *Makalelerim*, s. 239-242.

⁶⁵⁷ **Postacıoğlu/Altay**, s. 543.

⁶⁵⁸ **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 303; Aynı görüşte olan *Tanrıver*, cevap dilekçesi vermesine karşın yalnızca tüm vakıaları soyut olarak inkâr eden davalı ile cevap dilekçesi vermemesine karşın inkâr savunmasında bulunduğu kabul edilen davalı arasında fark olmadığını, aksine bir yaklaşımın "hakkaniyete uygun yargılanma hakkının" ihlali niteliğinde olacağını ifade etmektedir (**Tanrıver**, *Makalelerim*, s. 241).

⁶⁵⁹ **Akil**, s. 12.

etmekte; bu iki davalı arasında söz konusu ayrıma gidilmesinin eşit işlem görme ve Anayasal eşitlik ilkelerine aykırılık oluşturacağı ve savunma hakkının ihlâline neden olacağını savunmaktadır.⁶⁶⁰

Zamanaşımı def'inin ıslahla ileri sürülebilmesi hususunda cevap dilekçesi verilmesinin zorunlu olduğu görüşünün ise gerek Yargıtay gerekse öğretideki yazarlar tarafından kabulünde ıslaha başvurulabilmesi için ıslah edilebilecek bir işlemin mevcut olması gerektiği ancak cevap dilekçesinin verilmemesi durumunda böyle bir işlemde bahsedilemeyeceği gerekçesinin benimsendiği ifade edilmektedir.⁶⁶¹

Bu konuda cevap dilekçesinin süresinde verilir verilmemesi bakımından bir ayırım yapan *Üstündağ*,⁶⁶² 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 202'nci maddesinin 2'nci fıkrası hükmünün süresinde cevap dilekçesi verilmekle birlikte savunma sebepleri bakımından eksiklik bulunması durumunda uygulama alanı bulacağını belirtmekte; cevap dilekçesi verilmemesi halinde Kanun'da öngörülen sürelerin kaçırılmış olacağını ve bu sürelerin iadesinin ıslah yoluyla mümkün olmadığını ifade etmektedir. Yazar bu yaklaşımını süresinde cevap dilekçesi verilmemesi neticesinde cevap hakkının ortadan kalktığına ve cevap dilekçesi vermemiş olan davalının ıslah ile cevap dilekçesi veremeyeceğine dayandırmaktadır.⁶⁶³ Yazar ayrıca cevap dilekçesi vermeyen davalıya ıslah yoluyla bu imkânın verilmemesinin davanın sürüncemede bırakılmasının engellenmesi ve kamu menfaatinin tesisi amaçlarını taşıdığını belirtmektedir.⁶⁶⁴

Yargıtay'ın görüşüne katılan ve süresinde cevap dilekçesi vermeyen davalının ıslah ile zamanaşımını kullanamayacağını savunan diğer bir yazar olan *Tutumlu*,⁶⁶⁵ bu görüşün gerekçesi olarak ıslahın konusunun usûl işlemleri olduğunu ancak cevap

---

⁶⁶⁰ *Akil*, s. 12-13.

⁶⁶¹ *Akil*, s. 11; *Yılmaz*, s. 442.

⁶⁶² *Üstündağ*, s. 511-512.

⁶⁶³ *Üstündağ*, s. 511.

⁶⁶⁴ *Üstündağ*, s. 511; Ayrıca *Üstündağ*'ın cevap dilekçesinin süresinde verilmediği durumlara dair bu görüşlerinin yalnızca ıslaha ilişkin olmayıp karşı tarafça verilen muvafakatler yoluyla savunmada bulunulmasını da kapsadığını ifade ettiğini eklemek gerekir (*Üstündağ*, s. 511-512).

⁶⁶⁵ *Tutumlu*, *Islah*, s. 436-437.

dilekçesi verilmediği takdirde ortada bir usûl hukuku işlemi olmadığından ıslahının söz konusu olamayacağını ifade etmektedir. Yazar ayrıca, Kanun'da öngörülen cevap sürelerinin hak düşürücü nitelikte olduğunu ve bu süre içerisinde cevap dilekçesi verilmediğinde bu hak düşeceğinden ıslah ile bu sürenin diriltilmesi anlamına gelen zamanaşımı def'inin de ileri sürülemeyeceğini belirtmektedir.⁶⁶⁶

*Sarı*⁶⁶⁷ ise süresinde cevap verilmemesi ile yapılan bir işlemde bahsedilemeyeceği ve bu doğrultuda yapılmamış bir işlemin düzeltilmesinin de söz konusu olamayacağı yönündeki görüşünü 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu dönemi için belirtmiştir.

Ancak doktrindeki bu tartışmalara karşın belirtmek gerekir ki Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2016/1209 E. 2017/1075 K. 07.06.2017 T. sayılı güncel bir Kararı'nda⁶⁶⁸ cevap dilekçesinin süresinde verilmiş olmasının zamanaşımı def'inin ıslah yoluyla ileri sürülmesi bakımından bir zorunluluk arz ettiği görüşünü benimsemiştir. Yargıtay'ın söz konusu kararı ile artık bu konudaki şüphelerin giderilmiş olduğunun kabulünün gerektiği ifade edilebilir.

C. Zamanaşımı Def'inin İleri Sürülmesinde Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı

Herkesin haklarını kullanırken ve borçlarını ifa ederken uymak zorunda olduğu davranış biçimleri vardır⁶⁶⁹ ve bu davranış biçimleri 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 2'nci maddesi hükmünde "dürüstlük kuralı" olarak ifade edilmiştir. Bu çerçevede dürüstlük kuralı hakların kullanımına getirilen bir sınırlamadır.⁶⁷⁰ Hakkın kötüye kullanılması da 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 2'inci maddesinde hüküm altına alınan dürüstlük kuralına aykırılık halinde gündeme gelmektedir.⁶⁷¹ Bu

---

⁶⁶⁶Tutumlu, Islah, s. 437.

⁶⁶⁷Sarı, s. 29.

⁶⁶⁸Bkz. sanal ağ üzerinden, <https://www.kazanci.com.tr/> SET: 16.09.2019.

⁶⁶⁹Tok, s. 240; Tutumlu, s. 48.

⁶⁷⁰Tok, s. 240.

⁶⁷¹Tutumlu, s. 48.

bağlamda hükmün ikinci fıkrasında düzenlenmiş olan hakkın kötüye kullanılması yasağı, dürüstlük kuralına aykırı davranışlar için öngörülen bir yaptırımdır.⁶⁷²

Kanunen borçluya tanınmış bir hak olan zamanaşımı def'inin kullanılmasının ahlaki açıdan tartışmalı olabileceği öğretide belirtilen bir husustur.⁶⁷³ Zira yukarıda da ifade edilmiş olduğu üzere, zamanaşımının geçmesi ile borcun ifası artık ahlaki, vicdani veya ihmali olarak borçlunun iradesine kalmaktadır.⁶⁷⁴ Ancak borçluya kanunen tanınan bu hakkın salt olarak kullanılması nedeniyle hakkın kötüye kullanılmasından söz edilemeyeceği de açıktır.⁶⁷⁵ Bununla birlikte elbette zamanaşımı def'inin kullanılmasının somut olaya göre hakkın kötüye kullanılması niteliğini taşıdığı durumlar söz konusu olabilir.⁶⁷⁶

Zamanaşımı def'inin ileri sürülmesinin hakkın kötüye kullanılmasını teşkil etmesi çeşitli şekillerde gerçekleşebilir. Bu çerçevede öncelikle borçlunun tehdidiyle davanın açılmasının engellemesi söz konusu olabilir.⁶⁷⁷ Bu bağlamda, borçlunun hileli davranışlarda bulunarak alacaklıyı aldatması söz konusu olabilir⁶⁷⁸ ki bu da alacaklıyı oyalama; alacaklıda güven uyandırma veya ödemedede bulunacak, anlaşma yoluna gidecek gibi davranarak dava açmanın gereksiz olacağı düşüncesi yaratma şeklinde meydana gelebilir.⁶⁷⁹ Ayrıca alacaklı, borçlu tarafından aldatılmasa dahi alacaklının hakkını araması engelleyen bir ortamın borçlu tarafından yaratılmasının da aynı şekilde değerlendirileceği ifade edilmekte⁶⁸⁰ ve hatta borçlunun belirttiğimiz bu bilinçli davranışlarından farklı olarak kötü niyeti olmaksızın alacağın istenmesini engellemesi durumunda da hakkın kötüye kullanılmasının gündeme geleceği belirtilmektedir.⁶⁸¹ Ancak elbette ki her halükarda borçlunun davranışları ile alacağın

---

⁶⁷²Tok, s. 240.

⁶⁷³Tunçomağ, s. 1269; Tutumlu, s. 49.

⁶⁷⁴Birinci Bölüm, §. 1, II, B. Düşürücü Zamanaşımı.

⁶⁷⁵Arat, s. 225; Oğuzman/Öz, s. 609; Özkaya, s. 313; Reisoğlu, s. 428; Tunçomağ, s. 1269; Tutumlu, s. 49-50.

⁶⁷⁶Arat, s. 225; Oğuzman/Öz, s. 609.

⁶⁷⁷Arat, s. 225-226; Özkaya, s. 313; vonTuhr, s. 709.

⁶⁷⁸Arat, s. 225-226; Özkaya, s. 313; vonTuhr, s. 709.

⁶⁷⁹Arat, s. 225-226; Hatemi/Gökyayla, s. 353; Oğuzman/Öz, s. 609; Özkaya, s. 313; Reisoğlu, s. 428; Tok, s. 249; Tunçomağ, s. 1269; Tutumlu, s. 50; vonTuhr, s. 709.

⁶⁸⁰Tutumlu, s. 50.

⁶⁸¹Özkaya, s. 313; Tok, s. 248-249.

talep edilmemesi arasında nedensellik (illiyet) bağının varlığı aranacaktır.⁶⁸² Bütün bu sebepler ile benzer çeşitli sebeplerin *Reisoğlu*'nun⁶⁸³ ifadesiyle yasal yollara başvurmanın borçlunun davranışına bağlandığı tüm durumlar olarak özetlenmesi mümkündür.

Bu durumların varlığının her somut olayda o olayın nitelikleri göz önüne alınarak tespit edilmesi gerekmektedir.⁶⁸⁴ Örneğin, benzer özelliklere sahip bir olayda yapılan uzlaşma görüşmelerinin taraflar arasında tamamen iyi niyetle yürütülmesi söz konusu iken; başka bir olayda bu görüşmenin borçlu için sürelerin geçirilmesine hizmet etmesi gayet olasıdır. Bu da yapılan belirlemelerin, her ne kadar yukarıda ele aldığımız gibi bazı genel çerçeveler olsa da, somut olaya göre ele alınmasının önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca borçlunun zamanaşımı süresinin geçirilmesine ilişkin hareketlerinin normal makul bir insan üzerinde bırakacağı etki çerçevesinde ele alınması gerektiği, her sürenin geçirilmesine ilişkin çabanın def'i hakkının korunmaması sonucunu doğurmayacağı ve alacaklının ihmal ve kusurlarının da göz önüne alınması gerekliliği ifade edilen hususlardır.⁶⁸⁵ Bu belirleme her somut olaya göre def'inin ileri sürülmesinde dürüstlük kuralına aykırılığın aranmasının önemini ortaya koyan başka bir husustur.

Konuya ilişkin olarak önem arz eden diğer bir husus ise somut olaya göre yapılacak bu belirlemelerde zamanaşımı def'inin ileri sürülmesinin hakkın kötüye kullanılması anlamına gelip gelmeyeceğinin hâkim tarafından kendiliğinden dikkate alınacak olmasıdır.⁶⁸⁶

İşte yukarıda belirttiğimiz bütün bu hallerde ve somut olaya göre şekillenecek, dürüstlük kuralına aykırılık oluşturan durumlarda borçluya tanınan zamanaşımı def'i hakkının kanun tarafından korunmayacağı 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 2'nci maddesinin 2'nci fıkrası hükmünde de açıkça ortaya koyulmuştur.

---

⁶⁸²Tok, s. 249.

⁶⁸³Reisoğlu, s. 428.

⁶⁸⁴Akçay, s. 161;Erdem, s. 390; Tok, s. 248; Tutumlu, s. 50.

⁶⁸⁵Özkaya, s. 314.

⁶⁸⁶Akçay, s. 162; Arat, s. 226; Özkaya, s. 314; Reisoğlu, s. 410, s. 428; Tok, s. 249.

Ancak hakkın korunmamasının hangi şekilde sonuç doğuracağına ilişkin doktrinde farklı yaklaşımlar ileri sürülmüştür. Öğretide ileri sürülen bir görüşe göre 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 41'inci maddesinin 2'nci fıkrası ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 49'uncu maddesinin 2'nci fıkrası çerçevesinde alacaklı, zamanaşımı def'i hakkını kötüye kullanan borçluya karşı tazminat davası açabilecektir.⁶⁸⁷ Bu çerçevede ilgili görüş alacaklıya, zamanaşımına uğrayan alacağını tazminat olarak elde etme imkânı tanınmaktadır.⁶⁸⁸

Konuya ilişkin olarak ileri sürülen ve baskın olan diğer bir görüş⁶⁸⁹ zamanaşımı def'inin ileri sürülmesinin hakkın kötüye kullanılması teşkil ettiği hallerde bu def'inin ileri sürüldüğünün dikkate alınmaması gerektiğini; bu halde zamanaşımı def'i ileri sürülmemiş gibi olacağından hüküm ve sonuçlarının da doğmayacağını savunmaktadır.

Öğretide ağırlıklı olarak kabul edilen bu ikinci görüşün daha yerinde olduğu söylenebilir. Bu sonuca ise zamanaşımı def'inin dikkate alınmamasının, bu def'iyi kullanma hakkının borçluya tanınmamasının en basit tazmin şekli,⁶⁹⁰ en uygun tazminat biçimi⁶⁹¹ olarak gören yaklaşımların benimsenmesiyle varılabileceğini ifade etmek gerekir. Zira bu yaklaşım çerçevesinde alacağın tahsilinin daha kolay hale geleceği açık olup bu durum usûl ekonomisine de daha uygun olacaktır. Alacağın tahsili amacıyla başvuru yasal yolun zamanaşımı def'i nedeniyle sonuçsuz kalması ve ayrıca bir tazminat davası yoluna başvurulması gerekliliği elbette alacaklı açısından daha meşakkatlidir. Bu doğrultuda alacağını doğrudan elde etme imkânı olan alacaklıyı başka bir dava ile uğraştırmaya ve süreci uzatmaya gerek yoktur.

---

⁶⁸⁷Oğuzman/Öz, s. 609; Tunçomağ, s. 1272.

⁶⁸⁸Oğuzman/Öz, s. 609.

⁶⁸⁹Akçay, s. 161; Eren, s. 1328; Hatemi/Gökyayla, s. 353; Oğuzman/Öz, s. 609; Tok, s. 248; Tunçomağ, s. 1269, s. 1272; von Tuhr, s. 709.

⁶⁹⁰von Tuhr, s. 709.

⁶⁹¹Tunçomağ, s. 1272.

SONUÇ

Çalışmanın konusunu doktrinde ağırlıklı olarak tercih edilen ifadeyle düşürücü zamanaşımının hükümleri oluşturmaktadır. Bununla birlikte doktrinde tercih edilen düşürücü zamanaşımı ifadesi zamanaşımının hukukî niteliği çerçevesinde doğru anlamı taşımamaktadır. Borçlar Hukukuna konu zamanaşımının kazandırıcı zamanaşımından ayırt edilebilmesi için mutlaka bir ifadenin tercih edilmek istenmesi durumunda kullanılması gereken terimin zayıflatıcı zamanaşımı olması daha yerinde olacaktır.

Zamanaşımına uğramış borcun dava edilebilirliği ile tahsil edilebilirliği farklı hususlar olmasına karşın bu hususta tercih edilen ifadeler gerçek durumun ortaya konulmasında yetersiz kalmakta ve karışıklığa sebebiyet vermektedir. Ayrıca nasıl zamanaşımına uğramış borç sona ermiyorsa dava edilebilirliğin de ortadan kalkması gibi bir durum söz konusu olmamakta, tahsil edilebilirlik de zamanaşımı def'inin borçlu tarafından kullanılmamasına bağlı olarak mümkün olmaktadır.

Borcu sona erdirmedeği öteden beri kabul edilen zamanaşımı, borcun eksik borç haline gelmesi ve borçluya bir def'i hakkı tanınması suretiyle borcun borçlunun iradesine tâbi olarak yaşamaya devam etmesi sonuçlarını doğurmaktadır.

Tarihsel gelişiminde kökeni Roma Hukuku'ndan çok daha eskilere dayanan zamanaşımının ayrıntılı düzenlemelerine Roma Hukuku'nda rastlanmakta olup, bu dönemde öncelikle kazandırıcı zamanaşımı, ilerleyen dönemlerde ise ihtiyaçlar doğrultusunda düşürücü zamanaşımı kurumu ortaya çıkmıştır.

Borçlunun korunması ve mahkemelerin iş yükünün azaltılması zamanaşımının kabulüne dayanak oluşturan esaslardandır. Bunlar dışında zamanaşımının kamusal niteliği hususunda herhangi bir soru işareti olmayıp bu

çerçevede kamu menfaatinin sağlanması düşüncesine de zamanaşımının kabul edilmesine ilişkin esaslar arasında yer verilmesi gerekmektedir.

Zamanaşımı kural olarak alacak hakları için söz konusudur. Bu bağlamda 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 125'inci maddesinde yer verilen ifadeler kaynak İsviçre Borçlar Kanunu'ndan farklılık taşıması nedeniyle eleştirilmiş, bu eleştiriler dikkate alınarak 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 146'ncı maddesi düzenlemesi kaleme alınmıştır. Bu doğrultuda gerek doktrinde gerek 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan düzenlemeler doğrultusunda zamanaşımı istisnaları olmakla birlikte alacak hakları bakımından uygulama alanı bulan bir kurumu oluşturmaktadır. Alacağın muaccel olduğu andan itibaren zamanaşımı süreleri işlemeye başlamakta ancak muacceliyet hukukî ilişkilerde farklı anlarda gerçekleşebileceğinden muacceliyet anının belirlenmesi oldukça önem teşkil etmektedir. Kural olarak alacağın muaccel olması zamanaşımının işlemeye başlaması için yeterlidir ve alacağın varlığından haberdar olma veya borçlunun temerrüde düşürülmesi gibi koşullar aranmamaktadır.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'ndaki zamanaşımı süreleri genel on yıllık süre, beş yıllık süre ve haksız fiil ve sebepsiz zenginleşme için öngörülen zamanaşımı sürelerini barındıran diğer özel zamanaşımı süreleri olarak gruplandırılabilir. Özel zamanaşımı sürelerinde diğer zamanaşımı sürelerinden farklı olarak ikili bir ayrıma gidilmiş, 818 sayılı Borçlar Kanunu'nda söz konusu sürelere dair bir yıllık kısa zamanaşımı ve on yıllık mutlak zamanaşımı şeklindeki düzenleme 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda iki ve on yıl şeklinde değiştirilmiştir.

Zamanaşımı süreleri bakımından durma ve kesilme mümkündür ve zamanaşımı sürelerinin kesilme halleri borçludan ve alacaklıdan kaynaklanan kesilme halleri olarak ayrıldığı gibi alacaklıdan kaynaklanan kesilme sebepleri de kendi içinde alacaklının adli yollardan birine başvurmasıyla ve alacaklının başvurusu sonrası adli veya idari makamın kararı veya işlemiyle ayrılmaktadır.

Zamanaşımı sürelerinin kesin olup olmadığı öğretide tartışmalara sebep olmuştur. 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 125'inci ve 126'ncı madde hükümlerinde

zamanaşımı süreleri, 127'nci maddesinde ise bu sürelerin değiştirilemeyeceği düzenlenirken aynı düzenleme korunarak 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 146'ncı ve 147'inci maddelerinde düzenlemeye konu olan zamanaşımı sürelerinin devam eden 148'inci madde hükmünde değiştirilemeyeceği açıkça hüküm altına alınmıştır. Bu halde değiştirme yasağı sürelerin hem uzatılması hem kısaltılmasına ilişkindir. Sürelerin değiştirilememesi yönündeki kısıtlama sürelerin uzatılması bakımından zamanaşımının kabulünde yatan esaslara dayandırılmakta, kısaltılması yönünden ise alacaklının hakkının korunmasının neden olarak kabul edilmektedir.

Zamanaşımı sürelerin değiştirilemeyeceğine ilişkin düzenlemenin 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun Üçüncü Babı ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Üçüncü Bölümünün İkinci Ayrımı ile sınırlı olup bunlar dışında kalan zamanaşımı süreleri değiştirilebilmektedir. Önemle belirtilmelidir ki genel olarak sürelerin uzatılmasında on yıllık genel zamanaşımı süresi sınır olarak alınırken kısaltılmaları bakımından süreye ilişkin bir belirleme yapılmaksızın alacaklının durumunun aşırı zorlaştırılmaması düşüncesi benimsenmektedir. Bütün bu belirlemeler çerçevesinde sürelerin değiştirilmesine uygulamada sıklıkla rastlanmadığından sürelerin değiştirilmesinin istisnai olarak gerçekleştiği söylenebilir.

Ayrıca alacaklının korunması amacıyla 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 137'nci maddesi ile 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 158'inci maddesinde davanın usûl yönünden reddine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmiş, davanın açılması ile reddedilmesi arasında zamanaşımı sürelerinin geçmesinin davacı yönünden yaratabileceği olası mağduriyetlerin önüne geçilmek istenmiştir. Bu durum çalışmamızda ele alınırken 818 sayılı Borçlar Kanunu ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu düzenlemelerindeki farklılar üzerinde durulmuştur. Davanın sınırlı olarak sayılan sebeplerle reddi halinde ki bu sebepler davanın yetki ile görev, düzeltililebilecek bir şekil noksanlığı veya vaktinden önce açılma sebepleriyle reddedilmesi olarak sayılmıştır, bu durumda davacı atmış günlük ek bir süreden faydalanabilecektir.

Alacak hakkının zamanaşımına uğramasıyla birlikte bu alacağa ilişkin borç eksik borç haline gelmekte ve borçlu lehine zamanaşımı def'i doğmaktadır. Buna

karşın öğretide zamanaşımının geçmesi ile borcun doğrudan eksik borç haline gelmeyeceği, borçlu lehine doğan zamanaşımı def'inin ileri sürülmesiyle eksik borcun söz konusu olacağı da ileri sürülmektedir. Ancak bu çalışmada da belirtilen gerekçelerle zamanaşımı def'ine borcun tahsili için açılan davadaki ileri sürülme gerekliliği ile davanın reddini sağlaması dışında ayrıca bir önem atfedilmemelidir. Bu görüş ayrıca borcun zamanaşımı def'inin ileri sürülmesi halinde eksik borca dönüşeceği kabul edilecekse, borçlunun zamanaşımı def'ini ileri sürerken hangi hususa dayanarak ifadan kaçınabildiğini açıklamakta yetersiz kalması nedeniyle de kabul edilemez.

Def'inin maddî hukuka ilişkin bir savunma vasıtası olmakla birlikte, usûl hukuku ile de ilişkili olduğunun göz ardı edilemeyeceği ifade edilmektedir. Niteliği itibariyle sürekli, tam ve bağımsız bir def'i olan zamanaşımı def'inin borçlu tarafından ileri sürülmesi zorunluluğu bulunduğundan söz konusu durum hâkim tarafından kendiliğinden dikkate alınamayacaktır. Bunun dışında zamanaşımı def'i bakımından 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 160'ıncı maddesinin 1'inci fıkrası hükmünde düzenlenen önceden feragat yasağı söz konusudur. Zamanaşımı def'inden feragat ile esasen zamanaşımı def'inin ileri sürülmesinden feragat kastedilmekte olup zamanaşımı def'inden tek taraflı bir irade beyanı veya bir feragat anlaşması ile feragat edilmesi mümkündür. Önceden feragat yasağının kapsamı bakımından kanunî düzenlemede yer verilen "önceden" ifadesinin hangi zaman dilimini karşıladığına yönelik doktrindeki farklı görüşlere yer verilmiş, önceden ifadesinin yorumunda dar ve geniş yorum yöntemleri tercih edilmiştir. İsviçre Federal Mahkemesi'nin de bu konudaki görüşleri eski ve son dönem olmak üzere farklılık taşımaktadır. Öte yandan alacağın zamanaşımına uğramasından sonra zamanaşımı def'inden feragatin mümkün olduğu hususunda doktrinde fikir birliği mevcuttur.

Zamanaşımı def'inin dava içi ve dava dışı ileri sürülme imkânları bulunsa dahi her halükarda mahkeme aşamasında ileri sürülmesi zorunluluğu öğretide ve Yargıtay tarafından kabul edilmekte, ancak söz konusu benimsemeye istisna olarak icra aşamasında ileri sürülen zamanaşımı def'inin hâkim tarafından kendiliğinden gözetilmesi gerektiği gösterilmektedir.

İlk itirazlardan olmayan zamanaşımı def'inin cevap süresi içinde kullanılması zorunluluğu bulunmamakta ve davanın her aşamasında ileri sürülmesi mümkün olduğu belirtilmekle birlikte sürelerinde ileri sürülmeyen zamanaşımı def'inin sonraki aşamalarda ileri sürülmesi halinde savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesi yasağıyla karşılaşacağı da açıktır. Bu çerçevede savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağı kapsamında olmaksızın zamanaşımı def'inin ileri sürülmesine olanak veren istisnai haller; davacının ön inceleme duruşmasına mazeretsiz gelmemesi durumunda davacının muvafakati aranmaksızın serbestçe, davacının savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesine muvafakat vermesi halinde ve ıslah yoluyla mümkün olabilmekte ve davalı bu hallerde hakkını sonradan kullanabilmektedir.

Zamanaşımı def'inin yargılamada ıslah yoluyla ileri sürülüp sürülemeyeceği hususu ise 818 sayılı Borçlar Kanunu ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu dönemleri ile eski ve daha güncel Yargıtay kararları çerçevesinde farklılık taşımaktadır. Bununla birlikte 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ve güncel Yargıtay kararları doğrultusunda zamanaşımı def'inin ıslah yoluyla ileri sürülmesi cevap dilekçesinin verildiği ve verilmediği durumlar bakımından ayrıma tabi tutulmuştur. Buna göre süresinde cevap dilekçesi verilmeyen haller bakımından ıslah yoluyla zamanaşımı def'inin ileri sürülmesi mümkün değilken süresinde cevap dilekçesi verilmekle birlikte zamanaşımı def'ine dayanılmadığı durumlarda zamanaşımı def'i ıslah yoluyla kullanılabilir.

Ayrıca zamanaşımı def'i de diğer her hak gibi hakkın kötüye kullanılması yasağına tâbidir ve belirtilen bu durumun somut olaylar bakımından tespit edilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Akçay, Ergin: “*Türk Borçlar Kanununa Göre Zamanaşımı*”, İstanbul 2010.

Akıncı, Şahin: “*Roma Borçlar Hukuku-818 Sayılı BK ve 6098 Sayılı TBK ile Mukayeseli*”, Konya 2017.

Akıncı, Şahin: “*Roma Hukukunda ve Çağdaş Hukukta Kazandırıcı Zamanaşımı*”, Selçuk Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 1988 (YT), <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>.

Akil, Cenk: “*Konkordato Mühletinin Alacaklılar Bakımından Sonuçları (28.02.2018 Tarih ve 7101 Sayılı Kanunla Yapılan Değişikliklere Göre)*”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 141, 2019, s. 227-252.

Akil, Cenk: “*Yargıtay Kararları Işığında Zamanaşımı Def'inin Islah Yolu ile İleri Sürülüp Sürülemeyeceği Meselesi*”, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 2, Sayı 2, 2012, s.1-15.

Aral, Fahrettin/Ayrancı, Hasan: “*Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*”, Ankara 2014.

Arat, Ayşe: “*Türk Borçlar Hukukunda Alacak Zamanaşımı*”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 12, Sayı 3-4, 2004, s.193-228.

Arık, K. Fikret: “*Zaman Aşımı Sürelerinin Sözleşme İle Değiştirilebilmesi Meselesi*”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt 12, Sayı 3, 1957, s.96-108.

Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema/Hanağası, Emel: “*Medeni Usul Hukuku*”, Ankara 2018.

Berki, Şakir: “*Hukukta Müddet Çeşitleri*”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 25, Sayı 1, 1968, s.99-116.

Bilgen, Mahmut: “*Hukuk Yargılamasında Islah*”, Ankara 2016 (Islah).

Bilgen, Mahmut: “*Özel Hukukta Zamanaşımı*”, Ankara 2010.

Budak, Ali Cem/Karaaslan, Varol: “*Medeni Usul Hukuku*”, Ankara 2018.

Büyüktanır, Tahir/Büyüktanır, Burcu G. Özcan/Büyüktanır, Oğuz: “*Kanunlarımızda Süreler*”, Ankara 2017.

Çelik, Ahmet Çelik: “6098 Sayılı Yeni Borçlar Yasası’nın Zamanaşımı Hükümleri Üzerine Görüşler”, Bursa Barosu Dergisi, 2014, Cilt 39, Sayı 95, s.53-68 (Görüşler).

Çelik, Çelik Ahmet: “Tazminat ve Alacaklarda Sorumluluk ve Zamanaşımı”, Ankara 2012.

Çukadar, Neslihan: “Borç İlişkilerinde Def’i Hakkı ve İtirazlar”, Ankara 2014.

Dalamanlı, Lütfü: “Kanunlarda Süreler ve Mahkemelerin Görevleri”, Ankara 1984.

Dayınlarlı, Kemal: “İktisabi Müruru Zaman (Kazandırıcı Zamanaşımı) Usucapio”, Yargıtay Dergisi, Cilt 17, Sayı 3, 1991, s.292-321.

Decugis, Henri: “Zamanaşımı”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 3, Sayı 2, 1946, s.668-676, Çeviri: Ferzan Arif Aras.

Deynekli, Adnan: “Medeni Usul Hukukunda Islah”, Ankara 2013.

Erdem, Mehmet: “Özel Hukukta Zamanaşımı”, İstanbul 2010.

Eren, Fikret: “Borçlar Hukuku Genel Hükümler”, Ankara 2018.

Ertaş, Şeref: “Sürekli Borç İlişkilerinde (Dauerschuldverhaeltnisse) Zamanaşımı”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 16, Özel Sayı, 2014, s.3093-3104.

Erzurumluoğlu, Erzan: “Sözleşmeler Hukuku (Özel Borç İlişkileri)”, Ankara 2018.

Görgün, L. Şanal/Börü, Levent/Toraman, Barış/Kodakoğlu, Mehmet: “Medeni Usul Hukuku”, Ankara 2018.

Günel, Nadi: “Roma Hukuku’nda Kazandırıcı Zamanaşımı ile Mülkiyetin İktisabının Yeri ve Önemi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 47, Sayı 1, 1998, s.119-136.

Hatemi, Hüseyin/Gökyayla, Emre: “Borçlar Hukuku Genel Bölüm”, İstanbul 2017.

Havutçu, Ayşe: “Haksız Fiil Sorumluluğunda Zamanaşımı Sürelerinin Başlangıcı”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 12, Özel Sayı, 2010, s.579-605.

İnan, Ali Naim/Yücel, Özge: “İnan Borçlar Hukuku Genel Hükümler”, Ankara 2014.

Karahacıoğlu, Ali Haydar/Altın, Mehmet: “Kanunlarımızda Müddetler”, Ankara 2001.

Karakul, Selman: “*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Sağlık Hakkı-II*”, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 4, Sayı 1, 2017, s.17-58.

Kılıçoğlu, Ahmet M.:“*Borçlar Hukuku Genel Hükümler*”, Ankara 2018.

Kuru, Baki: “*Hukuk Muhakemeleri Usulü*”, Cilt 2, İstanbul 2001.

Kuru, Baki: “*Hukuk Muhakemeleri Usulü*”, Cilt 4, İstanbul 2001.

Kuru, Baki: “*Hukuk Usulünde Görevsizlik ve Yetkisizlik Kararları Üzerine Yapılacak Muameleler*”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 24, Sayı 1, 1967, s.155-181 (Görevsizlik ve Yetkisizlik).

Nomer, Haluk N.:“*Borçlar Hukuku Genel Hükümler*”, İstanbul 2017.

Oğuzman, M.Kemal/Öz, M.Turgut: “*Borçlar Hukuku Genel Hükümler*”, Cilt 1, İstanbul 2018.

Oğuzman, M. Kemal/Seliçi, Özer/Oktay Özdemir, Saibe: “*Eşya Hukuku Kısaltılmış Ders Kitabı*”, İstanbul 2018.

Oral, Tuğçe: “*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ECHR 069 (2014) Sayılı 11.03.2014 Tarihli Kararı (HowaldMooreandOthers v. Switzerland)*”, Küresel Bakış Çeviri Hukuk Dergisi, 2015, Sayı 16, s.9-13.

Ozanemre Yayla, H. Tolunay: “*Alacağın Devri İşleminin Geçerliliği ve Sebeple Olan İlişkisi (İlliliği)*”, Ankara 2019.

Özkaya, Eraslan: “*Özel Hukukta Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süreler*”, Ankara 2016.

Üstündağ, Saim: “*Medeni Yargılama Hukuku*”, Cilt 1-2, İstanbul 1997.

Paksoy, Meliha S.:“*Zamanaşımından Feragat*”, İstanbul 2012.

Pekcanitez, Hakan/Özekes, Muhammet/Akkan, Mine/Taş Korkmaz, Hülya: “*Medeni Usul Hukuku*”, Cilt 2, İstanbul 2017.

Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Özekes, Muhammet: “*Medeni Usul Hukuku*”, İstanbul 2018.

Postacıoğlu, İlhan E./Altay, Sümer: “*Medeni Usul Hukuku Dersleri*”, İstanbul 2015.

Rado, Türkan: “*Roma Hukuku Dersleri-Borçlar Hukuku*”, İstanbul 2016.

Reisoğlu, Safa: “*Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*”, İstanbul 2014.

Retornaz, Valentin: “İlam Zamanaşımına Türk Borçlar Kanunu md.153/6’nın Uygulanması”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 2, Sayı 2, 2014, s.1131-1153.

Sarı, Mehmet: “Takip Hukukunda Zamanaşımı”, Ankara 2016.

Saygılı, Tahsin: “Babil Hukuku ve Hamurabi Kanunları”, Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi, Cilt 2, Sayı 2, 2015, s.1-22.

Sirmen, A. Lale: “Eşya Hukuku”, Ankara 2018.

Tanrıver, Süha: “Medeni Usul Hukuku”, Cilt 1, Ankara 2018.

Tanrıver, Süha: “Yazılı Yargılama Usulü Bağlamında Islaha Başvuru Sureti ile Zamanaşımı Def’inin İleri Sürülüp Sürülemediği Sorunu Üzerine Bazı Düşünceler”, Makalelerim II (2006-2010), Ankara 2011 (Makalelerim).

Tekinay, Selahattin Sulhi/Akman, Sermet/Burcuoğlu, Haluk/Altıp, Atilla: “Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler”, İstanbul 1993.

Tok, Ozan: “Zamanaşımı Def’inin İleri Sürülmesinin Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı Çerçevesinde Sınırlandırılması”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 21, Sayı 1, 2015, s.239-260.

Tunçomağ, Kenan: “Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler”, Cilt 1, İstanbul 1976.

Tutumlu, Mehmet Akif: “Medeni Usul Hukukunda Islah”, Ankara 2015 (Islah).

Tutumlu, Mehmet Akif: “Mahkemenin Zamanaşımı Def’ini Karara Bağlama Yükümlülüğü Ve Zımni Ret Sorunu”, Terazi Hukuk Dergisi, 2015, Cilt 10, Sayı 111, s.146-148 (Karara Bağlama Yükümlülüğü).

Tutumlu, Mehmet Akif: “Türk Borçlar Hukukunda Zamanaşımı ve Uygulaması-Kavram, Durma ve Kesilme Nedenleri”, İstanbul 1991.

Uygur, Tanju: “Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süreler”, Ankara Barosu Dergisi, Sayı 5, 1975, s.675-691.

von Tuhr, Andreas: “Borçlar Hukuku Umumi Kısmı”, Cilt 1-2, Yargıtay Yayınları, No.15, Ankara 1983, Çeviri: Cevat Edege.

Yavuz, Cevdet: “Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler”, İstanbul 2014.

Yılmaz, Ejder: “Medeni Yargılama Hukukunda Islah”, Ankara 2013.

Yılmaz, Zekeriya: “Yeni Türk Ceza Kanununda Zamanaşımı”, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/106.doc.

İNTERNET KAYNAKLARI

Hukuk Medeniyeti: <https://www.hukukmedeniyeti.org/>.

Kazancı Hukuk Otomasyon: <https://www.kazanci.com.tr/>.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü: <http://sozluk.gov.tr/>.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Soyisim, İsim : Dinçer, Berkin Erol
Uyruk : T.C.
Doğum Tarihi ve Yeri : 10.02.1993 Ankara
Medeni Hali : Bekar
Telefon Numarası : 0505 261 18 89
E-posta : bdincer_erol@hotmail.com

EĞİTİM

Yükse Lisans : Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Özel Hukuk Tezli 2016-2019
Lisans : Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi 2011-2015
Lise : TED Ankara Koleji Vakfı Özel Lisesi 2007-2011

İŞ DENEYİMİ

Avukatlık Bürosu : Kurucu Avukat 2017-Halen
Staj : Beyrut Türk Büyükelçiliği'nde Dışişleri Stajı
Yaz Dönemi Stajı 2012

YABANCI DİL

İyi Seviyede İngilizce